

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GERDA CHRISTOPHERSEN

Jeg gav aldrig op

NAVER

JEG GAV ALDRIG OP

GERDA CHRISTOPHERSEN

JEG GAV ALDRIG OP

RASMUS NAVERS FORLAG

KØBENHAVN 1945

Omslagstegning: Poul Høyrup
Copyright by Gerda Christophersen

Trykt i Egmont H. Petersens Kgl. Hof-Bogtrykkeri

INDHOLD

Provinsteateret, af Kaj Munk	7
Et Møde med H. C. Andersen	11
Min elskede Far	12
Verdensvarietéer og Skovpavilloner	24
Et stolt Minde for Livet	36
Sat paa Gaden	38
Pekuniært Tab, men Æren i Behold	49
En Kapelmester giver mig det høje D	53
Et fornemt Tilbud	58
Min Gæld bliver større og større	65
Paa Tourné med den lille Caruso	71
Dronning Alexandrines Ligefremhed	74
Da jeg sagde: Tak, fordi I kom! til Sønderjyderne	77
Mit Hjem paa Rosenlund	82
Tilbageblik	87
Jeg handler med Malerier — i Mellemakterne ...	92
Til Film duede jeg ikke	95
Elever	98
Revu	104
Minder, gode og onde, men heldigvis flest gode ...	106
Min Fruetitel	113
En Erindring	115
En anden lille Erindring	116
Madame d'Ora	117
Kaj Munk og Fru Nevergiveup	120
Alt i Verden kommer man over	149
Mærkedage	150
Roller, jeg har spillet fra 1889—1943	167
Skuespil og Operetter, jeg har opført i Provinsen	172
Mine Maj-Gæstespil paa Aarhus Teater	174

PROVINSTEATERET

AF KAJ MUNK

Til Gerda Christophersen

*Rundt om fra de danske Provinser
(hvor er det et kedeligt Navn
for alle de Byer, der ikke
vil kalde sig København)!
i Breve til mig fra Jylland,
og Sjælland, Lolland og Fyn
læser jeg: „De og Fru Gerda
har lige været i Byen.*

*Og skønt hverken De eller Fruen
var her til Stede jo,
saa følte vi allesammen,
I var her dog begge to.
Mens Solen har skinnet paa Scenen,
og det har stormet og sneet,
det var, som om vi et Glimt af
et evigt Danmark fik set“.*

*Det gør mig lidet at lastes,
det aftvang mig sjældent et Ak.
Men hvorfor skulde jeg nægte,
at Hjertet varmes ved Tak?
Og er det saadan, at mange
nu bringer mig gode Ord,
dem vil vi videresende
med Posten til vores Mor.*

*Den første Gang det forundtes
mig Deres Kunst at se,
det var hos den store Dame
i Frederiksberg Allé.
Det strindbergske Uvejr piskede
os naadesløst grunt og raat.
Da lød i Stormen en Stemme
som gjorde forunderlig godt.*

*Det var en usikker Stemme,
den var baade spinkel og ru,
men Ømhed skælved i den —
hvor hører jeg den endnu!
Ritmesterens gamle Amme
lagde sin Dreng til sit Bryst,
og Stormen, der tuded om Huset,
sænked sin onde Røst.*

*Nu rejser De „kun i Provinsen“.
Det „kun“ og det fjogede Navn!
De bedste Rødspætter findes,
ved vi, ved Frederikshavn!
Hvorfor skal saa Folk herude
regnes for Hø og Visk?
Med mindre man da bli'r bedre
af at spise ringere Fisk.*

*Og hør nu, kære Fru Gerda,
nu døber jeg Dem med Lyst.
Vi gaar og skudrer af Kulde,
er trætte af Tab og Brøst.
De kommer ukuelig til os,
De lægger os til Deres Bryst;
for De er Provinsens Amme —
med Varme og Tro og Trøst.*

*Hvad hedder Teatrets Gudinde?
ja, spørg dets Portemønnix,
hun hedder Fru Slumpelykke,
formoded engang Hans Brix.
I Medgang slog De med Nakken,
mens Modgang gjorde Dem myg.
Altid i Gang med noget,
og raskest, naar De var syg.*

*Den brænder Dem jo i Blodet,
Kunstens urolige Ild,
stundom i inderlig Gløden,
og stundom gnistrende vild.
Teatret holder i Haanden
— velsigne Dem Gud, De nøs —
Kirkens ærbare Jomfru
og Gølets tossede Tøs.*

*De spiller Revy, saa Præster
forarget flygter langt hen
og spiller ORDET og GRUNDTVIG,
saa Præsterne kommer igen.
Nu nyder den By Deres Latter
hvor jeg nød Lektorernes Bjæf.
Man melder mig, at omsider
er Nykøbing F. f. f.*

*Men altsaa, hav Tak, Fru Gerda,
hav Tak for alle Slags Mod.
Vi hylder i Dem Komediens
evig boblende Blod.
Varme og Livsens Visdom
til Bod for Træthed og Smerte
henter vi, trofaste Amme,
ved Deres slidsomme Hjerte.*

Trykt første Gang i „Nationaltidende“
Søndagen den 8. December 1940.

Robert Storm Petersen udførte 1905 dette Portræt af mig i Akvarel. Den Gang var han en ung Skuespiller hos Martinius Nielsen paa Dagmartheatret og Casino. Vi blev gode Venner, og han malede Billedet efter Hukommelsen i sin Sommerferie.

ET MØDE MED H. C. ANDERSEN

SOMMETIDER tænker jeg paa, at det er underligt, at jeg virkelig er saa gammel, at jeg har spillet sammen med Fru Phister og Schram paa Det kgl. Teater. Og endnu mærkeligere at jeg har set — og er blevet talt til af — H. C. Andersen.

Jeg kan vel ikke have været mere end 3—4 Aar gammel, da min Mor med mig ved Haanden mødte H. C. Andersen paa Kongens Nytorv lige ud for Det kgl. Teater. Han svingede sin skorstenshøje Hat for Mor, standsede og begyndte at tale med hende. Jeg husker ham saa tydeligt. Han var høj og mager med en stor Næse, og han havde en tyk Paraply, sammenrullet og bundet foroven med en Snor. — Med den pegede han pludselig over paa mig, der blev helt bange, og sagde:

— Ved den Lille, hvem jeg er?

Tænk, jeg var kun 3—4 Aar, men han vilde dog gerne have, at jeg skulde kende ham.

Jeg spurgte: Hvem var det, Mor?

— Det var jo H. C. Andersen, ham der skriver de dejlige Eventyr for smaa Børn.

Senere talte Mor ofte med os Børn om H. C. Andersen. Og hun fortalte, at den Buste, der stod henne paa Consollen, forestillede ham, og den havde han selv bragt med, da han kom ud paa Skydebanen til Fars og Mors Bryllup. Men jeg syntes rigtignok ikke, at den hvide Buste lignede den høje, sorte Mand, der gjorde mig saa forskrækket paa Kongens Nytorv.

Busten arvede min Søster Kamma efter Fars og Mors Død. Hun forærede den for nogle Aar siden til H. C. Andersen-Entusiastene, Tage Hertel, i hvis Hjem den nu findes.

MIN ELSKEDE FAR

MIN Fars Liv havde noget af Eventyrets Glans over sig. Han fødtes i et fattigt Haandværkerhjem i Odense, hvor hans Mor, en klog og kærlig, men streng Mor, holdt sammen paa det Hele.

Jeg husker hende tydeligt. Som halvvoxen besøgte jeg hende sammen med mine Forældre i det lille bitte Hus paa Søndergade i Odense, hvor Far og alle hendes Børn var født.

Hun sad altid ved Vinduet mod Gaden og syede Handsker. Hun var forlængst blevet Enke og var lykkelig over, at min Far havde købt det lille Hus til hende, saa hun kunde beholde Hjemmet, der gemte alle Minderne om Børnene, og hvor hun fik Lov til at blive til sin Død.

Bagved Huset var en lille bitte Have, eller rettere sagt en lille Gaard — og midt i den stod et stort Æbletræ.

Far fortalte os Børn, med et skalkagtigt Blink i Øjet: Ser I, det Æbletræ bar mange Æbler, som det var os strengt forbudt at røre. Ikke engang de nedfaldne Æbler maatte vi tage, for ogsaa de kunde jo gøres i Penge. Det var haardt at se de dejlige Æbler modnes og rødme, men jeg fandt jo paa Raad. Naar Mor ikke var hjemme, kravlede jeg op i Træet og spiste af de Æbler, der vendte ind mod Træet, og jeg passede nøje paa, at Æblerne paa den udvendige Side ikke bar Spor af mine graadige Tænder. Og først naar Æblerne skulde plukkes ned, opdagedes min Skarnsstreg. Kan Du huske det, Mor?

Bedstemor saa over Brillerne med et hvast Blik: Ja — men Du fik da ogsaa no'en gode Tæsk for Din Nederdrægtighed.

Hun kunde et Utal af Viser, den Slags Døgnviser, man kunde købe i „Posten“.

Min elskede Far, Operasanger Harald Christophersen, i Titelrollen i *Postiljonen i Lonjumeau*.

Jeg elskede at høre hende synge.

Hendes Portamentoer var ubetalelige. Og alle Viserne blev sunget med stort Alvor. Der var især Een, om en dengang meget omtalt Tyv, kaldet Ole Højlund, der stjal Penge i Nationalbanken. Den var min Yndlingsvis. Jeg hører hende endnu synge den: Mens Vagden gaar ru-rundt og mærger ham ej, han tar dem, og skadefro smi-ieler. —

Fars høje lyse Stemme vakte tidligt Opmærksomhed, og han blev valgt til at synge i Drengkoret i Kirken.

Efter hans Konfirmation kom han i Urtekramlære i Kerteminde. Her blev han Sjælen i Dilettantkomedierne, og ikke fyldt 18 Aar „debuterede“ han som Anker i *Soldaterløjer*.

Saa skiftede han Plads og By og blev Handelskommis i Svendborg.

Her traf han Th. Wessel, og de sluttede et Venskab, som fortsattes i København, hvor de fik deres Virkefelt paa hver sin Side af Kongens Nytorv.

I Svendborg saa Teaterdirektør H. V. Brun Far optræde ved en Dilettantforestilling og engagerede ham som Skuespiller ved sit omrejsende Teaterselskab, hvor han spillede de unge Elskerroller.

I 1858 blev Far engageret til Alhambrateatret, men blev der kun kort. Han talte meget fynsk, og kun ved utrættelig Flid og Agtpaagivenhed lykkedes det ham efterhaanden at tale rent Dansk.

De følgende 6 Aar var han omrejsende Skuespiller ved forskellige Selskaber, men i 1864 engagerede Thomas Over-skou ham til Casino. Han blev dog kun en Sæson i Amalie-gade, idet han 1865 kom til Det kgl. Teater. Her virkede han i 23 Aar.

Hans Karriere gik glat, idet han havde Lærere som Henrik Rung, Helsted, Phister, Høedt og Bournonville, der alle interesserede sig for ham.

Hvor ofte har jeg ikke hørt Far citere Bournonvilles Ord: Der er tre Ting, der *absolut* fordres af en scenisk Kunstner: For det Første: Flid. For det Andet: Flid. Og for det Tredie: Flid! Men Gage fik han ikke meget af. I den første Sæson, hvor han bl. a. sang George Brown i

Min Farmor, Madam Christophersen, i det lille bitte Hus paa Søndergade i Odense, husker jeg tydeligt: Klog og kærlig, men streng. Hun kunde et Utal af Viser, og jeg elskede at høre hende synge.

Den hvide Dame, havde han 700 Rigsdaler! Han steg langsomt, pekuniært set, men kunstnerisk med rivende Hast.

Der var nemlig stor Tenoristnød paa Det kgl. Teater, og Far gled hurtigt og under stor Paaskønnelse, baade fra Publikum og Presse, ind i Operaens Repertoire.

Efter et Par Aars Forløb fik han tildelt et Legat, som satte ham i Stand til, i Sommerferien, at rejse til Paris, hvor han tog Sangundervisning hos den berømte Sanger Vartel. Denne spaaede ham en stor Fremtid, hvis han vilde forblive i Frankrig: Deres Succes er paa Forhaand sikret, sagde han, ikke alene paa Grund af Deres høje C, som vi ikke har Mage til her i Paris, men ogsaa fordi De har blaa Øjne og lyst Haar. — Han har sikkert, den gode Hr. Vartel,

smilet polisk, da han sagde det sidste. Men Far lod sig ikke friste. Han var mere dansk end de fleste — og alt for lykkelig over at være saa godt i Gang paa Det kgl. Teater hjemme.

Af hans Repertoire de følgende Aar kan nævnes: David i *Mestersangerne*, Rose i *Ungdom og Galskab*, Narren i *Liden Kirsten*, Rane i *Drot og Marsk*, Vilhelm Meister i *Mignon* og først og sidst: Postillonen i *Postillonen i Lonjumeau*. I den sidste Rolle gjorde han en aldeles formidabel Lykke.

I Svendborg saa H. V. Brun Far optræde ved en Dilettantforestilling og engagerede ham som Skuespiller ved sit omrejsende Teaterselskab. Han spillede de unge Elskere.

Under gamle Kapelmester Pauli arbejdedes der. Drive-ri og Sløjhed taaltes ikke. Der var Stil, Skole og Tradition over Forestillingerne. Ensembleerne var godt sammenspillet og sammensunget, og Solisterne støttedes af det ypperlige Kapel og disciplinerede Kor. Hvor ofte har jeg ikke som Barn og halvvoksen lyttet til Fars og Mors Samtaler om de

Forestillinger, som Far sang Hovedrollerne i og som Mor overværede fra Kunstnerkone-Logen i 1ste Etage, hvor hun havde Friplads baade som Sangeren Christophersens Hustru og som Søster til Niels Juel Simonsen.

Jeg husker, at Mor en Aften kom hjem fra Teatret og fortalte, at nu havde Fru Peter Schram (der af Teatrets Personale havde faact Øgenavnet „det gamle Rødløg“) igen været ondsksfuld. Jeg husker hende godt, hun var en lille Person med sort Paryk og forfærdelig rød i Ansigtet. Naa, det var *Don Juan*, der opførtes, og i Logen befandt sig Fru Schram og gamle Fru Stage og Mor. I Mellemakten

raabte Fru Schram over til Fru Stage, der var meget tung-hør: Kan De huske Kammersanger Hansen i den Rolle? Fru Stage nikkede: Ja, det var noget andet end det Brøl, Simonsen præsterer. Mor var forarget paa Broderens Vegne og vi Børn med. Men Far lo bare. I det Hele taget har jeg aldrig nogensinde hørt Far beskæftige sig med eller være ilde berørt af Sladder og Intriger, som der jo findes nok af paa et Teater. Han blandede sig aldrig i noget, og skyndte sig altid hjem fra Prøve og Forestillinger, hjem til os, som han elskede, og som elskede ham. Han kendte ikke til at gaa paa „Beværtninger“, som man dengang benævnedes Cafeer og Restauranter. Han gav aldrig en Øre ud paa sig selv. Han var 40 Aar, da han første Gang røg en Cigar.

Jeg har jo ikke set (eller ikke kunnet vurdere, jeg var jo Barn) — Far, da han stod paa *Højden* af sin Kunst, — men hvad jeg altid senere beundrede hos ham, var hans Karakteriseringsevne. Han lignede altid den Figur, han skulde fremstille. Jeg husker den spanske Type, han havde formet som en Smugler (lille Rolle) i *Carmen*. Og hans Rane i *Drot og Marsk* var skuespillermæssig set en Præstation af høj Rang. (Husk, jeg gik jo dengang paa den dramatiske Elevskole og havde rigtignok *Forstand* paa de Dele!). Naar jeg har nævnt alle de store Kunstnere, der interesserede sig for den fynske Sanger, maa jeg ikke glemme at nævne William Bloch, som senere, og i mange Aar, viste Far ikke blot Interesse men ogsaa Hjertelighed.

Egentlig var det mærkeligt, at William Bloch, en for sin Tid meget moderne og forfinet Skønaand, kunde fatte Interesse for denne Sanger, den primitive, hjertensgode, paa sin Vis naive Mand med de naturlige Skuespillerevner. Far talte ofte om, hvad Bloch havde sagt, og tog sig altid hans Kritik ad notam. Smaa Opmærksomheder viste Bloch ham. For Eks. kom han en Dag hjem med en Kasse Cigarer: Den har jeg faaet af Bloch, sagde han. Jeg forstod, at Bloch havde paa Fornemmelsen, at Far kun saare sjældent tillod sig at købe en Cigar til sig selv. Alt gik jo til Mor og os. Morsomt at to saa vidt forskellige Mennesker kunde finde Sympati og Forstaaelse for hinanden.

Da Far kom til Det kgl. Teater i 1865 blev A. Zinck, der hidtil havde sunget de høje Tenorpartier, afskediget og udnævnt til Syngesufflør. Samme Skæbne fik Tenorsangeren Haunstrup nogle Aar senere.

Saa kom Tørsleffs Debut. — Jeg er tilfældigvis kommen i Besiddelse af en Avisartikel fra for over 50 Aar siden, den virker saa forbløffende moderne i Udtryksform, at jeg ikke kan modstaa at gengive den her.

FRA PARKETTET

Hr. Tørsleffs Debut

Hvis Hr. Tørsleff under sin Debut, bange som han var, havde set ned i Sufflørhullet, vilde han have skælvet, og en kold Gysen vilde have lammet ham.

Thi han vilde der havde mødt Synet af den forrige Tenors Genfærd. Hr. *Haunstrup* vilde have isnet ham med sit Dødningsblik: Her hviler *jeg*, jeg, der ogsaa engang var en blomstrende Tenor; vogt dig, ogsaa Du vil havne her.

Hvad vi andre bliver til, naar vi er døde, det kan være sin tvivlsomme Sag. — Men naar en dansk Tenor dør, synker han i Gulvet som Sufflør.

Saadan har Guderne bestemt det til Straf for de formastelige, der vover at tage det høje C her i det taagede Norden. Nemesis er over dem. De maa fra Underverdenen give deres Arvtager Repliken, indtil ogsaa Straffen kommer over ham og han vandrer til Hades at udløse dem eller holde dem med Selskab.

Hr. Zinck var engang en kurrende Kvinde-Bedaarer. Balkonens Damer sitrede, naar han sang. Saa brast hans Stemmes Bue, han spændte den for højt — en Lem aabnede sig under hans Fødder, han sank dybt, dybt, indtil han fandt sig siddende i Sufflørhullet.

Han sad der til Skræk og Advarsel.

Men der var en ung modig Mand, som hed Haunstrup. Han trodsede Skæbnen og blev en dejlig Tenor. Ak, saa kort! Hr. Zinck sad i Hullet og smilede blegt: han kendte Gudernes Vilje. Da var det i *Elskovsdrikken* at vi pludselig saa den unge Sanger blegne, vakle paa Fod, synke — dybt, dybt.

Der sidder to dernede nu og smiler blegt. I Aftenens Stilhed stiger deres aandeagtige Hvisken ind over Scenen.

Saadan hober Tenor sig paa Tenor i Gravens Dyb. Men én Gudernes Yndling, en eneste Udkaaren, vandrer fri og frelst omkring, usaarlig og udødelig. Det er *Christophersen*.

De misundelige Guder skaanede ham — alle de andre til Fordærv. De lod ham i Live, at Ofrene ikke skulde skræmmes. De bevarede én dansk Tenor, at de andre skulde sige med forfængeligt Haab: Siden *han* kan leve, hvorfor skulde da ikke ogsaa vi kunne det?

Og Tenor efter Tenor skrider hen over Scenen, hilsende den u dødelige Christophersen, som Legionens Cæsar: *Morituri te salutant!*

Hr. Tørsleff har med mandigt Mod sat Foden i de skræmmende Spor.

Publikum har tiljubletham Bifald; Hr. Christophersen har smilet, og de to hedengangne har smilet.

I henved 30 Aar bar Far sit Fag igennem med stor Glans og en aldrig svigtende Paalidelighed. Aldrig træet — altid ved Stemme. Indisposition kendte han ikke til. Uundværilig var han i disse mange Aar, hvor han virkede med stadig urokket Prestige og Popularitet. —

Men sin Løbbebanes højeste Tinde naaede han dog udenfor Teatret. Det var den Gang, selve Mesteren Niels W. Gade satte Kransen paa hans Bygning ved at tildele ham det meget ansvarsfulde Parti som Evangelisten i Bachs *Mathæuspæssion* ved Musikforeningens Opførelse af dette Værk i Slotskirken. Hans Udførelse af dette vanskelige Parti skal have været en Mønsterpræstation.

Da Far saa endelig var kommet op paa den højeste Gage, maatte han falde: Brødrene Nordahl og Frederik Brun og den nyopdukkede Vilhelm Herold skulde dele hans Gage: Budgettet maatte ikke overskrides, men da man havde den Takløshed at tilbyde ham en lille Stilling som Koristfor-

Fa'rs bitreste Tid var sikkert de Aar, hvor han kæmpede for sin Drøm: At føre Operaen til Sejr i Provinsen, og han tilsidst maatte opgive den.

mand, svarede han: Nej Tak, Hr. Kammerherre! Jeg er Kunstner, ikke Haandværker.

Far var den fødte Optimist, jeg tror ikke, han tog sin Afskedigelse videre nær, idet han mente, der bagtes Brød andre Steder end paa Det kgl. Teater. Og i længere Tid havde det været hans Drøm at opføre Operaer i Provinsen. Han fik Drømmen opfyldt og opførte flere Operaer, bl. a. *Postillon* og *Faust*. Han høstede Hæder, men ikke Guld. En af Anmeldelserne af Fars Opførelse af *Postillon* ender saaledes:

Koret lød fortræffeligt.

Besøget var udmærket godt, men en saadan Forestilling fortjener dog, at hver eneste Plads maa være udsolgt. I det Hele har Operaen Vanskelighed ved at komme frem paa Provins-scenen, idet vedkommende Direktør sjældent kan faa Dækning for sine Udgifter og det forekommer os derfor, at der fra Statens Side kunde være Anledning til at yde nogen Støtte til Udbredelsen af denne Kunst i Provinserne, hvor Interessen for Operaen bør vækkes noget mere, saaledes at de paa-begyndte Operaforestillinger ikke skulle blive indstillet.

Man ser, at allerede den Gang — omkring 1897—98 — slog man til Lyd for, at Staten burde støtte Provinsens sceniske Kunst. Naa, men saa maatte Fars Drøm og hans Haab opgives. Selv gav han ikke op. I 1899 blev han, som han udtrykte sig: Omrejsende Troubadour. Han sang i mange Maaneder i Circus Variete under stort Bifald. Og der er ikke den Skovpavillon, ikke den Variete i Danmark, hvor han ikke har sunget *Postillon*visen og slaet sine berømte Smæld med Pисken.

Baade Mor og vi Søstre bad ham ofte om at holde op med at optræde, men han sagde altid: Hvorfor skal man holde op, naar man gør Lykke? (Deri ligner jeg ikke min Far: Ikke ti vilde Heste kunde faa mig til at gaa ind paa en Scene eller Tribune igen). Men Far mente, at Rejselivet foryngede ham. Desuden vilde han jo saa gerne bidrage til at gøre Livet behageligt for sin elskede Ernesta. Hans Pension fra Det kgl. Teater var kun ringe, og han tjente ikke saa lidt ved at være: omrejsende Troubadour.

Hans bitreste Tid var sikkert de Aar, hvor han kæmpede

for sin Drøm: At føre Operaen til Sejr i Provinsen, og han til sidst maatte opgive den. Jeg kan ikke lade være med at citere en Artikel, som Far skrev i retfærdig Harme over en uforstandig Anmeldelse af Faust.

Hr. Redaktør.

Vil De være saa venlig at give Plads for nedenstaaende Redegjørelse i Deres ærede Blad.

I Næstved Avis fra Lørdag ser jeg, at Avisens Redaktion har fundet det passende at gøre Offentligheden bekendt med min Indsigelse mod Bladets kunstuforstandige Kritik af Operaen Faust's Opførelse paa Næstved Teater. Jeg tvinges derfor til at blotte Bladets Anmelder og give ham til Pris for det musikalsk forstaaende Publikums Dom. Han skriver: „Netop ved en Opera som denne (Faust) spiller Sceneriet nok saa stor en Rolle som Musik og Sang (har man hørt det? „Nok saa stor en Rolle“! Gounod maa jo vende sig i sin Grav) og „Sceneri“, ja hertil byder vor Scene ingen passende Rekvisiter, og Direktøren havde heller ikke selv medbragt dem.“ — Det er for groft, thi det er jo helt og holdent Usandhed. Jeg nedlagde derfor en Indsigelse hos Redaktionen og gjorde opmærksom paa følgende: Alle Rekvisiter i Faust's Studereværelse var til Stede, lige fra et virkelig Dødningehoved, Timeglas, Globus etc. til det kostbare kunstige ildsprudende Bæger. Kun Lampen maatte erstattes med et Lys, i Henhold til Brandinspektørens Befaling. I anden Akt savnedes hverken Valentins sønderbrudte Sværd, Mefistofeles' ildsprudende Kaardespids eller Bacchustønden, der skjænker Vin. Kort sagt, alt var anskaffet akkurat og lige saa godt, som det bruges paa Det kgl. Teater. Dekorationerne i tredje Akt var ny og nøjagtigt, som man ser dem paa Det kgl. Teater med Margarethes Hus, blomstrende Buske, Havemuren, kunstige Blomster, som visner ved Berørelsen osv. At Margarethes Spinderok og Juvelskrinet ogsaa var til Stede, behøver jeg vel næppe at meddele. I fjerde Akt ser man Kirken til højre og Valentines Hus til venstre, ogsaa nyt, malet af vor første Dekorationsmaler i København. Margarethes Himmelfart i femte Akt er aldeles som paa Det kgl. Teater ved Operaens første Fremkomst. Dernæst har jeg anskaffet ny korrekte Kostymer, som med det ovenanførte har kostet ca. 2000 Kr. Naar man har set alt dette, har man ikke Lov til at sige, at jeg intet har medbragt til Operaens Udstyrelse. At jeg ikke kan medbringe Orkester eller ligge 14 Dage i hver By for at indstudere Musikken med det lokale Musikkorps, er en Selvfølge.

Med Hensyn til Mellemakterne, saa var de ikke længere end

paa Det kgl. Teater; baade Publikum og Sangere maa have Tid til at trække Vejret.

Naar til Slutning Avisens Kritiker forlanger Mellemaktsmusik i en Opera, saa beviser ogsaa dette hans kolossale umusikalske Sans og tykkeste Uvidenhed om, hvad der er passende.

Men det er dumt af mig, at harmes over sligt! Jeg bør jo vide, at paa mit Triumftog gennem Landet med Operaen kan jeg selvfølgelig ikke undgaa ogsaa at træffe en uforstandig og umulig Kritiker.

H. E. Christophersen.

Hvor havde Far dog Ret! Hvor skuffet, hvor forbitret maa han ikke have følt sig ved at se alle sine Bestræbelser for at fremføre sine Forestillinger paa en værdig Maade saa uretfærdigt bedømt! Og hvor er hans Redegørelse klog og velskreven — og — farlig for ham selv: En Anmelder har *altid* Ret set med Publikums Øjne!

Far blev gammel. Hans sidste Aar var triste. Naar gamle Venner besøgte ham ude paa Sygehjemmet, hvor han tilbragte sine sidste Aar — og de trøstende sagde til ham: De har dog Minderne tilbage — tænk paa *Postillon*en i *Lonjumeau*! saa kunde hans Ansigt lyse op en lille Stund: Ja, *Postillon*en, den Rolle er min egen — den tilhører mig — den har jeg næsten Patent paa! og saa, et Øjeblik efter sagde han: Men jeg tænker nu alligevel mest paa, dengang jeg som lille Dreng gik og legede ved Odense Aa.

Eventyret var endt.

I Christiania sang jeg paa Fahlstrøm's Teater Eurydice i *Orfeus i Underverdenen*, en Rolle som jeg blev forbigaaet med det første Aar paa Casino, hvor jeg kun fik betroet den lille Rolle som Diana ...

VERDENSVARITEER OG SKOVPAVILLONER

PAA Casino var jeg efterhaanden naaet op paa en for den Tid temmelig anselig Gage: 7000 Kr. pr. Sæson, men i de sidste Aars Kontrakter med Direktør Fritz Petersen havde jeg betinget mig en Maanedes Orlov med Forpligtelse for Direktionen til at meddele mig en Maaned før, naar min Orlov kunde finde Sted.

Dette usædvanlige Forlangende af mig, der spillede Hovedrollerne i hele Repertoiret, fremkom af de mange Opfordringer om Gæstespil, jeg i Aarenes Løb havde faaet fra Norge, Sverige og Finland. Min Orlov blev besat, saa snart den blev bekendtgjort. Og det var dejligt for mig at rejse ud, spille for nyt Publikum og — sejre. Jeg optraadte dels paa Teatre, dels paa Cabaretter, ofte ogsaa som Solist i de store Hoteller.

I Christiania sang jeg paa Fahlstrøms Teater Eurydice i *Orfeus i Underverdenen*, en Rolle, som jeg blev forbigaaet med det første Aar paa Casino, hvor jeg kun fik betroet den lille Rolle som Diana, medens Gerda Krum sang Eurydice.

Titelrollen i *Den skønne Galathea* sang jeg i Gøteborg og i Helsingfors, og i den elegante Blanchs Cabaret i Stockholm var jeg engageret mange Gange.

Det var altsaa *midt* i Sæsonerne paa Casino. Thi om Sommeren (jeg tør godt sige, at jeg, fra jeg var 19 Aar, ikke har haft én Dags Sommerferie) delte jeg mig mellem de store Varieteer i London og Skovpavillonerne i Danmark. Jeg maatte prise mig lykkelig for, at mit Helbred og min Stemmes naturlige Leje kunde undvære Hvile, for i Tiden 1897—1914 sang jeg bogstavelig talt hver Aften.

Det var slet ikke saa rart at optræde i London. For det

første fordi der altid blev givet Forestilling to Gange om Dagen. Jeg bestilte ikke andet end at sminke mig om og om igen; Scenesminke og Dagsminke. Allerede den Gang var det Skik og Brug at være „lavet til“ om Dagen.

Hippodromens mægtige Rum og det 40 Mands Orkester krævede jo, at alle Kræfter maatte lægges i. Og alt det Arbejde jeg havde inden min „Debut“ derovre! Jeg kunde jo kun synge franske og engelske Sange. Dansk forstod man ikke, og Tysk vilde man ikke høre. Men der var én Sang, som jeg elskede at synge — og sang godt — det var *Asra* af Heine og Rubinstein, saa den maatte jeg faa oversat til Engelsk og lære paa Engelsk — udenad selvfølgelig. Det var virkelig en *tour de force*. De Noder, jeg kom med fra Danmark, var udsat for et 10 Mands Orkester; de maatte skrives om til 40 Mands Besætning. Hvilket

Held, at jeg kom i god Tid til Verdensbyen. Det var et farligt Stræv, inden jeg fik begyndt. Men jeg gjorde megen Lykke. Heldigvis var jeg den eneste Sangerinde paa Programmet. De høflige Englændere klappede venligt, saasnart jeg traadte ind paa Scenen. Det syntes jeg var fjollet af dem, for de kunde jo paa Forhaand ikke vide noget om mine Kvalifikationer. Heldigvis var der

Jeg var den eneste Sangerinde paa Hippodromen's Program i London og gjorde megen Lykke.

Bergen en Norvège
(.Pays d'Ibun")

Chère Madame Rejane.
Mme Gerde Christophersen, est
de très respectable et j'ai
resté le long de sa vie
mon millionnaire amie -
à vivement désiré (et je
le comprends très à fait
de faire votre connais-
sance. Si ce n'est pas

Herman Bang's Brev.

stort Bifald, ogsaa naar jeg havde sunget. Især efter *Good bye* af Tosti.

Paa samme Tid optraadte ogsaa Madame Rejane i Hippodromen. Det var i en lille Sketch. Naar vi passerede hinanden, hilste hun paa mig med et venligt Smil og efterlod i Rummet en Duft af en Parfume, som blev hængende og fik mig til at tænke paa Tyrki og Orient.

Herman Bang havde, inden jeg rejste, raadet mig til

Silla, vous en ay peut-être
le grand honneur de la rece-
voir.

Je vous en remercie
fort, vous le savez trop
bien vous-même en
Herman Bang

Herman Bang's Brev (fortsat).

endelig at opsøge Madame Rejane. Han kendte hende godt og sagde, at hun var meget elskværdig. Men hvad skulde jeg egentlig tale med hende om? Thi selvom jeg altid har faaet Ros for min franske Udtale, var jeg ikke særlig stiv i fransk Konversation. Nej det vilde have været paaatrængende af mig at bebyrde hende med mit Besøg. Og et Introduktionsbrev fra Bang til Madame om „den betydelige Aktrice fra København“ forblev ubenyttet. Bang var paa det Tids-

punkt paa en Sørejse langs Norges Kyst, og fra Bergen sendte han Brevet, der skulde aabne Porten for nærmere Bekendtskab med Madame.

Karakteristisk for Bangs Kendskab til Mennesker var, at han opgav sit Opholdssted: p. t. Bergen, Norge, (Pays d'Ibsen), i Vished om, at Madame ikke anede, hvad Bergen og Norge var.

Jeg kunde ikke lade være med at smile af mange, aah, saa korrekte Ting i London. F. Eks. dirigerede Kapelmesteren om Eftermiddagen iført Jaket og graa Handsker (jeg tror, de var af Bomuld) og om Aftenen i Kjole og hvide Handsker. Alle Mænd af den bedre Klasse klædte sig om mindst tre Gange om Dagen. Om Morgenen Sports- eller Ridedragt, om Eftermiddagen Jaket eller Diplomatfrakke, om Aftenen Kjole. Men hvor kunde de dog faa Tid til alt det? Bestilte de aldrig noget?

I Helsingfors har jeg optraadt oftest. Og dér har jeg oplevet uhyre meget.

Til mine lyseste Erindringer staar de Foraarsmaaneder, hvor Casinoteatret under Frits Petersens og Charles Kjerulfs Ægide førte alle os Skuespillere, Scenefunktionærer, Dekorationer og Kostumer til Svenska Teatern i Helsingfors, og vi deroppe spillede alle de Operetter, vi i Sæsonens Løb havde opført paa Casino.

Dér spillede jeg Titelrollen i *Dollarprinsessen*. Jeg var iført den skinnende blaa Pailletrobe, som Ove Thomsen havde købt til mig i Paris, da jeg spillede *Dronningen af Montmartre*, (hvorfor denne spirituelle Operette af min Fætter Hakon Schmedes ikke blev taget med til Gæstespillet i Helsingfors, staar mig endnu ikke klart), men jeg havde altsaa Kjolen paa. Den havde duperet Publikum i København, og nu tog den ogsaa helt Vejret fra Finnerne. Naa, jeg skylder vist mig selv at sige, at det maaske ikke var Kjolen alene, der betingede den altovervældende Succes, jeg havde som Alice Couder.

Hvor var det herlige Tider, disse Gæstespil i Helsingfors. Vi blev forgudet af Publikum og Presse. Og Charles Kjerulf var ovenud populær. Mange Festaftener tilbragte vi efter

Forestillingen, dels i private Hjem, dels i Hoteller. Og Calle Knorring, de muntre Musikanterers Dirigent, var Sjælen i alle Festlighederne.

Og saa smukt Foraaret var i Finland med de lyse Birke-træer paa alle Øerne i Skærgaarden! Og saa mange fremmedartede Indtryk vi fik.

Engang fik vi Indbydelse til at overvære et Kosakridt i en russisk Kasernegaard.

Det var fænomenalt, hvad de smaa kære Heste kunde præstere. De jog af Sted i Karriere, hver med sin Rytter. To Mænd havde lagt sig paa Jorden, langt fra hinanden, agerende saaret eller død. Som en Hvirvelvind fløj Rytteren og Hest af Sted, og *uden at standse Farten* snappede Rytteren først den ene Faldne, saa den anden op og slængte dem paa Hesten — den ene foran sig, den anden bag sig. Uden at standse! Vi var maalløse, betagne af denne Vildskab og Kraft. Og jeg klappede den forpustede og sveddryppende, lille Hest, medens Rytteren grinede over hele Ansigtet.

Hvor saa de dog ud, de Mennesker. Kække, men listige. Haaret var ført frem over Tindingerne i en klæbrig Masse, som (fortalte man mig) bestod af Tjære og Øl.

En Dag tog vi til Sct. Petersborg, hvor jeg forundredes over de uhyre brede Gader og meget lave Huse og Bygninger. Og Kuskene paa Herskabskøretøjerne lignede Dynere, saa udstoppede var de midt i Maj.

Vi spiste Frokost paa et Hotel, hvor der paa Smørgeasbordet stod en Terrin med en stor Ske i, den indeholdt lysegraa, storkornet Kaviar. Og den kunde man tage af lige saa meget, man vilde. Siden har jeg altid hævdet: Al anden Mad for sig, Kaviar for sig! — Det blev fraraadet os i Sct. Petersborg at spise et Æble eller anden raa Frugt. Hvorfor fik jeg ingen rigtig Forklaring paa. Meget sørgeligt var det at se alle de Invalidere, der som Tiggere flokkedes rundt foran Kirker, Museer og andre af Byens Seværdigheder. Ødelagte Mennesker, blinde, ofte uden Ben sad de paa smaa Skamler og strakte bønfoldende Hænderne ud imod os.

Det var forfærdeligt at se paa, og jeg kunde jo ikke forstaa, at Tsaren ikke kunde sørge for de Mennesker, der havde ofret saa meget for deres Land.

Lettet og glad var jeg, da jeg atter stod paa finsk Jord.

Ja, det var dengang! — Senere har jeg ofte været i Helsingfors og tjent mange rare Penge der. Bl. a. sang jeg engang i et stort Biografteater i Mellemakterne af Filmen. Et meget stort italiensk Orkester akkompagnerede mig. Og som sagt, *Galathea* har jeg ogsaa sunget med et svensk-finsk Ensemble. Det var flere Aar efter Casino-Gæstespillene.

Men, kæmpe der, har jeg ogsaa maattet.

Det var i 1918, hvor jeg helt var paa bar Bund, økonomisk set. Jeg var engageret hos Betty Nansen — men kun i de 6 Maaneder af Sæsonen. De andre Maaneder skulde jeg „vedligeholde“ og forsvare min Tournevirkosomhed. Og denne gav eklatant Underskud, hvad jeg saa end fandt paa at spille. — Saa pludselig brød Solen frem — i Hr. Rehn's Skikkelse. Han kom fra Helsingfors.

Denne Mand var fra en meget beskeden Fortid avanceret til Manager for Cabaret *Fenja* i Helsingfors.

Han tilbød mig Engagement for Efteraaret i sin Cabaret. Glimrende Gage! Vi skrev Kontrakt, og jeg var henrykt. Endvidere engagerede han Emilie Sannom i samme Tidrum. Men stor var min Overraskelse og Harm, da jeg nogen Tid efter vort Møde i København modtog et Brev fra ham, hvori han beklagede, at „forskellige Forhold medførte, at mit Engagement ikke kunde føres igennem“.

Jeg skrev selvfølgelig til ham, at jeg fastholdt Kontrakten. Men han drev det saa vidt, at han forsøgte paa at faa Udenrigsministeriet til at nægte mig Pasvisum til Finland!

Hans Forsøg var dog omsonst — selvfølgelig. Jeg skumede af Raseri og — Ydmygelse. Jeg var jo ikke ung mere. Og følte denne Kendsgerning bittert. Men jeg bed Tænderne sammen, mobiliserede alle mine Kræfter — al min Energi. Jeg vilde, *vilde*, selvom man lagde mig nok saa mange Hindringer i Vejen. Emilie Sannom havde haft de samme Genvordigheder som jeg. Vi tog derop samtidig. Efter en

meget besværlig Rejse, (hvor Mille Sannom, den stærke, rare Pige, var mig til megen Hjælp med Kufferter og Smil til Toldmænd), naaede vi da omsider Helsingfors. Calle Knorring stod og tog imod os. Han havde sørget for Værelse og gik med mig op og drøftede Sagerne med mig. Flere Gange havde han talt med Hr. Rehn og sagt til ham, at vi kom. Men Calle havde ikke noget bestemt Indtryk af, om jeg skulde optræde eller ej. Pengene fik jeg dog nok, mente han.

Natten tilbragtes med urolige Drømme om, hvad Dagen maatte bringe.

Den bragte følgende: Hr. Rehn kom løbende henimod mig med aabne Arme, da han saa mig paa Hotel Fenja, og bøgende sig som for en Dronning kyskede han min Haand, medens han med en af overvældende Glæde skælvende Stemme udbrød: Mycket, *mycket* Velkommen! Jeg kølnede lidt hans Glæde ved at fæste mine brune, af Forundring og Indignation opspærrede Øjne paa ham, men sagde ingenting. Han skyndte sig da at aflevere en Svada, som gik ud paa, at det kun var for min egen Skyld (?) han havde fraraadet mig at komme, men nu jeg *var* kommet, skulde jeg være som en „Stjerne“ og selvfølgelig have den bedste Plads paa Programmet. — Jamen, sagde jeg, har De da glemt, hvordan De har behandlet mig, forsøgt at misrekommandere mig i Udenrigsministeriet o. s. v.? Ja, det måsta jag väl göra? Men nu skal vi inte pråta mer om den Saken — och nu kommer Fru Christophersen och äter Middag tillsammans med mig, och då blifver vi så goda Venner, etc.

Ja, Verden er underbar! Men jeg foretrak nu at spise Middag sammen med Mille Sannom. Vi havde begge i vor Kontrakt Ret til fuld Forplejning paa Hotel Fenja. Senere paa Dagen traf jeg den Advokat, Calle Knorring havde anvist mig, for at han om nødvendigt skulde „skötte mina Affärs“, og vor Gesandt fra Danmark, Axel Nørgaard, som jeg kendte saa godt fra de unge Aar, aflagde mig Visit, meget sød og elskværdig. Ak, hvilken Forskel fra før og nu! Jeg tænkte paa alle de dejlige Dage før i Tiden, hvor hele Helsingfors kappedes om at hylde mig.

Jeg mødte Charlotte Bérény paa Gaden. Hun optraadte et andet Sted i Helsingfors. Jeg kunde forstaa paa hende, at det var i et ringere Lokale, for hun sagde, at hun aldrig havde været ude for et saa fuldkomment barbarisk Publikum, de spiste og drak og vendte Ryggen til de optrædende — hun havde aldrig oplevet noget saa forfærdeligt.

Og saa kom Aftenen. Jeg vilde — *vilde*. Og jeg sejrede da ogsaa endnu en Gang. Jeg fik en meget stor Succes. Jeg var ladet med Sprængstof. Stemmen var god. Jeg kom til at tænke paa Oscar Fried, dengang i *Flagermusen*, hvordan han piskede mig op til det yderste af min Evne.

Jeg fik Blomster af Hr. Rehn.

Næste Dag fik jeg mine Rejsepenge: 1750 finske Mark, (Gagen var jo beregnet efter danske Penge), selv Sovevognen blev betalt. Gentilt! Men jeg var jo ogsaa en „Stjerne“. Calle Knorring, som overværede min „Premiere“, sagde, at jeg sang udmærket og saa brillant ud. Det sidste havde jeg jo været saa ængstelig for. For den sidste Maa-neds Nervøsitet og Ærgrelser havde ikke forynget mig. Og Hr. Rehn! Da han saa den Lykke, jeg gjorde, var der ingen Ende paa hans Henrykkelse. En Duse, en Sarah Bernhardt kunde ikke hyldes mere. Han hentede og bragte mig, (jeg boede ikke paa Hotellet, spiste der kun), han kyssede paa Haand, bød Arm — for det vilde jo være en Landsulykke, hvis jeg skulde falde i det glatte Føre og komme noget til! Jeg blev ført sammen med Pressens fornemste Repræsentanter, der alle huskede mig fra mine Gæstespil og navnlig som Dollarprinsessen. Og Ententens fornemste Officerer blev forestillet for mig — Krigens dekorede Helte — unge og gamle, alvorlige de fleste, men alle ens i eet: Velopdragenhed! Krigen var jo lige forbi, men ingen var hjemsendt endnu. En Masse engelske Militære var Stamgæster paa Hotel Fenja. Hvor var de begejstrede for mine engelske Sange. Og hvor de nød den gode Musik, (der var et glimrende Zigøjnerorkester). De sad med lukkede Øjne og nød Velværet, Varmen, sammen med glade Mennesker — og inhalerede Røgen af deres Cigaretter. De kom jo lige fra Rædselen. Paa Cabaretten

optraadte ogsaa en russisk Danserinde fra Operaen i Petrograd, som kort før, vi kom, var flygtet fra Revolutionen kørende paa Pufferne mellem to Waggoner. Hendes Hænder var frosset fast til Pufferne, da hun naaede Helsingfors, uden Penge, uden Klæder, endsige Kostumer.

Efter Sigende skal Hr. Rehn have baaret sig pænt ad overfor hende. Han gav hende Forskud paa et Engagement, saa hun kunde spise sig mæt (hun skal have lignet et Skelet) og købe sig Kostumer, og da hun var kommet lidt til Hægterne, begyndte hun at danse. Hun havde været med Pavlova i København, fortalte hun. Een Aften var jeg i Operaen (min Optræden faldt jo først Kl. 10¼) og hørte *Eugen Onegin*. Det var ikke i nogen Retning imponerende. Daarlig Opsætning, middelmaadig Udførelse. En Fru Hagelstam sang dog smukt, men var saa tyk som „Fede Pauline“ paa „Bakken“. Og gyselig kostumeret — i hvid Empirekjole med Fletninger ned ad Nakken. En daarlig *Onegin*.

Pianisten Costi Vehanen besøgte mig hver Dag ved Frokostkaffen paa Hotel Fenja. Jeg blev inviteret til nogle henrivende Aftener eller rettere Natte-Fester, hvoraf jeg navnlig erindrer to: Jeg havde gjort Bekendtskab med en ung Frue, skilt fra en dansk Maler, og p. t. forlovet med en Millionær, Russer, der talte svensk. Hos dette Par havde Mille Sannom og jeg været til Frokost, og det resulterede i endnu en Indbydelse: Til Souper i Café König, en Kælder, hvor jeg i gamle Dage festede med Charles Kjerulf, Bruno Aspelin og de danske Skuespillere. Russeren bad mig vælge, hvem jeg vilde være sammen med, (han sagde, han havde saadan Respekt for mine hvide Haar), og jeg valgte da: Mille Sannom, Vehanen, Siems (en lille dansk Tryllekunstner) og hele vort Zigøjnerorkester!

Og den fremmedartede, vidunderlige Stemning greb mig nu, som før. Russeren, meget musikalsk, dirigerede vort Orkester. Halvmørke i Lokalet. Nynnende, syngende smøg Melodierne sig om os. Ingen Tobaksrøg, altid glimrende ventileret i Finland. Masser af Champagne, fineste Cigaretter, Soloviolinspil, Harmonika, lidt Dans imellem. Vcha-

nen spillede Chopin. Selv sang jeg: *Det var en Lørdag Aften*. Alle grebne. Lille Tryllemand (ikke fuld) maatte hen bag en Portiere og græde. Han havde ikke hørt den Sang, siden hans Mor sang den for ham, da han var en lille Dreng. En herlig Aften.

En anden Aften var vi atter inviteret af Russeren og hans Veninde. Jeg gik aldrig ud uden Mille Sannom — ikke fordi hun skulde agere Chaperone for mig, men fordi jeg saa godt kunde lide hende og gerne vilde glæde hende med de forunderlige Indtryk, vi modtog af disse fremmede Forhold. Vi blev hentet i aaben Bil. Det var let Frost og blikstille. Vi kørte ud af Byen til nogle Træbygninger, som lignede Autogarager eller store Cykleskure. Russeren bankede paa et af de uanseeligste af dem, og vi kom ind i — en japansk Hal af en Skønhed og Elegance: Silketæpper over brede Divaner, Broncer, Drager, Sjaler, Puder og Hynder, og midt i Salen et stort dækket Bord med de overdaadigste kolde Retter: Hummer, Kaviar, Salater, alt Slags Kød, alt pyntet med Grønt og Blomster. For Midten af dette Bord tronede Maleren Gallén, og ved hans Side sad (han tronede ikke) Jean Sibelius, stille, indadvendt, lidt sur? Nej, bare indadvendt. Jeg spiste godt af Kaviar og Gaas, men drak kun Champagne, (man skal aldrig blande).

Et fremmed, vidunderligt Zigøjnerorkester spillede. Russeren dirigerede det, Mille lo, den russiske Danserinde snakkede aandfuldt, Gallén saa mig dybt i Øjnene og sagde: Tænk, om man havde truffet Eder før i Livet! Naa, men vi træffes nok engang igen i — Port Said!

Stemningen var munter, uden Støjen og Larmen — det hele var storartet. Kl. 4 kørte Vehanen mig hjem i aaben Trojka. Maaneskin, Stjerner, den hvide Sne — ikke en Vind — uforglemmeligt.

Men om Dagen i Helsingfors mindedes man Borgerkrigen. Der fandtes ikke en Butiksrude, som ikke var gennemhullet og repareret med Metalplader. Men det kummerligste var at se de gamle Koner, mellem 60 og 80 Aar, som Sporvognsselskabet havde ansat som Sporskiftere ved Krydsningsstederne. De lignede levende Bylter Tøj. Op af gamle Sjaler

og Tørklæder saa man et ildrødt, gammelt, rynket Ansigt med Rim omkring Næse og Mund. Der stod de med deres Jernstang Time efter Time og skiftede Sporene.

Engang var jeg vistnok i rigtig Fare.

Jeg skulde ud og se paa nogle Gardiner til mit Teater — efter en Annoncc, jeg havde læst i *Hufvudstadsbladet* — og jeg „tog en Hest“ (Kane) og sagde: Wladimirsgatan 3.

Kusken satte i Fart, han piskede paa det arme Dyr. Flere Gange raabte jeg til ham: Inta slå Hesta. Engang vendte han sig om og sagde arrig: Jag förstår kun finska og sven-ska — inte engelska! og piskede videre. Jeg vidste ikke, hvor Wladimirsgatan var (derfor havde jeg jo taget Hest), men vi kørte og kørte i rasende Fart. Det var ved 7—8 Tiden om Aftenen, tilsidst kom vi ud i Udkanten af Byen, Butikkerne havde vi forlængst passeret. Flere Gange tænkte jeg paa at springe ud af Kanen, men Farten var for voldsom. Saa blev jeg bange. Jeg saa kun smaa Huse hist og her, hverken Lys eller Mennesker. Saa rejste jeg mig op i Kanen, greb Kusken haardt i Armen, og med det mest onskabsfulde Udtryk jeg kunde frembringe, hvædede jeg ham distinkt og tydeligt lige ind i Ansigtet: *Wla-di-mirsgatan 3*. Han brølede, en Ed formodentlig, og med et voldsomt Slag vendte han Hesten om og kørte samme Vej tilbage.

Langt om længe naaede jeg saa dør hen, hvor jeg skulde.

Maaske skulde jeg have været udplyndret, hvad ved jeg? Men han blev skam bange for mit Ansigtstudtryk, jeg ved godt, jeg kan se grulig onskabsfuld ud.

Men en rædsom Type var disse Kuske — og saa de kære smaa Kosakheste — saa iltre og villige i Trav og saa taalmodige, naar de bier.

ET STOLT MINDE FOR LIVET

Mens jeg optraadte i Cabaret Fenja, blev jeg anmodet om at assistere ved en stor Velgørenhedskoncert sammen med mange kendte Kunstnere. Blandt disse var Madame Cahier, den store internationale Sangerinde. Da hun havde sunget gik hun ned i Salen og hørte paa os andre. Jeg ser hende endnu for mig, siddende paa en Yderplads langt tilbage. Hun var i Hvidt, og hendes karakterfulde mørke Hoved skilte sig ud fra det øvrige blonde, blaaøjede Publikum. Min Tur kom. Jeg sang altid seriøse Ting, storladne Ting, ogsaa paa Kabaret *Fenja*, hvor jeg altsaa havde Engagement. De muntre Operettesange og Viser var mig efterhaanden saa kvalmende, og skønt jeg var engageret til Kabaretten som *Operettediva från Köpenhamn*, gjorde jeg Lykke og aftvang mig Respekt ved det Repertoire, jeg selv *nød* at synge. Det var vel ogsaa netop *paa Grund af* mit Repertoire, at jeg blev anmodet om at synge ved den fornemme Velgørenhedskoncert. Naa, jeg indledte min Afdeling med at synge *Jerusalem* af Gounod. Den pompøse Hymne plejede jeg altid at begynde med, for naar jeg kom til Anraabet: *Jerusalem reviens!* blev der ganske stille i Salen, saa *havde* jeg dem, og saa kunde jeg bagefter synge: *Asra* af Rubinstein og *Good Bye* af Tosti (en banal Sang, som imidlertid laa straalende for min Stemme) og andre lidenskabelige Ting, bl. a. russiske Folkesange som f. Eks. *Sorte Øjne* under samme Interesse.

Naa — jeg begyndte med *Jerusalem* og ved det tredie eller fjerde Anraab: *Reviens!* (jeg kunde jo hele mit Repertoire udenad som mit Fadervor) ser jeg pludselig Madame Cahier rejse sig op og stirre paa mig. Jeg forstod, kunde føle, at jeg var i Kontakt med hende. Det var en

underlig stormende Følelse. Jeg sang fra nu af til hende, kun for hende. Og hun blev staaende, lige til jeg holdt op. Bagefter kom hun ind i Kunstnerværelset, omfavnede og takkede mig med Taarer i Øjnene. Min Ven Pianisten Costi Vehanen sagde, at Madame Cahier var *stupefaite* over min Stemme, som var en decideret Wagnerstemme, og hvis jeg med det Temperament, jeg havde, vilde synge i Wagneroperaerne, vilde jeg blive verdensberømt!

Ak, Madame Cahier vidste ikke, at jeg knap kendte Noder, og jeg havde alt pr. Intuition, og at min musikalske Sans var nedarvet! Hvilken ynkelig Figur vilde jeg ikke stille op, hvis jeg blev sat overfor et Wagnerpartitur. Maaske kunde jeg fra ganske ung have udviklet mine Evner og med Flid og Møje have ændret min Livsbane fra „Altmuligkvinde“ i et dansk Teater til en stor Operasangerinde. Men vilde jeg derfor være bleven lykkeligere? Nej, og igen nej! Jeg havde intet at fortryde, og var det ikke ogsaa morsommere at opleve denne lille Episode med Madame Cahier i Helsingfors end at synge under Festspillene i Bayreuth, hvor hun vilde have siddet og hørt paa mig som noget selvfølgeligt.

Madame Cahier fik efter Koncerten overrakt Ordenen Finlands hvide Rose. Jeg fik andre Roser og pæne Ord af Komiteen. Ingen vidste, at *jeg* gik bort med Aftenens største Oplevelse, *et stolt Minde for Livet!*

SAT PAA GADEN

Det var ikke just i rosenfarvet Skær jeg saa Fremtiden imøde, da jeg i 1911 forlod Casino.

Den nye Direktør havde ikke tilbudt mig Engagement. Og egentlig talt var jeg nærmest glad derover.

Min Glanstid var jo forbi.

Jeg maatte se Sandheden i Øjnene: Naar man er passeret de 40 Aar, er man i *min* Branche for nedadgaaende. Og der er mere end een Primadonna, der er endt, om ikke i Suf-flørkassen, saa dog i sørgelige Kaar.

Men det heldige for mig var, at jeg havde Kræfter i Massevis, og en mageløs Energi til at tage fat paa andre Felter.

Alligevel *var* det svært at sige Farvel til mit gamle Paa-klædningsværelse, som jeg havde indrettet saa smukt og saa bekvemt. Og jeg kan huske, at jeg den sidste Eftermiddag, efter at jeg havde pakket mine Grejer og knebet en Taare, gik op paa den tomme Scene og ned mod Lampe-rækken og saa ud over den dejlige Sal, der havde set saa mange af mine Triumfer, og i mit Hjerte rørte der sig en Tak for den dejlige Tid, der var gaaet og som nu var forbi, forbi.

Troede jeg da! Lidet anede jeg, at mit *comeback* et Par Aar senere skulde forme sig som det største Triumftog, jeg nogensinde har oplevet.

Naa, jeg drog altsaa ud paa Maa og Faa — og sang (Gudskelov for min Stemme) rundt omkring.

Aarhus Teaters Direktør, Jakob Jakobsen, hentede mig i 1911 ind til et Gæstespil i *Madame sans Gene* (Titelrollen) og *Corneilles Klokker* (Serpolette). Aarhus Publikum har altid været trofast imod mig. Og Gensynsglæden var stor paa begge Sider af Rampen.

I mit gamle Paaklædningsværelse paa Casino, som jeg havde indrettet smukt og bekvemt. Jeg kneb en Taare den sidste Eftermiddag, efter at jeg havde pakket mine Grejer ...

Jakob Jakobsen spurgte mig mod Slutningen af Engagementet, vistnok tilskyndet af Aarhus Teaters Repræsentantskab, om jeg ikke kunde tænke mig at slutte Gæstespillet med at spille min gamle Glansrolle: *Nitouche*. Jeg sagde ja, selvom jeg jo havde mine Betæneligheder. Men jeg ræsonnerede som saa: At de, der havde set mig i min Ungdom som *Nitouche*, de var jo *ogsaa* blevet ældre — og de unge — ja, for Pokker, saa kunde de jo høre, hvordan *Nitouche* skulde spilles og synges!

Men paa Generalprøven, o ve! da jeg — i Hast, bag Scenen, skulde iføres den Soldateruniform, som *Nitouche* saa henrivende „drukner“ i, saa jeg, at Uniformen, som var lagt frem til mig, var den samme, som jeg havde brugt for Aar tilbage. Og da jeg nu iførte mig den, sad den som *støbt* — lidt for *støbt* — om mig. Godt, at det kun var til *Generalprøven*, det hændte! Men jeg kan ikke nægte, at min Kækhed jo forsvandt *noget*.

Naa — takket være Aarhusianernes Trofasthed mod deres gamle Hjertebarn og min velbevarede Stemme blev *ogsaa den Aften* en Glæde at mindes.

Mit Aarhus Gæstespil kom forøvrigt til at betyde meget mere for mig. Ja, bragte en Omvæltning i hele min Tilværelse — for dør traf jeg Fru Mai Hennings, som var Skuespillerinde ved Teatret. Vi sluttede et Venskab, som vedvarer den Dag i Dag. Hun saa et Lys i mig som Skuespillerinde og mente desuden, at der var Stof i mig til noget andet og mere: Hun vilde gøre mig til Leder af et stort Teater. Et Stykke Tid gik hun og smaalurede, men kom saa frem med sin Idé: At hun og jeg sammen skulde starte et Teater i København. Casino var nu atter blevet ledigt. Enhver kunde søge Bevillingen. Og da hun kendte Mennesker, der vilde sætte Penge i Teaterdrift, mente hun, at det herigennem — og ved Indsats af egen Kapital — skulde lykkes hende at skaffe det fornødne Beløb.

Behøver jeg at sige, at jeg straks blev Fyr og Flamme?

Imidlertid maatte jeg jo passe mit Levebrød. Og efter Gæstespillet i Aarhus tog jeg til Sverige, hvor jeg havde Engagement paa flere store Hotelcabaretter. Snart efter

Paa Aarhus Teater spillede jeg som Gæst Titelrollen i *Madame Sans Gêne* af Victorien Sardou. Den unge Aage Schmidt (Radio'ens Aage Hansen) var Grev Neipperg, Østrigs Gesandt.

hørte jeg, at Mai havde sikret sig Driftskapital, og jeg sendte saa Ansøgning om Bevilling til Ministeriet.

Det var højt oppe i Sverige, i Ørebro, at jeg fik Brev om, at min Ansøgning var bevilget.

Mine Følelser var ubeskrivelige.

Glæde, Stolthed, Triumf og Angst.

Jeg græd, jeg lo, jeg gik rundt i mit Hotelværelse som en Løve i sit Bur. Jeg følte Trang til at takke Gud — for i næste Øjeblik at tænke, at *nu* blev jeg alvorligt straffet, naar jeg kunde tænke paa at takke den Gud, som jeg — allerede den Gang — i mit inderste Hjerte tvivlede paa eksisterede. —

Jeg havde Lyst til at flyve til Aarhus og omfavne Mai, det begejstrede Menneske, som havde sat alt dette i Sving

og dermed skabt Omvæltning i hele min Tilværelse. Men jeg maatte jo blive og synge min Tid ud.

Men op til mig kom mine Trofaste: Min Søster Kamma, min og hendes afdøde Veninde, Ingeborg Asmussen, og min kære, nu afdøde Veninde, Emilie Doberck. Var det ikke rørende? Den lange Vej!

Vi drøftede, og vi lagde Planer.

Og saa kom jeg da omsider til København og kunde begynde at lægge Repertoireplaner. Jeg tør nok sige, at vor Overtagelse af Casino vakte Sensation i København, og Pressen var overstrømmende elskværdig.

Saa begyndte vi at engagere: Først og fremmest sikrede vi os Dagmartheatrets Inspektør: Otto Rohde og to Sceneinstruktører: Albert Helsingreen til Operetterne, og Emmanuel Larsen til Folkekomedier og Skuespil, Kapelmester var Hemme og min Søster Kamma Repetitrice. Og vi engagerede et Personale — *det største et Privatteater nogensinde har haft.*

77 fast engagerede Personer (heri ikke medregnet Scenefunktionærer o. lign.).

Af Personalet kan jeg nævne:

Alfred og Augusta Møller, Jørn Nielsen, Regissøren Alfred Hansen, Ebba Ove Thomsen, Arnold Christensen, Axel Illum, Marie Niedermann, Regnar Bjelke, Ebba Petersen (nu Wilton), Amanda Lund, Ellen Kornbeck, Jacoba Jensen, Wilhelm Birch, Jon Iversen, Axel Boesen, Holger Rasmussen, Hilmar Clausen, Andrea Lamberth, Viking Ringheim, Elith Pio, Svend Borck, Henry Seemann, Svend Bille, Astrid Neumann, Tage Hertel og m. fl.

Vi besluttede at aabne med Offenbach's *Den skønne Helene*. Og Helsingreen og jeg rejste til Berlin og saa Operetten i Max Reinhardts Iscenesættelse. Og vi fulgte denne ved Premiereren i København.

Det var et stort Øjeblik for mig, da jeg, som den skønne Helene sejrende skred frem ad den blomstersmykkede Bro, der var bygget hen over de midterste Tilskuerpladser fra Baggrunden af Salen og op over Orkestret til Scenen medens Publikum's Jubel og Hyldest bruste imod mig. Folk

I 1912 blev jeg (sammen med Mai Hennings) Direktør for Casinoteatret i København. Vor Overtagelse af den gamle Scene vakte Sensation.

klappede, viftede med Lommetørklæder og raabte Bravo. Og jeg syntes, at de smaa forgyldte Engle, der prydede Balkonetagen smilede til mig: Velkommen igen!

Der skulde *mine* stærke Nerver til, for ikke at blive overvældet af Bevægelse ved denne spontane Hyldest. Den var jo en Tilkendegivelse af, at jeg ikke i de mange foregaaende Aar havde virket helt forgæves.

Men det stod mig klart, at jeg havde *Skønne Helenes* store krævende Titelrolle at forsvare, og jeg derfor maatte holde alle mine Følelser i Tømme.

Den skønne Helene gik 58 Gange, hvilket for den Tid var noget af en Rekord.

Men Sæsonen holdt ikke, hvad den straalende Begyndelse lovede.

Vi tog *Familien Jensen* af Edgar Høyer op som Eftermiddagsforestilling med Marie Niedermann i min gamle Glansrolle og mig selv som Fru Jensen. Stykket gik 9 Søndage.

Saa kom *Spionen fra Kronstadt*, udmærket spillet. Og iscenesat af Emmanuel Larsen. Personalet løb paa Skøjter (Rulle) i Voldgraven. Det saa storartet ud. Men varede kun 25 Aftener.

Jeg tænkte, at det var Operette, Folk vilde have, og saa kom Operetten *Dukkebarnet* med Debut af den nydelige Grethe Hansen i Titelrollen og mig selv som en fyrig Spanierinde. Den gik 11 Gange.

Var det da Lystspil, Folk vilde have? Vi spillede det lette tyske Stykke: *En Dag ved Hoffet* med Jacoba Jessen i Hovedrollen. Det gik 5 Gange.

Nej, sagde Mai, det *er* nu Operette. Jeg tror paa *Cornevilles Klokker*.

Vor Herre bevares, sagde jeg, skal jeg nu igen til at spille Serpolette? — (Jeg spillede den jo i Aarhus under mit Gæstespil, dér, hvor jeg lærte Mai at kende).

Den Rolle havde jeg altid afskyet, fordi den var saa irriterende „kæk“ og Operettens „Slager“: Æblemostvisen ikke *var* til at hale i Land med Succes, ikke engang for mig.

Hvis jeg skal sættes paa den Uriaspost igen, sagde jeg,

Direktoratet paa Casino indledtes med *Den skønne Helene* af Offenbach. Jeg rejste til Berlin og saa Operetten i Reinhardt's Iscenesættelse, som vi fulgte. Det var et stort Øjeblik for mig, da jeg som Sparta's Dronning skred frem ad den blomstersmykkede Bro.

saa skal der hver Aften staa en halv Flaske Champagne paa mit Sminkebord. Og det stod der, i — 63 Aftener.

Saa gav vi nogle Eftermiddagsforestillinger: *Smuglerens Søn*, 15 Gange og senere *De Danske i Paris* og *Skønne Galathea* i alt 13 Gange.

Naa, men saa havde vi set, hvad Folk vilde ha', og vi satte Operetten *Pariserliv* op med Astrid Neumann, Arnold Christensen og de andre gode Operettekræfter. Den gik for smaa Huse 25 Gange.

Saa forsøgte vi den muntre Opera: *Postillonnen i Lonjumeau* med Tenoren Jørn Nielsen i Fars Rolle og ved hans Side Astrid Neumann. 8 Gange.

Nej, sagde jeg, *nu* ved jeg, hvad vi skal ta': En celever Gæst — *det* vil gøre sig. Og vi fandt et udmærket Stykke: *Hertugen af Sachsen* og en udmærket Rolle for — *Martinius Nielsen*, der efter flere bevægede Sæsoner nu stod ledig paa Torvet.

Jeg kan ikke nægte, at jeg følte nogen Triumf, da den fordums store Teaterkonge, Martinius Nielsen modtog mit Tilbud. Han, der havde overset mig saa grundigt, da jeg var i Engagement hos ham, den Gang han herskede paa *to* Teatre: Dagmarteatret og Casino.

Naa, han kom, og var — som altid — bedaarende — han kysede Direktricerne paa Haand og indtog alle ved sin Elskværdighed, og ved den Pligtopfyldelse han udviste i sit Arbejde.

Den Gang han var Selvhersker paa *to* Teatre, lod han gerne sit Personale vente paa sig i flere Timer. Nu mødte han præcis til hver eneste Prøve, lærte Rollen meget hurtigt, og var i det hele taget et Mønster paa, hvordan Skuespillere bør være. —

Men ak! Hertugen, baade Martinius — og ham af Sachsen, gjorde ingen Lykke, tværtimod. Stykket gik kun 10 Gange. Jeg husker, at der en Aften kun var solgt for 90 Kroner.

Nej, *nu* ved jeg, hvad Folk vil ha', sagde jeg til Mai. De vil ha' noget *nationalt*.

Og vi satte et smukt Stykke op af Valdemar Galster. Det

hed *Dybbøl*, og da deri fandtes en god Rolle for Martinius — som vi jo havde engageret for mere end de 10 Gange, Hertugen gik, — var der ikke noget at betænke sig paa. *Dybbøl*, som virkede smukt, og som modtoges begejstret af Publikum, gik 31 Gange.

Jeg havde engang i Sæsonen faaet Forespørgsel fra et tysk Ensemble om at udleje Casino i 2 Dage: $\frac{31}{1}$ og $\frac{1}{2}$. Jeg vejrede Chancen for, at vi imens kunde gæsterere de to Dage i vort Naboland, Sverige — og fik det da ogsaa saaledes arrangeret, at vi kunde rejse til Helsingborg de to Dage med *Den skønne Helene*, medens det tyske Ensemble spillede Operaen *Martha* paa Casino.

Den Lykke, vi gjorde i Helsingborg, gav mig Blod paa Tandem til at forsøge endnu et Gæstespil, nemlig paa Aarhus Teater, hvor jeg fra den 20.—24. April gav 5 Forestillinger bestaaende af *Den skønne Helene* (3 Opførelser) og *Dybbøl* (2 Opførelser).

Imidlertid havde jeg den sidste Halvdel af Sæsonen været fuld af Ideer og Planer om at udnytte Maj Maaned paa en eller anden Maade. Den Maaned, som altid er saa farlig for et Teater.

Paa mine mange Gæsteoptrædener i Sverige havde jeg haft Lejlighed til engang i Gøteborg at se Skuespilleren Victor Sjøstrøm i det amerikanske Stykke *Bomuldskongen*.

Jeg var begejstret for denne smukke og fortræffelige Skuespiller — og jeg, som i længere Tid havde korresponderet og forhandlet med min Ven, Direktør Sophus Petersen, Lorensberg i Gøteborg om et eventuelt Gæstespil af Casinos Ensemble paa hans Teater i Maj, fik et saadant arrangeret — og endvidere ordnet et Gæstespil i Bergen umiddelbart efter Gøteborgs.

Fru Hennings og jeg drog med de fleste af Skuespillerne derop, efter at have engageret Victor Sjøstrøm til imens at gæsterere paa Casino i *Bomuldskongen* med den tilbageblevne Del af Personalet.

Vore Gæstespil i Gøteborg og Bergen blev festlige. Publikum var begejstrede for os. Vi opførte *Skønne Helene*, *Corneilles Klokker*, *Pariserliv* og *Postillonnen i Lonjumeu*.

Og Direktricerne nød Turen uden Hjertebanken, for Gæstespillet var jo garanteret dels af Direktør Sophus Petersen, Gøteborg, og dels af Direktør Ludvig Berg i Bergen.

Imedens gik saa *Bomuldskongen* paa Casino, men kun 8 Gange. Derefter kom atter et tysk Operaensemble og gav 4 Forestillinger, bestaaende af *Salome* og *Madonnas Smykke*.

Vor Afrejse fra Bergen formede sig meget dramatisk. Banegaarden var fyldt med baade unge og lidt ældre Damer, der med Blomster i Favnen og Taarer i Øjnene vilde tage Afsked med Henry Seemann, som havde gjort en aldeles enorm Furore som Prins Paris og i *Pariserliv*. Kvinderne puffede og stødte til hverandre, røde i Hovederne og med rullende Øjne.

Det maa have gjort et uforglemmeligt Indtryk paa Henry. Og vi andre morede os kosteligt. Vi — som drog af med Skatten.

PEKUNIÆRT TAB, MEN ÆREN I BEHOLD

Vi havde nu erfaret, hvor svært og farligt det var at drive et Teater i København. — Men vi gik paa den igen med krum Hals den næste Sæson.

Vi aabnede allerede den 13. August og sluttede først den 9. Juni 1914. Der blev givet 337 Forestillinger, deraf 11 Hel-aftensstykker.

Mon det ikke er den længste Sæson i Casinos Historie?

Vi opførte *Dollarprinsessen* med Kate Rantzau som Gæst. Hun gik 28 Gange. Vi forsøgte den gamle udmærkede Tryllekomedie *Lumpeacivagabundus*, der gik 15 Gange. Men *En Spurv i Tranedans* opnaaede kun 7 Opførelser. Operetterne *Den glade Ægteemand* (24 Gange) og *Damen i rødt* 22 Gange. Saa engagerede vi Charlotte Brenny til *Damen fra Natcafeen*. Hun spillede den 36 Gange. (Senere blev Rollen overtaget af Hertha Wulff (nu Hertha Skaarup) som spillede den 8 Gange). Aha! tænkte jeg, det er altsaa Gæster, vi skal ha', og saa engagerede vi Peter Fjellstrup for Resten af Sæsonen. Han spillede *Barn i Kirke* — 20 Gange — og Operetten *Kejserens ny Klæder* af Charles Kjerulf, — 20 Gange — samt sin gamle Glansrolle Levy i *Efteraarsmanøvre*. Det var i denne Operette, at han en Aften, mens jeg som Baronessen, stod ved Vinduet i Maaneskin og sang en smægtende, alvorlig Sang, pludselig udbrød med høj Stemme: Hvor ser Deres Naade dog dejlig ud i Skinnet! Huset drønedede af Latter. At han ødelagde baade Stemningen og min Solo, tænkte han ikke paa. — Han *maatte* følge sine Indfald.

Men jeg skænkede Sophus Neuman en kærlig Tanke. — Naa, *Efteraarsmanøvre* holdt 27 Gange. Sæsonen gik altsaa trægt, trods alle vore Anstrengelser.

Saa foreslog Teaterforlægger Folmer Hansen og Overretssagfører Andreas Albech, der var Formand for Casinos Repræsentantskab, mig at følges med dem til Berlin og se en ny Operette *Wie einst im Mai*. Og vi tog derned.

Efter anden Akt vendte jeg mig om til Folmer Hansen og sagde stakaandet: Den køber jeg.

Javel, svarede han, men vent nu bare til tredje Akt! Og jeg ventede til Forestillingen var forbi.

I Fyr og Flamme greb jeg ham i Armen: Jeg maa ha' den ligestraks, den maa straks oversættes, saa vi kan faa den op senest om 3 Uger! Og saa skete Vidunderet: En Forestilling, *som alle vilde se*.

Men Operetten var ogsaa godt besat. Først og fremmest med Ellen Holm, som vi havde laant af Det ny Teater, i Hovedrollen. Hun kom ved denne Præstation straks frem i første Plan. Henrivende var hun. En Naturlighed uden Lige — den sprøde Sangstemme — og hun illuderede lige godt som pur ung Pige og som Bedstemor.

Nicolai Breckling spillede Peter og jeg selv Angostura i spansk Herrekostume. Jeg husker, at Helsingreen til Generalprøven havde faaet mig til at tage et sort Overskæg paa, men det syntes jeg var lidt for stærkt, og jeg bar det ikke til Premiereren.

I det hele taget blev det en udmærket Forestilling, Arnold Christensen var fortræffelig som Methusalem, og hele min Stab af sangbegavet Ungdom fuldendte Ensemblet. Christian Gottschalch, som forud havde haft sin Debut i *Dollarprinsessen*, var ogsaa med i Forestillingen. Og her fandt og vandt han sin Brud, den yndige Ellen Holm.

Som i Ungdommens Vaar gik 113 Gange. Og skønt vi jo nok efter Premierens enorme Succes, hvor Publikum trampede i Takt til: *Det var paa Frederiksberg, det var i Mai*, troede, Forestillingen vilde komme til at gaa længe, mente vi dog, at vi ikke burde spille Tiden. For sæt vore Forhaabninger slog fejl? Vi begyndte derfor at prøve paa Operetten *Zigeunerprimas* af Emmerich Kalman.

Deri var der ikke alene en aldeles henrivende Musik, men ogsaa en glimrende Rolle for Fjelstrup, som jo var

Med Peter Fjelstrup i Emmerich Kalman's Operette *Efteraarsmanøvre*, en af de store Succes'er paa Casino, iscenesat af Herman Bang. Fjelstrup var en underlig Mand, stor, til Tider genial, men mange Gange respektløs.

engageret for hele Sæsonen med en stor Gage, og intet havde at bestille. Vi gjorde denne Operette næsten færdig. Men *Som i Ungdommens Vaar* trak stadig fulde Huse.

Saa blev pludselig en hel lille Revolte sat i Gang af enkelte misfornøjede Sjæle, der forlangte at *Zigeunerprimas*, som de nu havde prøvet paa saalænge, *skulde* op. Men de fik ikke sat deres Krig igennem.

Fjelstrup deltog ikke i Revolten.

Da Besøget til *Ungdommens Vaar* omsider begynte at ebbe ud, tog vi *Dollarprinsessen* op igen med Willi Zwicki, medens jeg med *Ungdommens Vaar* tog til Aarhus, og gæsterede der under endeløs Jubel. Men da *Dollarprinsessen* slet ikke trak, maatte vi skyndsomst tage tilbage og fortsatte saa Sæsonen ud med *Ungdommens Vaar*. Vi havde det Held, at det anden Pinsedag, 1ste Juni, blev

øsende Regn efter en længere Solskinsperiode, og Folk strømmede atter til Casino.

Imidlertid havde jeg taget imod Tilbudet om at spille Mor Karen i *Elverhøj* paa Friluftsteatret i Dyrehaven. Og jeg lod min Rolle i *Ungdommens Vaar* dublere af Lisbeth Lange, de Aftener, hvor jeg spillede paa Friluftsteatret.

Jeg husker, at jeg under Afskedsforestillingen paa Casino stod i Mor Karens simple Kofte i Dyrehaven, til *Elverhøj* var forbi — og dog naaede ind i rette Tid til Casino, hvor jeg i *grande toilette* fremsagde en Epilog af Axel Kjerulf.

For anden og sidste Gang stod jeg paa Casinos Scene — med Graaden i Halsen.

Mai og jeg, som jo var blevet belært om, hvor haardt et Teater kan slaa, naar det *ikke* gaar, turde ikke forny vort Lejemaal med Casino under de truende Skyer, der trak sammen i Europa, og vi sluttede vort Kompagniskab.

Med pekuniært Tab — men med Æren i Behold.

Hyrdinderne med deres smaa Bælam i første Akt i Jacques Offenbach's Operette *Orfeus i Underverdenen*. Forestillingen gav paa min Tourné stort Overskud.

EN KAPELMESTER GIVER MIG DET HØJE D

I Sæsonen 1914—15 var jeg engageret til Dagmarteatret, hvor jeg holdt mit 25 Aars Jubilæum. Derom og om hele den Sæson fortæller jeg senere.

Efter Sæsonen ønskede jeg at forlade Dagmarteatret, og jeg drog ud som i mine Ungdomsdage — til det uvisse —, og sang mig til det daglige Brød paa Kabaretter og Hoteller, indtil jeg sent paa Efteraaret søgte og fik Bevilling som Tournéleder i Provinsen.

Mine Tournéforestillinger gav mig ikke engang det daglige Brød. Jeg kunde jo aldrig slaa af paa Idealerne: At præstere *rigtig* Operettekunst i Provinsen, de bedste Kræfter, der kunde faas, smukke Kostumer, dyre Dekorationer. Jeg lagde i de Aar Grunden til en Gæld, som jeg først naaede at komme ud af efter mit halvfjerdsindstyvende Aar. Senere har jeg af og til haft store Successer baade paa Operetter og lødige Skuespil, f. Eks. paa *Orfeus i Underverdenen*, hvor jeg brugte Albert Helsingreens Scene-

sættelse, som viste sig at være meget nær Reinhardts, saa nær, at man troede, jeg ulovligt havde benyttet Svend Gades Iscenesættelse (frit efter Reinhardt) paa Det kgl. Teater, og derved fik en lang, kedelig Historie med Svend Gade, Sagfører og det hele paa Halsen. Det morsomme ved Historien var, at da jeg laante Helsingreens Dekorationer, som fra hans Opførelser stod paa Odense Teater, var disse i formindsket Udgave meget lig Det kgl. Teaters, og jeg gik sejrrig ud af denne lille Kamp.

Paa den Tourné tjente jeg ikke saa lidt, og jeg øste ud med begge Hænder til mine Kreditorer. Jeg husker, at jeg under Orfeustourneen sendte 1000 Kr. til min Bogtrykker, Christensen, den elskelige Mand, der aldrig med et Ord spurgte, om han snart fik noget Afdrag paa den store Gæld, jeg efterhaanden var kommet i til ham. Og som Svar paa mine 1000 Kr. fik jeg et Brev: — Hvad er der i Vejen, vil De ikke handle hos mig mere?

Jo, med den Tourné fik jeg lidt rablet af mig, og saa tjente jeg jo ogsaa mange Penge paa Kaj Munks *Ordet*, og senere, gennem mit nære Venskab med ham, fik jeg Lov at spille mange af hans Stykker, som alle gav stort Overskud. Men jeg mærkede aldrig, at jeg havde Penge. De forsvandt øjeblikkelig til mine Kreditorer.

Saa var det i 1916, at Operetten *Flagermusen* skulde op paa Casino. Direktionen: Holger Rasmussen og Hilmar Clausen, havde engageret den fra Berlin anerkendte Kapelmester Oscar Fried, som forlangte en Sangerinde af Format til Rosalindes Rolle og et Orkester paa 45 Mand (det største Orkester, der nogensinde har spillet paa et privat Teater), og da de ikke kunde finde en anden til Rollen, kom de til mig og tilbød mig et Gæstespil. Det var et fristende Tilbud igen at staa paa den Scene, hvor jeg havde fejret saa mange Triumfer, men *skulde* jeg tilbage, skulde det være med Manér. Jeg var jo ikke ung mere. Og det Mindreværdskompleks, som havde forbitret saa mange af mine Ungdomsaar, meldte sig paany. Holger Rasmussen gav imidlertid ikke op med sine Overtalelser, og da jeg insisterede paa, at Oscar Fried, som ikke kendte mig, først

Første Akt af Offenbach's Operette *Orfeus i Underverdenen* paa min Tourné. Fra Venstre: Poul Jensen, Weinreich, Inga Løfgren og Karen Marie Nielsen. Jeg brugte Albert Helsingreen's Iscenesættelse, som viste sig at være meget nær Max Reinhardt's.

skulde høre mig synge, blev en Prøve arrangeret og „Eleven“, den forhenværende Primadonna, sang flov og rødmen-
de nogle Strofer, som Fried straks afbrød med: Det er nok.

Han sagde derefter, at jeg kunde og skulde, og at han tog Ansvaret.

— Jamen, jeg har ikke det høje D mere. (I Rosalindes store Arie i anden Akt forekommer D'et).

— Det faar De af mig, sagde Fried.

Og minsandten — han fik Ret. Aldrig har jeg troet, at en Kapelmester kunde ildne Een op, saa man i den Grad ydede over sit yderste! Jeg var jo ikke forvænt med mine tidligere Kapelmestres Temperamenter (Hr. Hemme!) Det var jo mig, der altid maatte ildne *dem* op.

Der kunde være Aftener, hvor jeg var fysisk træt og uoplagt — det mærkede Fried straks — og saa blev det en Kamp mellem os to: Han ligefrem hvæsedede op mod mig, laa helt over mod Sufflørkassen og pacede Tempoet op, til jeg blev lige saa rasende som han. Og denne Temperamentsduel tog Vejret ikke alene fra mig, men ogsaa fra Tilskuerne, og til Slut trumfede jeg det høje *D* ud lige ned i Næsen paa ham.

Efter Akten paa en saadan Aften stak han gerne sit Hoved ind i min Garderobe, medens han flaaede sin drivvaade Flip af sig og sagde hoverende: He'e! Og jeg svarede galhovedet: Is'ch! Men for Resten var jeg meget gode Venner baade med ham og hans bedaarende russiske Veninde, Danserinden Madame Certy. Rosalindes Rolle havde jeg før spillet paa Casino under Frits Petersens Direktorat — i min bedste Tid — men den største Succes havde jeg alligevel som halvgammel i 1916. Selv om jeg havde „sat alle Sejl til“ ogsaa kostumemæssigt set, (jeg havde faaet det Indfald, at mit „store“ Kostume i 2den Akt skulde være halvt sort, halvt hvidt, lige fra en sort og en hvid Sko til en sort og en hvid Esprit i min Paryk), saa havde Fried den største Ære af min Succes. Den før omtalte Czardas er vel nok det mest fordringsfulde Sangnummer, der eksisterer i en Operette. Det blev ikke sunget ved Det kgl. Teaters Opførelse af Operetten.

At *Flagermusen* under Frieds ildfulde Ledelse var en Succes af Format, kan bedst bevises ved, at vi til *Politikens* Julekoncert blev anmodet om at synge Terzetten fra tredje Akt. Hildebrandt og jeg var lidt betænkelige ved paa den snævre Plads paa en Koncertribune at skulle udføre dette løsslupne Nummer, hvor vi paa Scenen plejede at flyve efter hinanden mellem Borde og Stole, men vi blev overtalt til at vove det. Inden vi gik ind, sagde jeg til Hildebrandt:

— Du, vi sætter Tempoet en Tand i Vejret. Følg mig bare, saa skal du se.

Og med vore store Stemmer — i et forrygende Tempo — fik vi ogsaa dér en dundrende Succes.

En Gang til senere hen kaldte *Politikens* Julekoncert paa mig. Denne Gang gjaldt det Cancan'en i sidste Akt af *Orfeus i Underverdenen*. Det var atter det forrygende Tempo, man havde lagt Mærke til. Jeg selv medvirkede jo ikke, men mine unge, meget unge, Damer var saa dygtige og glade, at de havde taget Provinsen med Storm. Blandt alle de søde Piger var ogsaa Lis Løwert, der senere kom paa Det kgl. Teaters Elevskole, og som nylig spillede *Niouché* paa Bellahøj.

Jeg delte mine Pigers Benovelse ved at skulle optræde ved den fine Koncert, hvor ogsaa den kongelige Ballet assisterede, men hvem kan staa for Ungdom og Livsglæde? Pigerne gjorde i alt Fald stormende Lykke.

ET FORNEMT TILBUD

NAA, jeg havde i et Par Aar været Tournéleder i Provinsen, da jeg en Dag, hvor jeg holdt Ferie i mit Hjem, blev ringet op af Betty Nansen, der netop skulde aabne sit Teater i Alleen, og som tilbød mig et Engagement. Jeg svarede, at jeg nu var i anden Virksomhed og maatte renoncere paa Tilbudet. Men hun blev ved:

— Herregud, Fru Nansen, sagde jeg, hvorfor vil De absolut have mig? Der er jo saa mange andre ældre Skuespillerinder, De kan faa.

— Ja, men jeg vil ha' Dem, for De er saa morsom, og De skal spille sammen med Fjelstrup. Vi kan da i alt Fald tale sammen om det.

Enden blev altsaa, at jeg skulde træffe hende næste Eftermiddag paa Hotel d'Angleterre, hvor hun p. t. boede. Jeg kom derhen og blev vist ind i en Fyrstesalon. Iscenesættelsen var superb. Skønt det endnu var Dagslys, var Gardinerne trukket for og Salonen oplyst med flere lavtstaaende Lamper med rosa Skærme. Der var ingen ubarmhjertig og grell Loftsbelysning, og Fru Nansen, som var iført en lyserød Velour Teagown med Slæb og saa saare skøn ud, kom mig i Møde med udstrakte Hænder og den charmerende Elskværdighed, som de fleste ikke kunde staa for. Jeg, som ikke kom som Suppleant, men snarere som Refusant, lod mig dog ikke imponere, og det første jeg sagde — jeg husker det tydeligt — var:

— Det er en straalende Iscenesættelse, Fru Nansen, idet jeg pegede paa Interiøret, Lamperne og det hele, og De selv ser ganske dejlig ud!

Saa brast hun i Skoggerlatter over, at jeg havde gennem-

Paa Betty Nansen-Teatret fik jeg en af mine største Succes'er fra de senere Aar som Fru Dulka i *Fru Dulka's Moral*. Jeg følte selv, at jeg var god i den Rolle ...

skuet hende, trak mig ned i en Lænestol, og saa snakkede vi.

Resultatet blev, at jeg blev engageret hos hende seks Maaneder af Aaret for 1000 Kr. pr. Maaned, hvilket var en stor Gage den Gang, og frie Kostumer — og Orlov i Februar—Marts, saa jeg kunde tage ud med mine Tourneur. Derefter var jeg paa Betty Nansen-Teatret i to Sæsoner, hvor jeg spillede alt, hvad der var af ældre Roller.

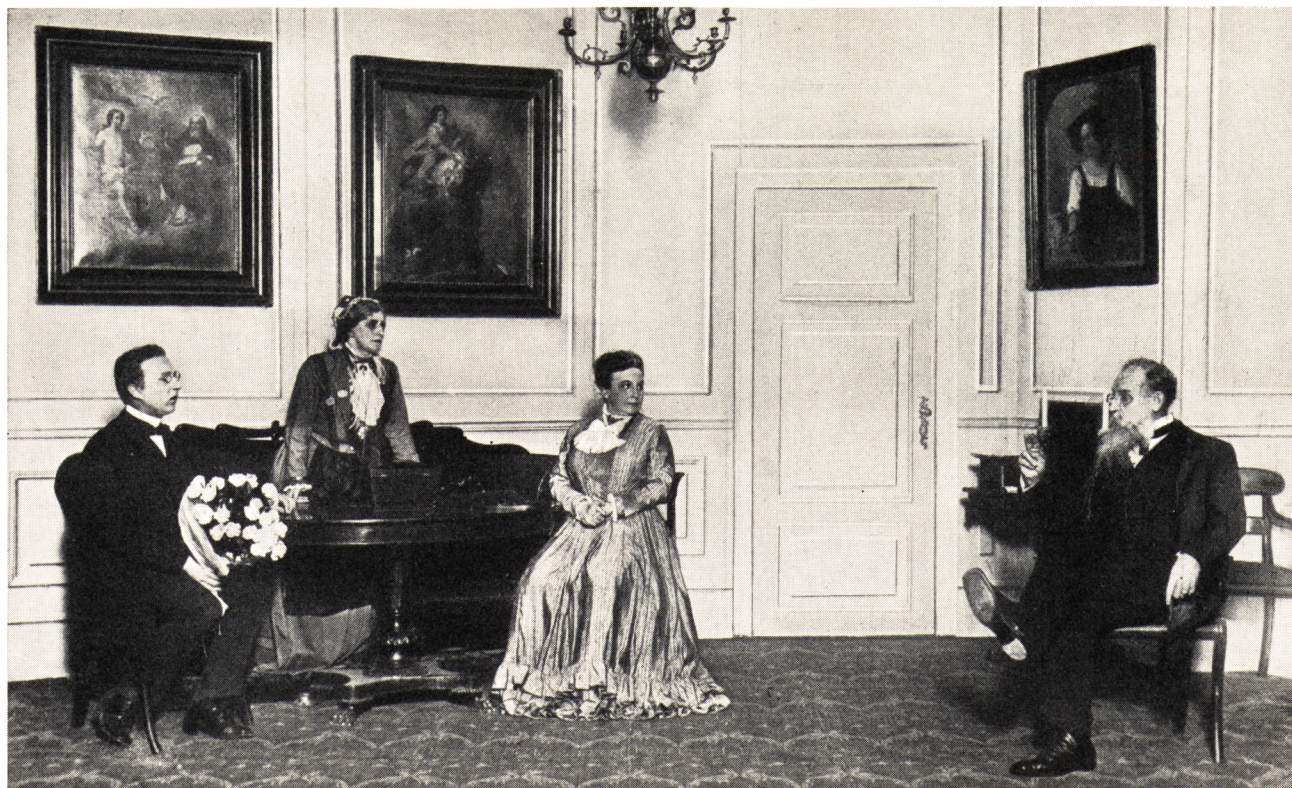
Jeg, som havde haft den ideelle Medspiller i Sophus Neumann, fik nu Geniet Peter Fjelstrup at spille med, en underlig Mand, stor, til Tider genial, men mange Gange respektløs. Jeg husker, vi spillede i en Forestilling, bestaaende af tre Enakter. Den sidste hed Zoologi. Han spillede vistnok en Professor? Jeg var hans Søster. Han havde fra den første Aften fundet paa at give mig et ordentligt Slag bagi, idet jeg skulde gaa ud af Scenen.

Næste Aften sagde jeg til ham:

— Fjelle, jeg vil ikke have, du slaar mig i Aften.

Han saa paa mig — ikke med Lune — ikke med en Andtydning af Godmodighed — tværtimod! og saa sagde han blot ganske tørt: — Naa, ikke det. — Og, selvfølgelig: Klask! Det samme som ved Premieren. Jeg forstod saa, at det var noget, han *vilde* gøre hver Aften, noget han *maatte* gøre, ikke kunde lade *være* med at gøre, og jeg forsøgte saa ved min Udgang af Scenen at forhindre ham i at ramme mig ved at gaa en anden Vej end den af Instruktøren foreskrevne. Efterhaanden blev det et Kapløb mellem ham og mig mellem Sofa, Borde og Stole, men ramme mig gjorde han altid. Alle Teatrets unge listede ned i Parterret hver Aften, hvor de spændt fulgte vor Duel. Tilsidst fandt jeg paa en Udvej, gik *baglæns* ud af Scenen, imedens jeg smilte og nikkede venligt til ham, og det gjorde jeg hver Aften, saalænge Stykket gik. Hvorfor jeg ikke klagede til Direktionen? I *vor* Verden er det ikke Skik at klage over hinanden.

En af de andre Enakter hed *Aftenstjernen*, hvori jeg spillede en Slags uappetitlig Restauratrice, der opholdt sig bag en Disk. Jeg kan godt huske, hvordan jeg saa ud: Sort,

Scenebillede fra *Zoologi*. Peter Fjelstrup (yderst til højre) spillede vistnok en Professor. Jeg (midt i Billedet) var hans Søster. Han havde fra første Aften fundet paa at give mig et ordentligt Slag bagi, idet jeg skulde gaa ud af Scenen.

lidt plettet Kjole med Guldstads, Kæder og Ørenringe. Nu hændte det, at jeg en Dag for et Par Aar siden kom til at køre i Kupé med Fabrikant Nobel fra Nykøbing Falster. Vi talte om Teater og navnlig om de Aar, han som ungt Menneske gik i Teater næsten hver Aften og fortrinsvis i Betty Nansen-Teatret. — Saa sagde han: — Kan De huske den Replik i *Aftenstjernen*, som De sagde saa morsomt? Nej, det kunde jeg jo ikke.

— Jo, De sagde: Nej, der blir inte serveret her.

Han sagde Ordene med den Betoning, jeg maa have brugt, for nu pludselig kunde jeg huske den. Men jeg synes, det er saa *mærkeligt* — og glædeligt — at ens — tør jeg sige — Kunst, kan lagre sig hos Tilskuerne, saa de husker saadanne Enkeltheder i Aarevis.

Ligesaa var det med Kaj Munk. Gang paa Gang kom han til at nævne den *velsignede* Amme i *Faderen*. Han kunde aldrig glemme den Forestilling, og hans Interesse og senere Venskab for mig kan jeg fra Begyndelsen tilskrive den Rolle. I *Faderen* spillede Fjelstrup aldeles sublimt. Vidunderlig saa han ud. Der var ikke eet Øjeblik, hvor han ikke levede i Rollen. Det var kun i Lystspil og Farcer, han ikke kunne tøjle sig. Det var heller ikke nemt for mig nogle Aar senere at spille med ham i *Erik Ejegods Pilgrimsfærd* (det var paa en Tourné), nej, *det* var ikke nemt.

Paa Betty Nansen-Teatret fik jeg en af mine største Successer fra de senere Aar i *Fru Dulska's Moral* som Fru Dulska.

Jeg følte selv, at jeg var god i den Rolle. Og Forestillingen trak ogsaa Hus. Det var morsomt for mig.

Og saa blev Martinius Nielsen engageret fast som Sceneinstruktør. Vi jublede allesammen. Vi glædede os til at byde denne detroniserede Teaterkonge velkommen tilbage. Vi havde jo alle ligget under for hans Charme — glemmt alt, hvad vi ikke syntes om hos ham.

Skuespillere er saa lette at bevæge. Han havde jo døjet nok, slaaet ud, som han var, og nu kom han tilbage, lutret — formentlig — gennem Modgangen. Alle hans store, gode

Vi jublede ved Betty Nansen-Teatret, da Martinus Nielsen blev engageret fast som Sceneinstruktør. Vi glædede os til at byde denne detroniserede Teaterkonge velkommen tilbage.

Egenskaber vilde nu folde sig ud — nej, hvor vi glædede os!

Jeg for min Part kunde ikke lade være at tude lidt, da han endelig stod midt iblandt os, smilende og glad, i sin vide Iscenesætter-Kappe og med bredskygget Filthat og hvide Vaskeskindshandsker. Og da han stødte sin store Stok i Gulvet og med sin dybe smukke Stemme slyngede sit: a-sa-la-ba ud som sit Goddag, vel mødt igen, smeltede vore Hjerter.

I Begyndelsen gik alt godt. Han satte *Faderen* op og flere Ting. Men efterhaanden kom Selvherskeren op i ham. Det var saa mærkeligt med hans Instruktion, der efterhaanden gik over til Befalinger og Forlangende om slavisk Kopi af hans Anordninger.

Og baade Fjelstrup og jeg havde jo før vist, at vi godt kunde lidt selv. Situationen blev efterhaanden saa fjendsk, at der blev forfattet et Andragende til Fru Nansen om at fjerne Martinius Nielsen fra Teatret. Hans Kommandotone var vi forlængst vokset fra, vi kunde ikke finde os i den.

Jeg husker, at jeg en Dag stod og talte med en Kollega i Kulissen, medens han satte et Stykke iscene. Da han fik Øje paa mig, gik han hen til mig og sagde i sin mest brøsigste Tone:

— Hvorfor havde hun Paryk paa i Gaar Aftes (det var som Ammen). Jeg svarede: at det var mit eget Haar, som jeg hver Aften spillede med.

— Det er Løgn, raabte han. Saa gik jeg ind paa Scenen til ham, saa ham lige ind i Øjnene og sagde med fast Stemme:

— Jeg forlanger en Undskyldning for Deres utilbørlige Udtalelse.

Han saa forbløffet paa mig et Øjeblik, saa sagde han, idet han gik tilbage og satte sig paa sin Instruktørstol:

— De er *mæget* udisciplineret, Frk. Christopersen.

Fru Nansen saa man ikke meget til paa Teatret. Hun talte næsten aldrig til nogen. Hendes Jovialitet overfor mig i Hotel d'Angleterres Salon var som blæst bort — hun saa mig knapt, skønt vi spillede sammen i flere Stykker, som f. Eks. *Hedda Gabler* og *Faderen*.

Og saa blev det da til, at baade Fjelstrup og jeg sagde Farvel og Tak efter de to Sæsoners Forløb, da hun ikke vilde tage Personalets Protestadresse mod Martinius Nielsen tilfølg.

Jeg tog med Fjelstrup paa Gæstespil i Oslo. Vi spillede dør *Mr. Wu* og *Rubicon*.

I Direktørkontoret paa Aalborg Teater. Jeg elskede Aalborgs dejlige gamle Teater med alle dets Bekvemmeligheder og dets Hygge. I de Aar, jeg sad dér, udrettede jeg fire Mands Arbejde, mens min Gæld blev større og større.

MIN GÆLD BLIVER STØRRE OG STØRRE

OVER 100 Helafteners Forestillinger har jeg opført siden jeg i 1915 begyndte min Tournévirksomhed, og naar man gennemser Listen over mit Repertoire, vil man næppe kunne begribe, at saa mange — efter Provincesforhold — usædvanlige Forestillinger kunde give saa stort et Underskud, og at jeg paaførtes en Gæld, som jeg først blev helt kvit, efter at have rundet Støvets Aar. Men det har Mennesker, der ikke er inde i ambulant Teaterdrift, ingen Mulighed for at forstaa.

I mange Aar rejste Tournéselskaberne med Jernbane.

Senere, da vi kunde køre med Rutebiler, formindskedes vore Udgifter noget.

Jeg husker, at jeg i en Sæson rejste med Operetten *Madie*, hvori Lilly Lani spillede Titelrollen. Hertil anskaffede jeg en plastisk Dekoration forestillende flere Sovekupeer i et Luksustog med en Korridor foran mod Tilskuerne, Klapsæder til at slaa ned udenfor Kupeerne og Skydedøre ind til Kupeerne! Og det var kun den ene Akt. De andre Akter foregik paa et Vintersportshotel, hvor man udenfor de store Vinduer saa Slæder rutsche ned ad en Bjergskrænt med de forskellige Hovedpersoner.

I samme Sæson spillede jeg over 100 Gange *Jorden rundt i 80 Dage* og tog mange Penge ind. Alligevel havde jeg ved Sæsonens Slutning forøget min Gæld. 40.000 Kr. havde jeg i Aarets Løb lagt paa de danske Statsbaner, hos dem kunde man nemlig ikke faa Kredit! Af Forestillinger, der gav Overskud — nogle endda stort Overskud — kan jeg nævne Operetterne *Orfeus i Underverdenen* og *Bajaderen* samt *Faust* med Illona Wieselmann som Margrethe, (det frydede mit Kunstnerhjerter).

Jeg kan ikke modstaa Fristelsen til at gengive nedestaaende, som et Bevis for at Vovestykket: at opføre Tragødien *Faust* paa en Provinsscene, hverken var dumt eller formasteligt:

Fru Gerda Christophersen har aldrig kunstnerisk indladt sig paa et større Vovestykke, end denne Provinsturné med *Faust*.

Hvor umaadelig let vilde ikke det hele falde til *Jorden*. En eneste virkelig Fejltagelse, og denne Kæmpepræstation forvandskedes til en utaalelig *Profanation*.

Med Provinsteatrenes fattige Hjælpemidler *forhales* Udførelsen. Scener, der kunde falde Slag i Slag, skilles fra hverandre for Sceneforandringernes Skyld. 11 Sceneforandringer for 14 Afdelinger paa 2½ Time.

Hvor beundringsværdigt at dette kan ske saa præcist, saa glimrende hurtigt.

Udstyret og Dekorationerne er i deres Enkelthed festlige. Hvilken Fryd at se en Teaterdirektør i vore fattige Dage *vove* saaledes.

Og som Fru *Gerdas* Haand hviler over alt det *ydre*, er det Fru *Gerdas* Aand, der *lever* i Tale, Mimik og Gebærder.

Goethe's *Faust* opførte jeg med Christen Møller i Titelrollen, Illona Wieselmann som Margrethe og Vagn Kramer som Mefistofeles. Jeg havde som purung selv spillet Margrethe til Afgangseksamen paa Elevskolen og huskede mange af Emil Poulsens Anvisninger. Dem gav jeg til Illona. Enkelte Aftener naaede hun det næsten fuldkomne i Vanvidsscenen.

Vi skal nævne hele den brillante Trup af kunstbegejstret Ungdom, der følger Fru Gerdas Bud, fra Ilona Wieselmanns fine jomfruelige Margrethe over Christen Møllers menneskelige Faust, Vagn Kramers fortræffelige Mefistofeles, Mogens Brandts patetiske, sandfærdige Wagner, Preben Irvings livshungrende Student og Grete Østergaards ubarmhjertige Lise.

Ikke én ved Siden af sin Rolle, ikke én forfejlet Indsats. I Hovedrollen et spirende Talent, hævdende sig skønt i en Kreds af dygtig Kunnen.

Men der var Fru Gerdas Sjæl i det hele. Det var en Forestilling, hvor hendes Hjerteslag bankede fra først til sidst.

Vi skal blot med disse Ord takke Fru Gerda for den modigste og skønneste Indsats, der er sket paa de danske Provins-teatre i mange Aar.

Fru Gerdas Fremførelse af „Faust“ er en kongelig Gebærde!

Og saa kom Kaj Munk-Repertoiret. Han bragte mig og min slingrende Thespiskærre paa ret Køl. Hver Forestilling, der bar hans Navn, blev ikke alene en ærefuld, men ogsaa en pekuniær Succes. Men jeg tør sige, at alle hans Skuespil hos mig blev sat op med baade Kærlighed og Ærefrygt.

Ordet satte jeg selv iscene. Det var i 1932. Jeg havde den Glæde, at Thorvald Larsen senere hentede mig til Odense Teater, hvor jeg satte Skuespillet iscene hos ham.

Til *Diktatorinden* engagerede jeg Liva Weel. Til *Han sidder ved Smeltediglen* engagerede jeg Albert Luther, Peter Nielsen og Ebba With og til *Egelykke* Agis Winding, Ellen Malberg, Albert Luther og Karl Gustav Ahlefeldt, som spillede Grundtvig.

I de senere Aar satte Robert Schmidt alle Forestillinger iscene hos mig. Han og jeg var enige om, at intet var for godt til at virkeliggøre Digternes Scenekrav. Dog maa jeg tilstaa, at jeg stejlede, da han forlangte, at der til *Smeltediglen* skulde skaffes 300 forskellige indbundne Bøger. De skulde ligge spredt rundt omkring paa Borde og Hylder. — Du kan faa 100! sagde jeg, og derved blev det. Men jeg maatte „neje“ mig, da Robert forlangte 40—60 arkæologiske Tidsskrifter med Reproduktioner af Antikkerne. Saa maatte jeg vandre til Forlagsboghandler Ejnar Munksgaard og hos ham laane de *rigtige* Ting.

I flere Aar havde jeg Hovedsæson i Aalborg fra 2den Juledag til Palmesøndag. *Det* var en drøj Tid. Jeg besørgede alt selv. Jeg havde ingen Forretningsfører. Jeg satte personligt alle Forestillinger iscene, spillede selv med, ofte Hovedroller, sørgede for Kostumer, Dekorationer, Reklamer, Plakater, Annoncer. Og en ny Forestilling maatte jeg sætte op hver 8de Dag!

Jeg husker, at Otto Jacobsen en Dag kom ind paa mit Kontor i Aalborg Teater og hilste paa mig. — Hvem ordner dine Annoncer? — Jeg selv, svarede jeg.

— Men hvem skriver dine Reklamer, dine Fornotitser? — Jeg selv. Til alt, hvad han spurgte om, svarede jeg: Jeg selv. — Men Gud, Gerda, du udretter jo fire Mænds Arbejde! sagde han. Ja, det gjorde jeg virkelig i de Aar. Men jeg elskede Aalborgs dejlige gamle Teater med alle dets Bekvemmeligheder: En Skuespillerfoyer, et Køkken med Vand og Gas, et Regieværelse, et Møbelrum, et Regissørkontor, og Direktørens Kontor med et mægtigt Skrivebord, gode Stole og en Divan, hvorpaa jeg ofte lagde mit trætte Legeme til Hvile en Timestid mellem Prøve og Forestilling. Mad fik jeg lavet i det lille Køkken. Gaa hen paa Hotellet for at spise havde jeg ikke Tid til. Og Udsigten fra mit Vindue til Budolfi Kirke — hvor var den dog smuk!

Og saa alle de Bekvemmeligheder for Personalet: En

Til *Diktatorinden* af Kaj Munk
engagerede jeg Liva Weel.

stor, herlig Damegarderobe, en mindre til en Gæst eller særlig Primadonna. Fra Garderoben Indgang til Vaskerum og Toilet. Herregarderoben var inddelt i Smaabaase. Gud ved hvorfor, men med rigelig Plads til alle. Om det saa var elektrisk Strygejern og Gas til at varme Krøllejern paa, fandtes det. Jo, det var dejligt at arbejde paa Aalborg Teater, som blev skænket Byen af en afdød Kollega, Teaterdirektør Julius Petersen. Der maa aabenbart have været gode Teatertider den Gang. Men alle mine Anstregelser for at faa det til at løbe rundt var forgæves. Jeg *var* nu ogsaa *for* flot.

Jeg satte Operetten *Geisha* op, en meget stilfuld Forestilling. Erika Voigt spillede Molly, og i 2den Akt var der 40 Mennesker paa Scenen, for i Aalborg kunde man jo faa lokale Damer og Herrer til Statister. Bare paa denne ene Forestilling tabte jeg 6000 Kr. —

Senere satte jeg *Geisha* op efter Opfordring af Thorvald Larsen paa Odense Teater, men ogsaa her gav Forestillingen Tab. Jeg har lagt Mærke til, at Folk ikke bryder sig om at se Kostumestykker og navnlig ikke kinesiske eller japanske. F. Eks. spillede jeg — ogsaa paa Aalborg Teater — (dog ikke i samme Sæson som *Geisha*) det udmærkede Skuespil *Mr. Wu* med Aage Hertel i Titelrollen og Maria Berthelsen i den store Kvinderolle. Jeg havde af Peter Fjelstrup købt hans Dekorationer fra Alexandrateatret (det senere Betty Nansenteater). Disse Dekorationer var pragtfulde, alle plastiske, købt i Berlin. Et mægtigt sort Draperitæppe erstattede det almindelige Fortæppe. Men intet imponerede de glade Aalborgensere. Heller ikke Skuespillet *Skipper Clement*, som man dog skulde tro maatte have bypatriotisk Interesse, kunde samle Folk, og efter et Par Sæsoner maatte jeg opgive min faste Stude i Aalborg.

Den lille Caruso, Max Hansen, førtes en skønne Dag paa min Vej. Det var i Odense Folketeater hos Direktør Lorentz Rasmussen. Hvor var han kær, den Dreng, og munter og klog — meget klog, og saa køn og saa lille ...

PAA TOURNÉ MED DEN LILLE CARUSO

OG jeg stred mig videre gennem Tilværelsen. En skønne Dag førtes *Den lille Caruso* (Max Hansen) paa min Vej. Det var i Odense Folketeater, hvor han optraadte hos Direktør Lorentz Rasmussen. Hvor var han kær, den Dreng, og munter og klog — meget klog. Han

havde som Speciale at kopiere Verdenssangere som Caruso, og gjorde det paa en vittig og charmerende Maade. Og saa var han saa køn — og saa lille, Publikum jublede over ham. Naa, vi syntes om hinanden, og vi blev enige om at tage paa en Cabaret-Tourné sammen. Jeg engagerede ham for den svimlende Gage af 300 Kroner om Maaneden — (nu faar han 1000 pr. Aften). Det øvrige Personale var: Erna Schrøder, Ebba Petersen (den nuværende Opera-sangerinde Ebba Wilton) og Soffy Damaris. Alle tre henrivende unge og smukke. Selv sang jeg franske Sange. Jeg følte mig som en Høne med sine Kyllinger. Vi „gjorde“ først Danmark og senere Sverige, og overalt vakte vi stormende Bifald og allermost Den lille Caruso, som — fra Stockholm, mange Aar efter — sendte mig nedenstaaende versificerede Hilsen til mit 50 Aars Jubilæum.

En Sommerspire, ganske ung,
vel knap nok 16 Aar,
fandt paa at rejse paa Tourné,
Vorherre ved hvornaar?
En Dame, som var flink og rar,
ham maned op til Daad
med allehaande gode Vink
og mange gode Raad.
Uselvisk ledte hun hans Vej.
Den rare Dame — det var Dem,
og Spiren det var mig.
Jeg ved, De var den rette Slags,
der hjalp de unge frem —
derfor Caruso hylder Dem,
nu kalder han sig
Max.

Senere førte jeg Ebba og Damaris med mig til Kunstnerkabaretten ude i Riddersalen, hvor vi sang Terzetter: Jeg altid i Midten og de to smukke unge Piger paa hver Side af mig. Folk syntes om Konstellationen. Lille Caruso var fløjet fra Sverige ud i den vide Verden.

A propos Riddersalen, saa har jeg ogsaa sunget dér i flere Maaneder. Det var, da Fjelstrup og jeg var færdige hos Betty Nansen, og vi hver for sig fik Tilbud derfra. Fjel-

Jeg førte Ebba Wilton og Soffy Damaris med mig til Kunsterkabaretten ude i Riddersalen, hvor vi sang Terzetter. Jeg altid paa Midten, og de to smukke unge Piger paa hver Side af mig. Folk syntes om Konstellationen.

strup fortalte Anekdoter, og jeg sang alvorlige Sange. Publikum domineredes dengang af de glade Brødre *från hinsidan Sundet*, og de havde oftest ladet deres stilige Væsen blive hjemme i Sverige.

Det var ikke rare Maaneder. Vi hørte jo til paa et Teater, hvor der spillede Menneskekomedie. Og skønt jeg havde en saa ideel Akkompagnatør som Ella Dyberg, blev det mig aldrig en Glæde at optræde i Riddersalen.

DRONNING ALEXANDRINE'S LIGEFREMHEDE

AFDØDE Økonomidirektør for Aarhus Teater Albert Bayer, havde en Gang tilfældigt overværet en af mine Operetteforestillinger i Odense og tilbød mig derefter at komme til Aarhus Teater den 1. Maj og spille mit Vinterrepertoire. Han forlangte en minimal Leje, saa der var ikke noget at betænke sig paa. Og dette Gæstespil, der gættog sig i femten Aar, gav i de første fjorten et net Overskud for pludselig i det femtende at slaa fejl. Jeg havde haft en forfærdelig slet Sæson — jeg husker ikke mere, hvad jeg spillede, men alt, hvad jeg tog op, gav Underskud, ogsaa i Aarhus, og saa kvitterede jeg dette faste Stæde, der havde været til saa stor Glæde for baade mig og mine Skuespillere.

I en af Sæsonerne spillede jeg *Bajaderen* og *Dollarprinsessen*, og jeg vovede at bede Dronningen, som det Aar boede paa Marselisborg, at ville bæere min Forestilling med sin Nærværelse. Hendes Majestæt kom, og jeg stod paa Trappen med en Buket i Favnen, benovet og nervøs over at skulle modtage Majestæten. Jeg fik knapt fremstammet min Tak for den store Ære, før Dronningen hjertelig og mildt omfavnede mig og sagde:

— Hvor vi dog længes efter Dem i København, kommer De ikke snart tilbage til os?

Taarerne traadte mig i Øjnene. Jeg havde aldrig drømt om at møde en saadan Hjertelighed og Ligefremhed hos Landets Dronning. Og jeg var glad over, at det var en god Forestilling, jeg bød Hendes Majestæt at se. Næste Aften stod *Dollarprinsessen* paa Plakaten. Jeg boede paa Hotel Højskolehjemmet, og om Morgenen ved 9-Tiden kom Stuepigen op paa Værelset og sagde, at der var Telefon til mig.

Der var ikke Telefon paa mit Værelse, saa jeg maatte ned i Stueetagen, og lidt irriteret over den tidlige Kalden i Telefonen, sagde jeg: Hallo, hvem er det? — Det er Dronningen! Jeg blev saa betuttet, at jeg nær havde tabt Telefontragten, og jeg tror nok, at jeg uvilkaarligt nejede. Dronningen sagde saa, at hun gerne vilde i Teatret igen om Aftenen, skønt hun ved 23-Tiden skulde rejse til København med Damperen, og jeg var saa bæret og glad, at jeg knap kunde takke. Om Aftenen kom saa Dronningen med sit Følge og saa *Dollarprinsessen* med Mary Alice Terp som Gæst. To Aftener i Træk overværede Hendes Maje-stæt mine Forestillinger! Kan man forlange et bedre Bevis for mine Forestillingers Kvalitet.

Alligevel gik det altsaa galt tilsidst. — Vintersæsonen havde givet stort Underskud, og nu kom jeg til Aarhus, hvor Gallophanen netop fangede alles Interesse. Jeg kunde ingen Udvej se for at komme ud af min Gæld, og at blive ved med at forøge den fandt jeg haabløst og umoralsk, selvom mine Kreditorer aldrig plagede mig, ja, endda ikke rykkede mig. Privat Gæld havde jeg ikke, men Teatermaler, Bogtrykker, især sidstnævnte, skyldte jeg mange Tusinde Kroner, ogsaa Kostumeleverandør og andre havde mange Penge til Gode. Gudskelov jeg aldrig skyldte mine Skuespillere en Øre, tværtimod. Efter Genforenings-Tourneen i Sønderjylland fik de alle Gratiale eller store Gaver, for der var jo den Gang ingen Ende paa min Rigdom, syntes jeg. Men nogle Aar efter fik jeg jo at mærke, hvor haardt det slaar at have *Modgang* i en Teaterforretning. Jeg husker en Gang i Thisted, hvor jeg boede paa Byens bedste Hotel — det maatte jeg jo af Hensyn til Renoméet — og hvor jeg efter Forestillingen kom igennem Teatrets Restauration og saa mine Skuespillere samlede omkring et overdaadigt koldt Bord med Snaps og Øl. Mine Tænder løb i Vand, medens jeg trak af med mine to Mynder, Zigzag og Yellow, op paa mit Hotelværelse, hvor jeg havde købt Leverpostej, Brød og Smør, og hvor jeg saa bestilte mig en Kop The. Naa, det havde jeg nu ikke ondt af. Jeg har alle Dage været vel ved Magt, saa det var maaske meget

sundt ikke at svælge i de enorme Maaltider, som Skue-spillere efter Aftenens Anstrengelser ynder at sætte til Livs. Naa, men det var nu Aarhus, jeg skulde fortælle om:

En gammel Ven af mig, Ritmester Clausson-Kaas, var Sjælen i Væddeløbsforetagendet. Han og hans Kone, en Søster til Gerda Krum, havde været i Teatret og var forbavset over, at en saa udmærket Forestilling kun samlede tyndt Hus. De indbød mig bagefter til at spise med dem paa Hotellet, og saa fik de ud af mig, hvor forbistret slemt det stod til. At jeg efter dette Gæstespil maatte give op og erklære mig Fallit! Clausson-Kaas blev Fyr og Flamme. Jeg har aldrig kendt et Menneske, som i den Grad, uselvisk, kunde lægge sig i Selen for andres Ve og Vel. Han bad mig om at faa mine Regnskabsbøger at se, tog dem med hjem, og Resultatet af hans Undersøgelser blev, at han trods alt mente, at min Teatervirksomhed var sund og værd at holde i Live. Han skaffede mig saa et Moratorium hos mine Kreditorer, som hjalp mig til at trække Vejret frit igen. Det var i 1926. Men det var først i 1940 om Vinteren, at jeg fik det sidste betalt af paa det Moratorium. Saa var jeg ogsaa læns igen. Men hvad, jeg havde jo det bedste Kort paa Haanden: Genoptagelsen af min store Succes: *Ordet* af Kaj Munk.

Som Mor Karen i *Elverhøj* paa Tournéen i Sønderjylland efter Genforeningen. Hjertegrebne og bevægede var vi alle. De fleste af os kom tudbrølende ned i Garderoberne efter de endeløse Fremkaldelser.

DA JEG SAGDE: TAK, FORDI I KOM! TIL SØNDERJYDERNE

JUSTITSMINISTERIET har altid vist mig stor Velvilje og Interesse. Jeg havde været Tournéleder nogle Aar, da man kaldte mig op i Den røde Bygning og meddelte mig, at nu var der en Helaars-Teaterbevilling blevet ledig, og den tilbød man mig. Jeg spurgte forsigtigt: Hvor meget koster den pr. Sæson? 800 Kr., blev der svaret. — Tak, saa skal jeg ingen Bevilling have! Man blev meget forbavset over mit Afslag og foreholdt mig det ufornuftige ved ikke at modtage den. Jamen hvorfor skal jeg dog tage den Bevilling? — Fordi den er Fjeren i Deres Hat, Frøken Chri-

stophersen, og naar Teaterdirektør Reinhardts Enke engang dør, hun er 84 Aar gammel, saa er Bevillingen ganske gratis. Ja, saa sagde jeg baade ja og Tak, for det med Fjeren i min Hat forstod jeg var noget flot noget og, ja — man skal selvfølgelig ikke ønske nogens Død, men 84 Aar, ikke sandt, det var jo ikke en Evighed at se hen til. Og nogle Aar efter fik jeg virkelig min Helaarsbevilling gratis.

Forholdene er anderledes nu: Bare for at faa de saa eftertragtede *Tourné*bevillinger, maa der stilles flere Tusinde Kroner i Garanti.

At Ministeriet ikke glemte mig i Aarenes Løb og under de skiftende Ministre, fik jeg et eklatant Bevis for, da jeg modtog den ærefulde Opfordring til som eneste Kvinde at tage Sæde i den Teaterkommission, der oprettedes.

Men hvordan det egentlig gik til, at *jeg* blev den lykkelige, der kom til at aabne dansk Teater i Sønderjylland efter Genforeningen, staar den Dag i Dag mig endnu ikke klart.

Jeg husker, at en Privatmand en Dag sagde til mig: — Hvorfor søger De ikke at faa Bevilling til at aabne dansk Teater i Sønderjylland? — Jeg? Hvor kan dog *jeg* gøre mig Haab om det? Det bliver selvfølgelig Det kongelige Teater, der skal gøre det. — Søg, sagde han bare og vilde ikke udtale sig nærmere.

Naa, jeg sendte saa Ansøgning ind til Ministeriet, for det kunde jo ikke skade, vel? Og mit Hjerte klappede godt, da jeg faa Dage efter modtog Svar fra Ministeriet, at min Ansøgning var bevilget.

Hvor var det muligt? Men det *var* jo altsaa Virkelighed. Man spurgte: Hvad vil De spille? — Selvfølgelig *Elverhøj* — selvfølgelig kan der ikke være Tale om andet. *Elverhøj*, det nationale Festspil, den skønne Musik, den lyriske Handling, Christian den Fjerde, Kongesangen, — aah, hvor jeg udmalede mig det alt sammen i Tænkerne, drømte om det Dag og Nat. Og alle Drømme, alle Forhaabninger blev overtrufne.

Den *Tourné* vil aldrig nogen, som var med, kunne

Mit Personale paa Sønderjyllandstournéen efter Genforeningen, hvor jeg opførte *Elverhøj*. Den Tourné vil aldrig nogen, som var med, kunne glemme. Hver Aften et Bifald af taktfaste Hænder, saa stort, at det nærmest maa betegnes som et stormende Glædesbrus.

glemme. Holger Reenberg var Christian den Fjerde, Johannes Ring Walkendorf (foruden at han før Forestillingen i Kjole og med sit Ridderkors paa Brystet fremsagde en smuk Prolog). Agnete Arne Jensen var Elisabeth Munk, Erna Schrøder Agnete, Emanuel Jørgensen Flemming, Svend Borch Albert Ebbesen, jeg selv Mor Karen, Wilhelm Birch Mogens, Tage Hertel Junker Rud. Ravn Jensen var Forretningsfører. Min Søster Kamma i hvidt og med rødt Skærf var Kapelmester, og jeg havde et udmærket Kor, som baade kunde danse og synge. Og saa stemningsfulde Dekorationer, der kunde skaffes, men det kneb jo med at faa dem til at tage sig ud paa de smaa Scener, men Forestillingen gik alligevel smukt, hjertegrebne og bevægede som vi alle var. De fleste af os kom tudbrølende ned i Garderoberne efter de endeløse Fremkaldelser. I Haderslev — paa Premiereaftenen — stod jeg til Slut alene paa Scenen efter alle Fremkaldelserne, da en gammel Bondekone banede sig Vej, stiltfærdigt, men bestemt, gennem Orkestret, forbi Musikerne hen til Scenen

og rakte Mor Karen Haanden over Lamperækken og sagde: Tak for iawten! og jeg sagde: Tak fordi I kom!

I hver By, paa hvert lille Sted, hvor vi spillede, var Teatrene overfyldte. Alle Pladser kostede det samme. Det var bare en Entrébillet, saa det gjaldt for Folk om at komme først. Forlystelsesskat kendtes ikke — ikke engang af Navn. Tage Hertel, som ikke skulde paa Scenen før langt ind i Stykket, passede Indgangen sammen med de lokale Kontrollører. Han *proppede* Folk ind, til de besvimed maatte bæres ud igen. Folk *vilde* jo ind, de var kørt milevidt for at se *Elverhøj*, de kunde, de vilde ikke gennes tilbage.

Og saa stille Publikum var, saa andagtsfuldt, saa grebet. Og til Slut et Bifald af taktfaste Hænder, saa stort, at det nærmest maa betegnes som et Brus, et stormende Glædesbrus.

Men ellers om Dagen at gaa i de hærgede Byer, hvor der næppe var en hel Rude i Husene! Og Landevejene, saa opslidte, at Bilen næsten ikke kunde køre paa dem — hvilken Fattigdom — hvilken Elende!

Men Land- og Byboerne fyldte Teatrene, og mange Penge blev spillet ind til Mor Karen og Fru Gerdas Gæld.

Efter Sønderjyllandstourneen gik jeg ud paa en Vintersæson og spillede *Den erotiske Hamstrer*, som jeg havde foreslaaet Thit Jensen at dramatisere. Else Gunløggen spillede Hamsteren og Johanne Fritz Petersen den anden Rolle.

Ogsaa den Tourné gav Overskud, ligesom *Den grønne Elevator* med Søren Fjelstrup og den til Amerika tidligt udvandrede Louise Nymann i Hovedrollerne.

Saa tog jeg til Berlin for at se paa Nyheder. Jeg saa *Flamme* med Kate Dorsch som Skøgen, købte straks Stykket og lod det oversætte. Jeg havde nemlig en udmærket Skuespillerinde til Hovedrollen: Maria Berthelsen. Selv spillede jeg Moderen. Samme Sæson spillede jeg *Therese Raquin* ligeledes med Maria Berthelsen og med mig selv som Moderen. Det var, naar jeg selv skal sige det, to udmærkede Forestillinger.

Senere kom *Flamme* til at gaa paa Det lille Teater inde paa Vesterbro med Else Skouboe i Hovedrollen, men det var nu alligevel mig, der fandt Stykket og spillede det først.

Efter min Genforeningstourné til Sønderjylland foreslog jeg Thit Jensen at dramatisere *Den erotiske Hamster*. Hun gik ind paa Idéen. Billedet er taget under vore Forhandlinger.

MIT HJEM PAA ROSENLUND

I 1922 aabnede jeg mit Hjem paa Rosenlund for betalende Gæster.

Mellem mine forskellige Tourneer var der gerne en eller flere Maaneder, hvor jeg ikke havde andet at bestille end at planlægge en ny Tourné, og det var ikke nok for min Virkelyst, heller ikke for min Portemonnaie.

Rosenlund var et stort Hus. Foruden de Værelser, det oprindeligt indeholdt, lavede jeg, ved Hjælp af Tømrer og Maler en Del Værelser paa det store Loft, saaledes at der ialt blev Plads til 12 Gæster.

Der meldte sig, da jeg averterede, straks mange. Som Regel var det elskværdige Mennesker, der søgte til min Pension. Og jeg stiftede flere Venskaber, der varer for Livet.

Lidt anstrengende kunde det maaske nok være at styre hele den Menage.

Jeg passede nøje paa alting. Der maatte jo intet gaa til Spilde. Jeg sørgede altid selv for Frokosten. Og naar Kokkepigen havde fri, lavede jeg Maden.

Jeg husker, at jeg en Dag stegte 35 Bøffer. Det var lidt for meget af det gode, ved det ophedede Komfur.

Det var ikke en Formue, jeg tjente ved mit Pensionat. Jeg fik kun det ud af det, at jeg i de Maaneder levede gratis med mine Folk. Men det var da altid noget. Mit *paying-guest*-Pensionat holdt jeg i Gang til Krigens Begyndelse.

I mange Aar havde jeg en gammel Skuespillerinde boende hos mig: Andrea Lamberth, som jeg havde truffet i Aarhus under mit Engagement der. Jeg førte hende med mig, da jeg aabnede Casino i 1912. Jeg holdt meget af hende. Og hun var excentrisk nok til, at jeg kunde holde

I Haven paa Rosenlund. I mange Aar havde jeg en gammel Skuespillerinde boende hos mig: Andrea Lamberth, som jeg havde truffet i Aarhus. Hun var exentrisk nok til, at jeg kunde holde hende ud til daglig. Til Venstre paa Fotografiet G. C. Til Højre Fru Lamberth.

hende ud til daglig. Men drille hende — i al Godmodighed — kunde jeg ikke lade være med. Hun sagde da gerne: Aa, Gerda, Du er som Peber og Salt! Men hun vidste nu godt, hvor meget jeg holdt af hende.

Hun kendte Navnet paa hver Blomst i Have og Mark, baade det latinske og det danske. Og hvert Fuglefløjt kunde hun identificere.

— Det er en Solsort. — Hørte Du Nattergalen i Nat? — Hør hvor den skræpper, Kragen. — Har Du set, at Stærerne har forladt Kasserne, og at Spurveene er flyttet derind?

Ja — hun var ikke kedelig, Andrea Lamberth.

Jeg har altid — maaske ikke, da jeg var *helt* ung — men senere — haft en Skræk for Døden. Ikke for det, der siges at komme efter, men for det, der kommer før Dødsøjeblikket. Og engang vi gik i Haven, talte jeg med hende derom.

Hun sagde da med sin milde Stemme: — Aah, lille Gerda, det kommer helt anderledes, end du tænker. Og det bragte mig virkelig en forunderlig Trøst.

Selv fik hun en fredfyldt og smertefri Død.

I flere Vintre holdt jeg Rosenlund aaben, ikke for Pensionærer, men af Hensyn til mine Dyr.

Jeg har altid været skør med Dyr, og navnlig med Hunde. Lige fra jeg var ung, har jeg haft en Hund. Jeg begyndte med en uægte Foxterrier, da jeg i 1894 rejste paa Tourné med min Far. Og senere i de 3 Aar, jeg rejste med Albert Helsingreen, medførte jeg en stor Grand danois og en lille Blackandtenterrier. Og da vi dengang rejste med Jernbanc, maatte jeg naturligvis selv betale Billetterne for mine Hunde, saa det var jo en dyr Glæde.

Senere afløstes de af en Gravhund: Jacob, den blev kun 6 Aar. Saa købte jeg to Mynder, Zigzag og Yellow. De blev gamle: 15 og 16 Aar. Og det var i Perioden, medens jeg havde dem, at jeg maatte holde Rosenlund aabent hele Vinteren (selv var jeg i Aalborg) — for jeg havde jo ogsaa faaet en Abe, og den kunde ikke taale Kulde.

Andrea Lamberth passede den med rørende Omhu.

At jeg forøgede min Dyrebestand ogsaa med en Abe (jeg havde i Forvejen 40 Høns og 100 Kyllinger) kom af, at jeg engang paa mit aarlige Maj-Gæstespil paa Aarhus Teater, skulde opføre *Romantik* med Ellen Rindom som Gæst, og at den store Operasangerinde i Stykket, Rita Cavellini, ifølge Datidens Mode skulde have en Abe siddende paa sin Arm Handlingen igennem.

Naa, en lille Abe blev købt hos en Fuglehandler — revet bort fra en stor Abe, hos hvem den sad putteltunt skærmet af lange Arme. Og saa kom den da til Aarhus, en kold Maj Maaned, hvor den sad forundret og frysende i sit Bur. Den første Nat tilbragte den ensom og forladt i det kolde Teater.

Jeg lukkede ikke et Øje for at tænke paa det lille Dyr. Og den næste Dag tog jeg den — trods alles Protest — over paa mit Hotel med Bur og det hele, og hver Nat sov den saa i min Arm, smiskende af Glæde og Velvære.

Ellen Rindom var jo ked af det — selvfølgelig — for Dyret kunde næsten ikke vristes fra mig, naar hun skulde ind paa Scenen med det.

Line, saaledes kom Aben til at hedde, var hos mig i 4 Aar.

Jeg kommer til at tænke paa en Gang, da jeg et Par Aar senere atter skulde til Aarhus i Maj og tog med Jernbanen derover med mit Faktotum, min kære Risse og Tage Hertel. (Hvorfor han skulde tage den Tur med, har jeg glemmt). Men vi startede da alle tre sammen med mine Dyr: De to Mynder, Zigzag og Yellow og Aben Line. Af Bagage til Dyrene medførte jeg en stor Hundekurv, et Bur til Line, en stor Stang med en lille Gyng foroven og en Platform forneden, beklædt med Zink (for visse Aarsagers Skyld) og en Petroleumskakkelovn! Husk, det var jo i Maj. Hotellerne fyrede ikke, og Line kunde ikke taale Kulde.

Frede Skaarup havde bedt mig om at bo paa Hotel Regina, som han vist var interesseret i, og dér havde jeg bestilt mig et Værelse med et tilhørende stort Badeværelse.

Vi kom Kl. 5 om Morgenen til Aarhus, og jeg tog straks mit Værelse i Besiddelse, og installerede mine Dyr og alle Abegrejserne i Badeværelset.

Om Morgenen blev jeg ringet op af Værten, som i en meget brøsig Tone meddelte mig, at hans Hotel var et Meneskehotel og ikke et Abe- og Hundehotel, hvorfor han anmodede mig om at flytte øjeblikkelig.

Det var en mismodig Karavane, der opad Formiddagen drog derfra.

Intet Steds vilde man have mig og mit Menageri.

Til sidst fandt jeg da Husly hos den rare Laura Mogenssen, Skuespillerinde ved Aarhus Teater. Hun stillede sin Lejlighed til Disposition for mig, medens hun selv rejste paa Ferie.

Det mærkelige var, at Line efterhaanden kom til at hade mig. Jeg, som gjorde alt for hende, og som elskede hende!

Ubegribelige Natur, der er i Aber — saa ulig Hundes trofaste Karakter! Men hvor var hun morsom og klog.

Langt klogere end alle andre Dyr. Naar vi var i Biografen, sad hun gemt inde i min Pels. Og den første Gang, jeg opdagede, at hun fulgte med i Billederne, var, da vi en Aften saa en Polarfilm, hvor to Jægere kom trækkende med en Bjørn hen over den hvide Sne. Da udstødte Line „Fare-signalet“ og gemte sig rædselsslagen ind til mig.

Hun havde efterhaanden kastet sin Kærlighed paa min Søster Kamma, og hvæsedde af Arrigskab, naar hun saa mig. Tilsidst en Dag ude paa Rosenlund, bed hun mig saa eftertrykkeligt i Næsen, at Blodet sprang, og saa syntes jeg, at jeg, med tungt Hjerte maatte sende Bud efter en Dyr-læge, som gjorde Ende paa hendes Liv.

Men jeg var utrøstelig i lange Tider!

TILBAGEBLIK

PAA enkelte af mine Tournéeer spillede jeg ikke selv med, og undertiden medvirkede jeg først i sidste Akt. Saa satte jeg mig gerne ind i Teatrets — paa den Tid — folketomme Restauration og lod Tankerne gaa paa Langfart. Jeg mindedes de Dage, hvor jeg som ung Pige rejste med Albert Helsingreens Selskab — hvor var alt anderledes *den* Gang! Ingen Varme paa Teatrene, ikke elektrisk Lys, kun Gas, men man var ung og lykkelig. Jeg genkaldte mig alle de kære Menneskers Træk, jeg huskede deres Stemmer — hvordan de var: Nogle kære, nogle sure, men hjælpsomme og godlidende de fleste — ja, de allerfleste.

Der var især et Teater, jeg husker, maaske fordi vi dér havde en saa henrivende lille „Pyntekone“, som man dengang kaldte en Paaklæderske. Hun var gift med en Ligkistesnedker, og vi vidste allesammen, at hun om Dagen sommetider havde klædt Lig, inden hun kom paa Teatret, (Meddelelsen herom fik vi serveret af Maskinmesteren), men hvad ingen behøvede at fortælle os, var — fordi vi *saa* det — at hun var uhjælpelig, haabløst forelsket i Selskabets Førsteelsker, Amandus Hansen. Hun rødmede, blot vi nævnte hans Navn, og rystede, nej, skælvede naar han sagde hende et Par ligegyldige Ord oppe i Kulissen. Stakels lille Jockum.

Teatrets Damegarderobe var et langt smalt Værelse med en lille rusten Kakkellovn i Krogen og et langt Bord midt paa Gulvet med Havestole rundt omkring . . . af den Slags til at klappe sammen og stille paa Højkant, naar det regner. Paa Væggen var der en Knagerække og mange Søm til at hænge Kostumerne paa. Naar Damerne havde pakket

ud og hængt op, flød det med Papir, smaa Æsker, Fodtøj, Parykker og Sminkesager.

Hver enkelt af os havde Aar efter Aar sin faste Plads.

Albert Helsingreen skiftede ikke ofte Personale.

For Enden af Bordet, ved Siden af mig, tronede Tea Frederiksens fornemme, trefløjede Sminkespejl. Et hvidt, med Blonder besat Stykke Tøj var fint bredt ud paa Bordet, og sirligt ordnede Glasskaale, Krukker og Flasker gav et smukt Indtryk af Tea Frederiksens Ordenssans.

Gamle Fru Grønlund, som sjældent spillede, men som næsten altid sufflerede, havde Plads lige ved Siden af mig. Det hvide Voksdug laa glat og pænt under hendes beskedne Spejl. Det lille, kære Spejl, som hun engang havde faaet af en Maskinmester paa Stavanger Teater, og som hun ikke vilde miste for alt i Verden. Den grufuldeste Ulykke vilde overgaa hende, hvis det gik itu. Det var nu over 40 Aar gammelt.

Alle Fru Grønlunds Ting saa ud til at have været brugt i en Menneskealder. Ovre paa den anden Side af Bordet havde Fru de Garlieb sin Plads. Fru Ella de Garlieb med Kommandostemmen og det gode Hjerte. Det lidt nussede, hvide Stykke var bredt ud paa Bordet, og den samme Tøjrose — vi kendte den igen paa Sminkeklatten paa et af de yderste Blade — var Aar efter Aar stukket ind i Rammen paa Spejlet. Her var ogsaa et Utal af Flakoner, Skaale og Flasker med mærkelige Blandinger, men det saa ud, som om de indbyrdes havde været oppe at slaas. *Den* Flakon havde en Revne, og *den* Skaal havde intet Laag, og dør erstattede en Ølprop den oprindelige Glasprop. Der var noget — noget hærget over Fru de Garliebs Plads. Nede for den anden Ende af Bordet sad Alma Lundstrøm — isoleret. Lidt fjendtlig, fjernt fra de andre, havde hun pakket sit Kram ud.

Hvilket Griseri med hendes Ting — det snavsede Stykke, der var bredt ud, de underlige Blikæsker med udflydt Sminke. Pudder i en Pose, som var revnet. Den rent ud fantastisk snavsede Kam med Haar fra sidste By, Cigaræskan med de snavsede Sminkestykker og det lillebitte Spejl.

Os fra Kakkelovnen, Parfume, Sminke, gamle Kostumer, brændt Haar af Krøllejernene — denne underlige Blandingslugt, som kun findes paa et Teater. De helt Unge — Eleverne — kom altid farende i sidste Øjeblik, pludrende og larmende.

Fru de Garlieb stod næsten altid i Skørt og Chemise, paa Hovedet i en Kuffert, med Halen i Vejret, og rodede rundt i dens mærkværdige Indhold af brogede Sager, for at finde Ting, hun havde forlagt.

— Jeg kan ikke finde mit Brillantkollier, jeg havde det i Gaar, ved Gud, det er tyvstjaalet, dèr ligger det.

Fru de Garlieb talte altid i ét Vejr, og lod bestandig haant om Kommaer og Punktummer. De andre ænsede aldrig hendes Talestrøm, men snakkede indbyrdes om andre Ting, medens de sminkede sig og betragtede sig mønstrende i deres smaa Spejle.

Hvis man ikke vidste bedre, skulde man tro, hver især sad og bad foran et lille Alter: Den lille Sminkeæske med Spejlet og de brændende Lysstumper paa hver Side.

Fru Jockumsen blev sat i Aktivitet med Naal og Traad. — Søde Fru Jockumsen, se her ... og se dèr ... kan De ikke sy det sammen, hvad ...? Men endelig saa det ikke ses.

— Kan De hente mig et Glas Vand, min Pi'e, lød gamle Fru Grønlunds Stemme. Jeg maa ha' mine Draaver nu.

Fru Grønlund blev mere og mere astmatisk for hver Dag. Hun talte i afbrudte Sætninger: Tæl dem op, lille Jockumsen — 15 — inte flere. Hvad er nu det? De ryster jo paa Haanden! (Vi hørte fra Herregarderoben ved Siden af Amandus Hansen synge nogle bedaarende Tremulanter). De spilder ... nej, lad saa hellere være, de er alt for dyre til at spildes.

Fru Jockumsen satte forskrækket Flasken fra sig.

— Kom, lad mig, sagde Tea Frederiksen med resigneret Tonefald. Tea Frederiksen saa altid ud, som om hun forbarmede sig. Fru Grønlund drak Draaber og Vand med alle Tegn paa Væmmelse.

— Lille Jockumsen, stik ned i Restaurationen — Fru

Grønlund pustede og ræbede lidt — og hent min Toddy! Fru Jockumsen skyndte sig.

Amandus Hansen prøvede nu sin Stemme for fuldt Drøn.

Skrives, min Pi'e, raabte Fru Grønlund efter hende.

— Det er dog rædsomt, som han brøler i Aften, kom det fra Fru de Garliebs Basorgan. — Aa, han skal vel have Lov at prøve Stemmen, mente Tea Frederiksen. Fru Jockumsen kom med Toddyen. — Men Barn dog, Fru Grønlunds Stemme lød irriteret, hvodden er det, De gaar, De har jo spildt det halve. Jeg saa paa lille Jockums blussende Kinder og forstod, at de Toner, der vældede ud af Amandus' Strube, var næsten for meget at tage for hende.

Tea Frederiksen skulde hægtes i Ryggen, Hun strammede Tailen ind med begge Hænder og holdt Vejret.

— Tak, lille Jockum, og saa Halsbaandet, det lukkes i Nakken. Hun nikkede venligt til hende i Spejlet. Hvad siger De til, at den kære Amandus skal forlade os? Fru Jockumsens store Øjne blev unaturligt store og saa uforstaaende ud. Ja, han har skudt Papagøjen. Han har faaet Engagement paa 5 Aar i København. Fru Jockumsen vaklede, greb for sig, og faldt om paa Gulvet. Tea og jeg samlede hende op og lagde hende med Hovedet i Fru Grønlunds Skød og stænkede Vand paa hende. Hun laa som livløs.

— Det har længe trukket op med hinner — hun har set daarlig ud hele Aftenen. Fru Grønlund drak den sidste Mundfuld Toddy. I kan tro, det er inte for min Fornøjelse. To unge Piger af de nye fniste. Den Replik fulgte hver Aften den sidste Slurk. Tea Frederiksen spejlede sig, mens hun talte: Hun er nok i „fjerde“ — det er altid den værste Maaned. Tea Frederiksens Tonefald lod formode en overordentlig Sagkundskab. Det ringede. — Gud, det er tredie Gang — de for alle op som skræmte Høns. — Ja, jeg kante sitte med hende længer — jeg skal i Kassen. Fru Grønlund saa sig om.

— Lad mig tage hende, lød Fru de Garliebs dybe Stemme. Vi lægger hende her! Hun vendte resolut Bunden i Vejret paa sin Champagnekurv, og Kostumer, Klude og

Laser væltede ud paa Gulvet. Hér kan hun ligge og sunde sig lidt. Kom saa, lille Jockum! Hun bar hende som et lille Barn. — Herregud, saa let som en Fjer! Tea Frederiksen vendte sig i Døren: — Hun maa, ved Gud, komme med min Bakke. — Ja, naar hun kan. Fru de Garliebs Stemme lød som en Torden. — Krukke! tilføjede hun lidt sagtere. Hun saa paa lille Jockum, der laa med lukkede Øjne. Herregud, det lille Skidt! Ja, hver har sit — *hun* har sit! Fru de Garlieb sad foran sit Spejl og krøllede Parykken og tænkte tilbage. Hun fæstede sit Blik paa det blegede Fotografi, der var stukket ind i Spejlrammen *vis-a-vis* Rosen.

— Ja, hver har sit, mumlede hun. Vi fulgtes ad op ad Trappen. Jeg kunde ikke lade være at knuge hende lidt:

— De er sød, Tante Ella.

— Aa, maa jeg være fri, Tøs.

JEG HANDLER MED MALERIER — I MELLEMAKTERNE!

HANDLET med Malerier har jeg ogsaa. Det var under forrige Verdenskrig. Mine Tourneer gav Underskud, og mine Venner, hvis Tegnebøger ofte svulmede af Sedler, spurgte: Hvorfor *spekulerer* du ikke? Du skal købe Sukkeraktier eller De Forenedes o. s. v. Aa, Herrejemini! Hvad skulde jeg købe for? Jeg ejede jo ikke Kongens Mønt.

Saa var det en Dag, jeg gjorde Bekendtskab med Fru Niels Hoffmeyer, der havde en Kunstsalon i sit Hjem, hvorfra hun solgte Malerier. Jeg blev indtaget af hendes naturlige vindende Væsen og imponeret af hendes Foretagsomhed i en, for mange Mennesker, fattig Tid.

Og da jeg netop nogle Dage i Forvejen havde talt med en Dame, der ønskede at sælge et Maleri af Eckersberg, fortalte jeg dette til Fru Hoffmeyer, som blev Fyr og Flamme: Lad mig faa det herop, og lad mig forsøge at sælge det, her fra Salonen. — Vi deler naturligvis.

Billedet blev hængt op. Men der var ikke Liebhaveere til det, da hendes Kunder ikke samlede paa gammel Kunst. Saa sagde hun en Dag: Nej, det gaar ikke hér, men jeg skal sige til Grosell, at De har et Billede af Eckersberg, saa vil han styrte op til Dem og købe det til Johan Hansen. Og dette skete. Grosell, denne mærkelige Mand, som tilbragte sine Døgn paa Kafeer og Vinstuer, og som man kun kunde træffe i Auktionslokaler, hvor der solgtes gamle Malerier, var ikke alene i Besiddelse af baade Kærlighed og Kendskab til Kunst, men ogsaa af stor Viden. Man kunde slaa op i ham som i et Leksikon.

Ingen kendte f. Eks. Københavns Historie som han. Han vidste, naar dét Hus var brændt og bygget op, naar dét

Spir paa dét Taarn var sat op — og dér havde Oehlschläger boet — og dér Fru Heiberg! Han var ikke kedelig, Grosell. Underkendt af de fleste, men anerkendt af de faa, han gad tale med.

Han kom altsaa øjeblikkelig, som Fru Hoffmeyer havde spaaet, og solgte Billedet samme Dag — og afleverede straks min Andel af Overskudet. Han morede sig meget over min Forbløffelse ved den hurtige og indbringende Forretning. Og Fru Hoff-

meyer blev glad, da jeg delte min Fortjeneste med hende. Det var jo hende, der havde bragt mig i Forbindelse med Grosell, som jeg senere gjorde mange Forretninger med. Jeg havde selv flere gamle Malerier, som han solgte for mig, og flere af mine Bekendte vilde gerne af med deres Billeder, naar de kunde faa dem saa godt betalt. Grosell og jeg handlede sammen i flere Aar, og han har altid behandlet mig fair — men jeg maa indrømme, han tog nogle svimlende Priser af Køberne.

Fru Hoffmeyer og jeg gjorde ogsaa mange Forretninger sammen. Vi lavede Salgsudstillinger i Provinsen — navnlig i de Byer, hvor jeg havde længere Ophold med mine Tourneer. F.Eks. i Odense Folketeater, hvor „Verandaen“, der ogsaa tjente til Foyer om Aftenen, var Udstillingslokale.

Martin Grosell var ikke kedelig: Underkendt af de fleste, men anerkendt af de faa, han gad tale med. Man kunde slaa op i ham som i et Leksikon.

Publikum kunde da i Mellemakterne af *Kameliadamen* — som jeg opførte med Berthe Forchhammer og Anton de Verdier — tage Malerierne i Øjesyn. Et Odenseblad skrev i Anledning af den dobbelte Kunstnydelse i Folketeatret bl. a.:

„En saadan Mangesidethed og Energi (min) maa absolut blive belønnet. *Kameliadamen* paa Scenen og Krøyer og Julius Paulsen i Foyeren — det skal sagtens gaa.“

Baade i Aalborg, Horsens, Hotel Royals Marmorhave i Aarhus o. fl. Steder havde vi Udstillinger, som gik i mit Navn, medens Fru Hoffmeyer ordnede Ophængningen og sørgede for Transporten etc. Begge var vi Ciceroner og talte med Folk. Det var grulig morsomt, vi solgte ikke saa lidt.

Ja, engang vovede jeg at aabne en Salgsudstilling i København paa selve Raadhuspladsen i *B.T.*-Centralen, og ogsaa i København mødte min Udstilling Sympati hos Pressen, der skrev lange, saglige Anmeldelser. Men det var jo heller ikke helt almindelige Billeder, jeg sporede op og fik gode Købere til.

Af ældre Malere fandtes paa Udstillingen Billeder af Jørgen Roed, Sonne, Chr. Holm, Kjærshou, Fr. Rohde og paa Overgangen mellem gammelt og nyt: Fr. Henningsen, Kr. Zartmann, Viggo Pedersen, Peter Hansen, Axel Søborg, den norske Maler Karsten, samt den franske Maler Armand Point med nogle nydelige Pasteller af Anna Larssen. Og endelig nogle meget smukke Kultegninger af min Fætter Oluf Torup, en Søn af Mors Søster Signe og Skoledirektør Torup i Odense.

Man maa indrømme, at jeg ogsaa, hvad mine Maleriudstillinger angaar, holdt Kunstens Fane højt! — Og min „Energi“ kronedes med Held. Billederne blev revet væk.

Og det var dejligt at kunne dække mit Teaters Under-skud med mine Maleriudstillings Overskud.

Men saa kom andre Tider, og min Malerihandel hørte op af sig selv.

Jeg var engageret paa Nordisk Film i Valby og filmede flere Roller sammen med Valdemar Psilander. Jeg glemmer aldrig min Forfærdelse, da jeg første Gang saa mig selv paa det hvide Lærred: *Saa* tyk troede jeg da heller ikke, jeg var ...

TIL FILM DUEDE JEG IKKE . . .

FILMET har jeg ogsaa, baade som ung og i en enkelt Film som gammel. Men jeg duede ikke til det. Jeg var i flere Maaneder engageret paa Nordisk Film og filmede flere Roller sammen med Psilander. I en Film med Clara Wieth som min Datter var jeg vist ikke saa tosset.

Jeg glemmer aldrig min Forfærdelse, da jeg første Gang

Paa det hvide Lærred duede jeg ikke, kun i en Film (for Nordisk) med Clara Wieth (Pontoppidan) som min Datter var jeg vist ikke saa tosset.

saa mig selv paa det hvide Lærred. Jeg troede ikke, jeg var *saa* grim, og hvad var det for Mundbevægelser, jeg havde? Og saa dette affekterede Smil! *Saa* tyk troede jeg da heller ikke, jeg var! Men det *var* jo Sandhed, altsammen, Fotografi lyver ikke. Det var fortvivlende, og det hjalp kun lidt paa mit Humør, at mine Kammerater sagde, at de alle havde faaet samme Forskrækkelse, da de saa sig selv paa Film første Gang.

Skønt jeg aldrig har kunnet forsones mig med den Kunst-
art, (som ikke *selv* ydende, mener jeg), har jeg dog taget
mod flere Filmsengagementer. De betalte sig godt, og jeg
tjente ikke meget paa de rigtige Teatre.

En stor Film spillede jeg — saavidt jeg husker for et
norsk Firma — med Prøver i et Atelier i Charlottenlund.
Bjørn Bjørnson og jeg spillede Hovedrollerne. Jeg var Zi-

gøjnerske (med gul Paryk; jeg var vistnok blevet forbyttet som Barn). Bjørn var en Landstryger. Vi var et digert Par! Saa har jeg ogsaa filmet i Aarhus sammen med Anton de Verdier og senere for nogle Aar siden Madam Schmidt i *Genboerne* med Arne Weel som Instruktør.

Man havde Lov til at tro, at *den* Rolle kunde jeg spille — men nej: Jeg stivnede, hver Gang de fordømte Klaptræer smeldede og meldte: „Kamera 420“ el. lign. — Og saa *skulde* man, — *lige* med det *samme!* Paa Kommando!

Vorherre bevares — det var forfærdeligt. Det var en Trøst for mig, at Carl Alstrup, som spillede Løjtnant v. Buddinge, heller ikke var god. Med Skamfølelse modtog jeg en Mængde Penge for Rollen, som jeg efter megen Overtalelse var gaaet med til at spille, da man ikke kunde finde nogen anden og bedre til den. Men det var en ækel Tid, og jeg begreb ikke, at nogen for *Fornøjelse* kunde gaa med til at filme, som f. Eks. Grevinde Musse Scheel, som jeg til min store Forbavselse fandt blandt Statisterne i *Genboerne* (dog ikke som Student).

Grevindens mærkværdige store, sorte Bil bragte sin Ejerinde til Atelieret og hjem igen. Ja, der er mange mærkelige Mennesker til.

Men *skrevet* Film har jeg. Altsaa i Stumfilmens Dage. I en af dem spillede Clara Wieth Hovedrollen. Den blev opført i Panoptikonteatret.

Clou'et i Filmen var, da to jaloux Kvinder kastede deres Bluser og med næsten nøgne Overkroppe duellerede med *rigtige* Kaarder! Jeg fik 300 Kr. for Filmen.

Grevinde Musse Scheel filmede for sin *Fornøjelse*. Jeg fandt hende til min store Forbavselse blandt Statisterne i *Genboerne*.

ELEVER

ELEVER har jeg jo i mit lange Liv haft mange af. I hundredvis af unge Kvinder og Mænd har aflagt Prøve for mig.

Den talentfuldeste Prøve, jeg har set, var af Louise Ny-mann for mange Aar siden. Hun var Datter af en Cyklehandler i Aarhus, og skønt født og opdraget i Jylland, talte hun et rent Dansk. Hun havde hverken læst med nogen Skuespiller eller set megen Komædie. Paa det Tidspunkt, hun prøvede for mig, havde jeg færdigengageret og ikke Brug for flere. Men efter hendes Prøve sagde jeg: — Egentlig har jeg ikke Plads for Dem, men jeg *skaffer* Dem Plads!

Og hun kom saa til at spille alle Hovedrollerne i det unge Fag, indtil hun efter et Par Aars Forløb rejste til Amerika, hvor en Udkaaret ventede hende. Hun var virkelig et Naturtalent, hos hvem alt var i den skønneste Orden, og yndig saa hun ud.

14 Aar senere vendte hun tilbage fra Amerika og søgte mig paany. Men ak! 14 gyldne Aar var gaaet! Skuffet rejste hun derover igen.

Marguerite Viby engagerede jeg til at danse i Koret.

Jeg kiggede jo altid paa mine Piger — for maaske at finde Muligheder. Og jeg var ikke længe om at bemærke lille Vibys fine levende Ansigt og pudsige Mimik.

En Dag spurgte jeg hende, om hun kunde synge! Vist ikke saa meget, sagde hun.

Saa lod jeg hende være, men gav hende en lille Solodans sammen med Poul Guldager. Og heri var hun saa pudsigt og henrivende, foruden at hun dansede storartet, at jeg sagde til mig selv: Den Pige ligner ikke nogen anden. Og

Jeg gav Marguerite Viby som Debut Ingenue-Rollen, den lille Cirkuspige i Kalman's Operette *Cirkusprinsessen*. Hendes Debut fandt Sted i Aalborg. Bedaerende var hun.

selvom hun har en Pipstemme, sætter jeg hende alligevel op i en Operette.

Og saa gav jeg hende Ingenue-Rollen, den lille Cirkuspige i *Cirkusprinsessen*. Hendes Debut fandt Sted i Aalborg. Bedaarende var hun. Og selv om Stemmen var spæd, sang hun dog frejdigt til — og rent.

Hendes kommende Berømthed slog som en Anelse ned i mig en Aften, vi spillede Operetten paa Aarhus Teater.

I sidste Akt er der en Replik, der lyder saadan noget lignende som: Og saa kan du nænne at lade Verdens sødste Pige sidde og vente! Da Marguerite sagde den Replik med Trutmund og de store uskyldige Øjne, brød et Bifald løs aldeles spontant. For det *var* jo Verdens sødste Pige, og ingen kunde tænke sig at lade *hende* sidde og vente! Den Aften saa jeg i et Glimt den Fremtid, der laa for den lille Viby.

Senere spillede hun flere Roller, lige saa henrivende morsom og pudsigt i dem alle. Hvor var det dejligt at følge.

En Aften traf jeg Oscar Holst paa Vennelyst i Aarhus. Han var i trist Humør og saa Fremtiden i Møde med bange Anelser.

Hans Førstekraft: Holger Petersen (Gissemand), var lige død, og han kunde ikke finde nogen til at remplacere ham. Ved De hvad, Oscar Holst, jeg har en lille Pige, De kan faa hende i Stedet for Gissemand — og jeg vil gerne løse hende, for jeg faar saamænd alligevel ikke Lov til at beholde hende ret længe.

— Hvem er det? — Det er Marguerite Viby. — Aa, hende ... det er jo kun en af de unge Piger i Koret? — Ja, men den Pige vil om to eller tre Aar sætte København paa den anden Ende af Begejstring.

Holst mente nu ikke, det var noget. Men jeg fik jo Ret.

Fra mig kom hun til Scala og senere til Filmen, og saa opnaaede hun efterhaanden en skandinavisk Popularitet uden Sidestykke.

At Marguerite ikke glemte sin gamle Læremester, kan man se af nedenstaaende Hilsen, hun skrev til mig i Politiken i Anledning af mit 50 Aars Jubilæum.

Kære Fru Gerda!

Ih, hvor jeg dog aldrig glemmer Dem! De kunde vel nok sætte Pep i en lille sekstenaarig, der lige var kommen med Sekstentoget fra Helsingør. — Det staar lyslevende for mig, da jeg i den Alder mødte til Prøve hos Dem og Fru Nancy paa Hotel Frederik, efter at De havde set mig danse i Helsingør.

Jeg mindes, jeg skulde spille Storfyrstinde med langt Sløb og Sager, men uden Repliker. De viste mig, hvilken Mine jeg skulde tage paa, mens De fingrede ved en Guldkæde paa Deres Barm — og jeg kunde slet ikke lære at se stolt ud, for jeg havde ingen Kæde. Jeg kan huske, da jeg skulde spille Cirkuspige i Operetten *Cirkusprinsessen*, at De imponerede mig ved at demonstrere, hvordan man ler efter megen Champagne. Aa, hvor var jeg ulykkelig, jeg kunde slet ikke lære det.

De var en dejlig Direktrice. De vaagede over os ustandselig. Jeg ser Dem endnu for mig siddende i Kulissen med *Ingenio et arti*-Medaillen, parat til Fremkaldelse efter sidste Akt.

De sad og fulgte Spillet Aften efter Aften, selv om De ikke selv spillede med.

Hvilken ukuelig Energi! Og saa havde De endda Tid til at spille Poker bagefter.

Altid var De i Humør, selv naar De havde Vanskeligheder. De sagde intet derom. De solgte hellere Deres Smykker, end De lod være med at betale Deres Skuespillere til Tiden.

Jeg bøjer mit lille Hoved i den dybeste Respekt.

Deres Marguerite Viby.

Illona Wieselmann begyndte ikke hos mig — saa vidt jeg husker, var hun først en Sæson hos Arne Jensen, som ogsaa var Tournéleder i Provinsen.

Da hun kom til mig, saa jeg straks i hende et oprindeligt Talent — et særpræget, lidt fremmedartet Talent. Hun var om ikke umiddelbart indtagende, saa dog yndefuld i Bevægelser og Dans. Jeg satte hende op baade i Operette og Revu. Og saa prøvede jeg at lade hende spille forskellige Taleroller, bl. a. Agnete i *Elverhøj*. Og til sidst Margarethe i *Faust*.

Jeg arbejdede intenst med hende i den Rolle, som jeg selv, da jeg var ung, havde spillet til Afgangseksamen paa Det kgl. Teaters Elevskole. Jeg huskede fra den Tid mange af Emil Poulsens Anvisninger og gav disse igen til Illona.

Hun var ikke nogen nem Elev — stemningsbevæget og

temperamentsfuld, som hun var. Men hun naaede det næsten fuldkomne i Vanvidsscenen *enkelt* Aftener.

Som Elev sled hun mig op. Jeg kunde ikke slippe hende, hun interesserede mig, og hun irriterede mig.

Jeg saa Mulighed for en stor Fremtid til hende paa et fast Teater, hvor hun under rolige Arbejdsforhold og den bedste Instruction kunde udvikle sine særprægede Evner. Og jeg gik til Førsteinstruktøren ved Det kgl. Teater, Thorkild Roose, og fortalte ham om hende. Samt at jeg var villig til at løse hende fra Engagementet hos mig, hvis hun kunde komme ind paa Det kgl. Teater, ikke som Elev (der-til kunde hun for meget), men som Skuespillerinde.

Roose var interesseret og henviste mig til Chefen: Professor Einar Christiansen.

Og saa skete det mærkværdige:

At det traditionsrige Statsteater bøjede sig for mit Forlangende om, at 1) Prøven skulde finde Sted paa Scenen, 2) i illusionssvarende Interieurs, 3) i Kostumer (mine fra Tournée), og 4) at Christen Møller, som paa Tournée havde spillet Faust, ved Prøven spillede Scenerne med hende.

Alt blev bevilget. Tænk midt i Sæsonen! For, som Roose sagde: *De* borger jo med Deres Navn for dette Forsøg udenfor Reglerne.

Efter Prøven sagde Einar Christiansen til mig: Havescenerne kunde maaske en anden ung Skuespillerinde have gjort lige saa godt, men Vanvidsscenen gør ingen hende efter.

Og hun blev engageret som Skuespillerinde ved Det kgl. Teater.

Solveig Odervald Lander blev som syttenaarig og nygift engageret hos mig som Danserinde i den første Sæson, jeg rejste.

Ogsaa i hende saa jeg et Talent, og jeg tilbød hende at spille Titelrollen i *Et Vaisenhusbarn*, som jeg vilde tage op som Landboforestilling. Hun græd og bønfuldt mig om at blive fri.

Men hendes Mand og jeg fik hende til sidst overtalt. Og

hun blev aldeles udmærket i Rollen, hvortil hendes barnlige Ydre passede fortræffeligt.

Naar jeg har nævnt disse unge Kvinder, er det, fordi de er *begyndt* hos mig, og alle er naaet vidt. Men der er jo mange andre talentfulde, baade Mænd og Kvinder, som jeg har haft Glæde af at hjælpe.

Da jeg var i Audiens hos Kongen for at takke for *Ingenio et Arti*-Medaillen, sagde Hans Majestæt:

— Den har De faaet ikke alene for Deres personlige Fortjenester, men ogsaa fordi De er saa udmærket en Vejleder for de Unge.

REVU

AT jeg i det hele taget blev Revuteaterdirektør, beroede paa en Tilfældighed.

Jeg spadserede en Dag i 1928 i Vejle med Fru Nancy Nathansen, som den Gang var Forretningsfører hos mig, og pludselig kommer imod mig en gammel Kending: Billetkasserer Olsen fra Nykøbing Falster. Der blev Gensynsglæde, for Olsen var meget afholdt af os alle. Han nærrede en stor Interesse og Kærlighed for Teater, og han var nu kommen til Vejle for at spørge, om jeg ikke vilde komme til Nykøbing og spille Revu til Sommer.

— Nej, det ved Gud jeg ikke vil — det har jeg ikke Spor Forstand paa.

Men Olsen mente, at naar jeg kunde give saadanne Oprettelseforestillinger, som jeg havde fremført, saa kunde jeg ogsaa lave Revu. Jeg blev ved at protestere, men da vi var kommen hen paa Hotellet, sagde Nancy Nathansen:

— Fru Gerda, De kan godt — og De er godt dum, hvis De ikke tager mod Tilbudet.

Hun talte selv af Erfaring som Erik Lassens Meddirektør i Helsingør. Naa, Enden blev saa, at jeg sagde ja. Og er der noget, jeg *aldrig* har fortrudt, er det vel det, at jeg blev Revu-Teaterdirektør i den henrivende By Nykøbing Falster, hvor jeg nu har resideret 15 Somre.

Forynget, glad vender jeg hver September tilbage til min Vintersæson.

Rigtig Forstand paa Revu-Kunst har jeg dog stadig ikke. Jeg har aldrig selv kunnet synge Revuviser og har kun spillet med i en enkelt Sketch. Dog har jeg nok haft Forstaaelsen af, at det gjaldt om at sætte Forestillingerne flot op. Men uden dygtige Medarbejdere var det nu alligevel aldrig

gaact. Et Aar havde jeg Alfred Kjærulf som Instruktør, og i alle Revuerne har Holger Bjerre staaet for Dansene. I den senere Tid har jeg haft Samarbejde med Erik Lassen og Einar Birch. Og hver eneste Sommer har jeg mødt en mageløs Elskværdighed hos baade den lokale Presse og hele Byens Befolkning, for slet ikke at tale om Landboerne, som i stigende Grad viser deres Interesse for min Revu. Kort sagt, det er lykkelige Maaneder, jeg tilbringer dernede, og jeg haaber at blive der, saa længe jeg (for at bruge et af Olsens Udtryk) „kan tygge Grød“.

MINDER — GODE OG ONDE, MEN HELDIGVIS FLEST GODE

EN Formiddag den 6. August 1934 blev jeg ringet op. Jeg boede i Kraghave lidt udenfor Nykøbing:
— *Teatret brænder!*

Jeg vilde ikke tro det, hvor var det muligt, nu ved høj lys Dag! Vi spillede der jo igaar Aftes — der var intet at spore.

Jeg styrtede til Nykøbing, og paa Torvet mødte mig et Syn, jeg aldrig vil glemme.

Teatret — vort — *mit* Teater omspændt af Luer og kvælende Røg!

Jeg tænkte straks: Gudskelov at det ikke skete igaar, medens vi spillede. Tænk, hvis Publikum, Skuespillerne, alle Mennesker i den gamle Bygning — — — ja, Gudskelov, det ikke var igaar Aftes.

Men min Taknemlighedsfølelse dalede ved næste Tanke: Hvad nu? Forbi det Hele. Personalet? Jeg selv? Og saa pludselig kom Tanken: *Mit Lager!* Jeg havde jo for over 30.000 Kr. Dekorationer, Kostumer m. m. paa Bygningens Loft. Og jeg, Fæ — havde assureret for 3.000 Kr.

I lys Lue stod nu hele øverste Etage — og jeg blev staaende — forvirret — ubeslutsom i mange Timer, til Teatret var brændt ned til Grunden. Jeg anede ikke, hvad jeg skulde gøre. Mine Forpligtelser over for mit Personale hørte op med det samme, *det* vidste jeg, — men ogsaa for dem var det jo en katastrofal Ulykke.

Og saa kom det første Telegram! Og det efterfulgtes af mange:

Hvad kan vi hjælpe Dem med?

Erik Lassen telegraferede: Bjerre og jeg kommer straks om ønskes.

Et andet Telegram: Vil De have Kostumer sendt? Et tredie: Sender straks Dekorationer og Tæpper om ønskes? Og saa fremdeles.

Fra hele Landet: København, Vejle, Odense, Esbjerg, fra alle Byer, hvor der spilledes Sommerkomedie fik jeg Tilbud om Hjælp.

Jeg havde aldrig haft Anelse om, at jeg havde saa mange Venner. Og alle de Beviser paa Godhed og Kollegialitet rørte mig dybt.

Jeg vaagnede op til Daad.

Jeg husker ikke hvem — eller om Nogen i det hele taget havde givet mig Ideen, men pludselig befandt jeg mig nede paa Hotel Baltic og forhandlede med Direktør Jeppesen, som var mageløs forstaaende og hjælpsom. Han stillede sit Teater til min Disposition og det straks — om jeg ønskede det. *Og man tror det næppe, men sandt er det:*

Det gamle Teater brændte *Mandag*, og *Onsdag* aabnede jeg en ny Revy paa Teatret i Hotel Baltic!

Men hvilke Hjælpere havde jeg ikke?

Erik Lassen, som har et betydeligt Malertalent, laa paa alle fire og malede et Fortæppe, der var spredt ud paa Tilskuerpladsens Gulv. Holger Bjerre hersede med Damerne og Kostumeprøver. Der var jo en Overflod at vælge imellem, sendt fra hele Landet. Redaktør Mørch skrev nye og aktuelle Viser og Vittigheder, som Skuespillerne lærte og prøvede paa Dag og Nat. Premieren blev en „Brandsucces“ som Pressen skrev. Og Sæsonen blev ført igennem til alles Glæde.

Men jeg følte *mere* end Glæde. *Lykkelig* var jeg over at finde saa megen uselvisk Godhed i min egen Verden. Lykkelig over at kunne ramme en Pæl gennem den gængse Myte: at i Teatrets Verden florerer Misundelse, Nag og Egoisme.

Den følgende Sommer delte jeg mig mellem Aalborg og Nykøbing. Jeg spillede Revy paa Skovbakken i Aalborg i Juni og Juli, den vakte Behag og trak nogenlunde. Og i

August spillede jeg atter paa Hotel Baltic i Nykøbing. Skydeselskabet i Aalborg, som ejede Teater og Restauration paa Skovbakken, var saa glade for den pæne og ren-livede Revy, jeg havde spillet, at de bad mig slutte Kontrakt om Lejemaalet den kommende Sommer. Og man bød mig saa gode Lejevilkkaar, at jeg slog til.

Men det skulde jeg aldrig have gjort.

Vel vidste jeg, at Aalborg var en stor By, og fra mine Vintersæsoner havde jeg jo den Erfaring, at Lystighed og Munterhed var det, Aalborgenserne satte højest. Men Skovbakken laa i Udkanten af Byen, højt tilvejs, og „Kilden“ havde stort Orkester og udmærkede Solister, og — — *gratis Entre!* Summa summarum: Naar Folk var naaet til „Kilden“, laa Skovbakken for dem som et ubestigeligt Bjerg. Og Fatter sagde til Mutter: Jeg er træt, vi kan jo lige saa godt gaa herind? Og de Unge sagde til hinanden: Nej, ikke op paa Skovbakken, lad os meget hellere gaa herind og danse?

Nu ved jeg jo saa godt, at havde jeg haft det „rigtige“ at byde dem — jeg mener en Sensation af en eller anden Art eller en tip-top *moderne* Revy med et overdaadigt Udstyr og en celeber Gæst — saa vilde hverken Kilde eller Strøm have forhindret dem i at vade op paa Skovbakken. Men jeg opførte en god, gammeldags og hyggelig Revy — af den Slags som Nykøbingenserne syntes om. Men det var altsaa ikke nok i Aalborg.

Jeg boede hos min Ven, Overretssagfører Grünwald, som i sit Hjem er en Mand af faa Ord, optaget som han er af sin store Virksomhed.

Hver Dag, medens vi spiste Frokost, spurgte han, hvor meget der var solgt for paa Skovbakken den foregaaende Aften. Og naar jeg saa nævnede det ofte 2-cifrede Tal, gryntede han bare og spiste videre.

En Dag sagde han pludselig:

— Hvornaar er der Gagedag? Jeg nævnede Datoen. — Kan du betale? — Nej! — Hvad saa? — Ja, saa maa jeg gaa Fallit og miste min Bevilling! Knud gryntede og spiste videre.

Jeg syntes jo nok, han var en lidt ufølsom Ven og kvitterede ham som saadan saa smaat i mit Hjerte.

Saa en Dag kom han pludselig ind i Aalborg Teaters Billetkontor, hvor jeg altid plejede at holde til i betrængte Stunder — baade i Vintersæsonerne og nu denne Sommer — hos mine to henrivende Venner: Clemme og Jokke: Frk.erne Clemmensen, de ærligste, mest trofaste og medfølede Mennesker, jeg har kendt.

Naa, Grünwald, som kom lige fra Procedure i Retten, var iført Jaket, sribede Benklæder, høj Hat, Handsker i Haand og Mappe under Armen. Det var en, i ydre Fremtræden, hel anden Mand end min tavse Bordfælle og Vært. Han tog Plads og sagde: — Ja, ser Du Gerda, nu har Johs. (Johannes Fønss) og jeg bestemt, at Du ikke skal miste Din Bevilling. Og nu maa vi bare vide, om Du *ønsker*, vi skal hjælpe Dig, — (Jeg kunde bare nikke) — og hvor meget Du skal bruge til Gagerne. — 3000 Kr.! sagde jeg. — Naa, skal vi saa gaa hjem og spise Frokost.

(Der var ikke et Øje tørt i Billetkontoret). Vi gik hjem. Tavsheden rugede.

Jeg spurgte ikke, for han *maatte* da fortælle mig lidt mere. Men Nej, ikke et Ord mere om den Ting. Johannes Fønss kom et Par Dage efter. Han havde de fleste af Pengene med sig, og hvad der manglede i de 3000 Kr., skaffede Grünwald.

— Men, sagde Johannes, — der hæfter to Betingelser for Beløbet: at det er en *Gave* og ikke et *Laan*, og at Du aldrig maa faa at vide, hvem Pengene kommer fra.

Tænk, at der findes saadanne Mennesker!

Det er efterhaanden ikke faa Glædestaarer, jeg har fældet i mit Liv.

Ja, naar jeg tænker tilbage paa al den Godhed, Forstaaelse og Tillid, jeg har mødt!

Først min Søster Kamma. Hun har flere Gange hjulpet mig til at komme igang med mine Tournèer — en Gang saagar med hele 1000 Kr. Og Tømrermester Magnus Nielsen, der hjalp mig til at komme gældfri fra Aarhus i 1902. (Men det har jeg allerede skrevet i mine tidligere Memoirer). Og

Skrædermester Madsen Bæk, hvor var *han* storartet mod mig! Jeg kendte ham, fra jeg rejste med Helsengreen. To Gange har jeg laant Penge af ham — engang endda 6000 Kr.

Og det gik aldeles formløst til: Jeg kom ind i Baglokalet. Han hørte paa, hvad jeg fortalte, gik saa hen til det store Pengeskab, tog Pengene ud og gav mig dem med et glad Ansigt — og jeg maatte næsten *tvinge* ham til at modtage en Kvittering.

Heldigvis har mine „Vennelaan“ altid været af meget kort Varighed. Men mine *faste* Kreditorer: Teatermaler, Bogtrykker og andre, har rigtignok vist mig en rørende Langmodighed.

Jeg kommer til at tænke paa, da jeg engang var i København og stod i stor Forlegenhed og skulde handle hurtigt — hvordan jeg da gik op paa Folketeatret, hvor min unge entusiastiske Ven, Tage Hertel, var Inspektør og bad ham laane mig nogle Penge.

— Du, jeg har ingen paa mig, og jeg kan ikke gaa herfra, men kan Du ikke selv gaa hjem i min Lejlighed og finde min Bankbog, den ligger i Skrivebordsskuffen og saa hæve, hvad Du skal bruge. Her har Du Nøglerne til Lejligheden og Skrivebordet.

Som sagt saa gjort.

Der stod 2000 Kr. paa Bogen.

Tage lo, da jeg leverede ham den tom tilbage. Det er ligegodt rart — nu i min Alderdom at tænke tilbage paa alt det Gode, man har oplevet. Det vejer godt op mod den anden Vægtskaal med de onde Minder.

Naa, saa var jeg jo færdig med Aalborg som Sommerby.

Der var imidlertid sket det, at det nye Teater i Nykøbing, som man kort efter Branden var begyndt at bygge — nu snart skulde være færdigt, og jeg tog derned — efter forud at have meldt min Ankomst — og mødtes med Industriforeningens samlede Bestyrelse.

Jeg fremkom med den saare naturlige Anmodning om, at *jeg* maatte aabne det nye Teater. Jeg rejste hjem igen, da man skulde „drøfte“ — og jeg afventede saa Besked om, naar den store Begivenhed skulde finde Sted.

Stor var min Forbavselse — og jeg kan med et mildt Ord sige *Vrede* — da jeg erfarede, *ikke* fra Bestyrelsen (den var tavs som Graven), men fra anden Side, at man havde bestemt, at Det kgl. Teater skulde aabne Nykøbing nye Teater (det, som man skulde tro, var bygget for Provins-teaterdirektørerne).

Det gamle Teater var brændt for *mig* — midt i en Sæson — og havde derved paaført mig et stort økonomisk Tab. Er det saa underligt, at jeg følte mig tilsidesat?

Det store nye Teater indviedes ved en Banket i Industriforeningens nye Restaurant. Jeg var ikke indbudt. Og Teatret aabnedes med: Prolog skrevet af Redaktør Mørch, fremsagt af Henrik Malberg, derefter Operaen *Liden Kirsten* og Baletten *Coppelia* af Det kgl. Teaters Personale.

Det var meget fint — og altsaa passende.

Der var i det hele taget 4 Indvielsesaftner. Det kgl. Gæstespil gentoges Dagen efter. Saa fulgte en Koncert-Aften med Lauritz Melchior og den 4de Aften opførte Betty Nansenteatret *Barnet* af Leck Fischer.

Der var ingen Provinselskaber i Indvielsesserien!!

I 1937 opførte jeg en Pragtrevy paa Baltic Teater, som fik Navnet *S/S Baltic*.

Den store Sal var omdannet til et mægtigt Dæk, der rummede mange Passagerer.

Da Tæppet gik op for Scenen, som forestillede en Ocean-damper, gik jeg ned til Lamperækken iført blaa Tailormade og Søofficerskasket og bød alle Velkommen i en lille versificeret Tale (Jeg medvirkede ikke i Revyen) og hver Passager i Salen fik af den generøse Direktør Jeppesen serveret en herlig Cocktail.

Revyen blev en dundrende Succes!

Imidlertid opførtes der kort efter min Premiere en Revy paa det nye Teater under Direktion af Max Ibenfeldt. Den bar Titlen: *Den rigtige*. Nogle Dage efter fik min Revy Undertitlen *Den morsomme*.

Saa kunde Folk vælge. Hvad de ogsaa gjorde.

I 1938 var der det samme Kapløb: Fru Gerda Revyen paa Baltic og Max Ibenfeldts paa det nye Teater.

1939 helligede jeg mig min Pension paa Rosenlund og begyndte Forberedelserne til den Fest, jeg vilde holde i Anledning af mit 50 Aars Jubilæum den 16de August.

Saa endelig — i Sommeren 1940 — forsonedes jeg med Industriforeningens Bestyrelse.

Mine Modstandere var imidlertid blevet afløst af nye, fornuftige Medlemmer. Og jeg holdt mit Indtog paa det dejlige Teater (det bedste Sommerteater i Landet, København iberegnet), hvor jeg til Glæde baade for os inden for Rampen og for dem udenfor, siden da har resideret hver Sommer, til Dato.

MIN FRUETITEL

MIN Fruetitel fik jeg for mange Aar siden. I en Periode af mit Liv, hvor jeg følte mig nedtrykt og forladt af Guder og Mennesker, traf jeg en retliniet, ung Mand, der beundrede mig. Og med ham indgik jeg et platonisk Ægteskab. Begge i den sikre Tro, at dette Venskab kunde vare Livet ud.

Men det gik ikke. Vi var saa forskellige -- og saa forskelligt paa Alt.

Han var Jyde, med Jydens gode og mindre gode Sider, og jeg var for gammel til at forme mig om.

Og efter et Aars Forløb blev vi enige om at skilles.

Da vi var kirkelig viet, skulde vi jo gennem mange Formaliteter for at faa vort Ægteskab opløst. Bl. a. skulde vi jo tale med en Præst. — Vi var blevet viet i Fredericia Kirke, men dertil kunde vi ikke rejse. — Saa bestemte man, at Pastor Richard skulde tale os til Fornuft.

Han boede i St. Kongensgade paa en 3die eller 4de Sal. Og da min Mand og jeg gik op ad Trappen, hørte vi pludselig en Lirekasse nede i Gaarden spille: Det er saa yndigt at følges ad.

(Ja, man skulde tro, det var en Morsomhed, jeg fortæller, men det *er* sandt). Men den Tilfældighed med Lirekassen og „Det er saa yndigt, o. s. v.“ — paa vor Vej op til Præsten *var* ikke til at staa for.

Jeg maatte sætte mig ned paa Trappen og *le*, og min Mand, som slet ikke var saa forfærdelig glad, maatte overgive sig og *le* med. Og med Smil i vort Sind traadte vi ind til den stilfulde Pastor Richard. Han talte med Alvor og Vægt til os. Og til sidst henvendte han sig direkte til mig:

— Og saa vil jeg til Slut anmode Dem, Frue, om, at

naar De paany indgaar Ægteskab, De da vil gaa uden om Kirken.

Jeg opfattede det ikke som Galanteri, hvilket maaske var min Fejl. Jeg svarede (jeg husker saa aldeles tydeligt vort Replikskifte):

— Hr. Pastor, jeg tror, De hellere maa fremføre Deres Anmodning til min Mand, der er ung, end til mig, der gaar i mit 50de Aar. Der er ikke Fare for, at jeg gifter mig igen.

Jeg rejste mig og gik, fulgt af min Mand.

Og saa sagde vi hinanden Farvel og ønskede hinanden alt godt i Fremtiden.

EN ERINDRING

ENGANG opstod der en lille Divergens mellem Kaj Munk og mig. Aarsagen er nu ligegyldig. Hans Brevsvar endte med: — De kan jo sagtens!

Jeg svarede tilbage: — Kan man sagtens, naar man er fyldt 70?

I denne Forbindelse maa jeg tænke paa engang, jeg var Gæst hos Niels Bukh. Jeg saa hele hans store Virke, hans Svømmehal, hans Idrætspladser under aaben Himmel, Skolen, de glade, disciplinerede Elever, hans skønne Hjem, hvor de to mægtige Grand Danois'er malerisk laa foran Kaminen i den store Dagligstue, hans Veranda, der var indrettet som Volière, hvor mange Fugle fløj frit omkring.

Jeg tænkte paa al den Hæder og Virak i hele Verden, han havde opnaaet, siden han, som det 13de Barn i et lille Lærerhjem gik og tullede rundt. Og da vi sad ved Kaffen, sagde jeg: — Ja, De kan sagtens være lykkelig.

— Nej, svarede han, jeg er *ikke* lykkelig.

— Men hvorfor dog ikke? De har jo naaet langt, langt mere, end De nogensinde har drømt om.

— Det skal jeg sige Dem: jeg er 58 Aar.

Jeg saa paa ham. *Og jeg forstod ham.*

Allerede *da* kunde *han* ikke sagtens.

Denne lille Episode forefaldt, inden jeg blev 70, men jeg forstod ham alligevel.

EN ANDEN LILLE ERINDRING

ELLA UNGERMANN's Statue er efter min Mening placeret paa et forkert Sted i Det kgl. Teater. For det første mener jeg, at hun har betydet for lidt for Nationalscenen (fordi hun virkede der i saa kort Tid) til at staa paa en Plads som den første man ser, naar man kommer ind i Teatret. Paa den anden Side har hun været for god en Kunstnerinde til at blive benyttet som Knagerække af et hensynsløst Publikum. Hun er placeret lige i Gangen bagved Vestibulen lige uden for Parterrets Garderobe.

Jeg har en Aften, da jeg kom nedad Trappen fra Parterret, set en ung Mand smække sin Kasket paa Hovedet af hendes Statue, medens han hjalp sin Dame Overtøjet paa.

Da jeg kom ned til dem, tog jeg min Stok og svippede Hatten ned, saa den fløj langt væk, og sagde:

— Finder De det passende at benytte en afdød Kunstnerindes Statue som Knagerække for Deres fedtede Hat? Jeg finder det taktløst, unge Mand. Og saa gik jeg.

Han har vel nok tænkt: Sikken et gammelt Monstrum!

MADAME D'ORA

TIL mine lyse Minder hører ogsaa *Madame d'Ora* af Johannes V. Jensen.

En Foraarsdag fik jeg Besøg paa Rosenlund af Poul Gregaard, som den Gang var Direktør for Odense Teater.

Han kom med Forespørgsel, om jeg vilde spille Madame d'Ora i en Dramatisering af Romanen som Gæst paa hans Teater. Jeg havde mange Betæneligheder. (Først og fremmest den, at jeg syntes, jeg var for tyk — men det talte jeg nu ikke om til Gregaard). For det første skulde jeg jo selv ud paa Tourné med et Stykke — hvilket havde jeg endnu ikke bestemt. Dernæst at Rollen var saa stor ... kunde jeg overhovedet lære den udenad? Men saa slyngede den kære Gregaard en Trumf ud, som han vidste vilde tage Stikket hjem for ham: At Johs. V. Jensen havde udtalt, at han kun vilde have sit Stykke opført, hvis Gerda Christophersen spillede Hovedrollen! Dette kildrede jo min Kunstnerforfængelighed, saa jeg sagde ja, paa Betingelse af, at jeg straks fik Rolleheftet sendt — for at kunne benytte Sommermaanederne til at lære den i.

Det kom omgaaende, og jeg begyndte at læse og afmagre mig. 16 Pund lettere og med Rollen lært udenad mødte jeg til den første Prøve paa Odense Teater.

Det var mig en Tilfredsstillelse at ramme en Pæl gennem den Paastand, Skuespillere ofte fremsætter, at de ikke kan lære en Rolle, før Stykket er arrangeret. Madame d'Ora havde nogle Sange at synge — ogsaa dem kunde jeg udenad. Jeg havde selv komponeret Melodierne, da jeg ikke syntes de Melodier, jeg havde faaet udleveret, passede til Situationen og mig.

En udmærket Medspiller havde jeg i den fortræffelige,

Som Gæst paa Odense Teater i Titelrollen i *Madame d'Ora*, en Dramatisering af Johannes V. Jensen's Roman.

nu afdøde Kunstner Otto Lagoni. Og dér saa jeg for første Gang Skuespiller Aage Foss, som i en ubetydelig, næsten stum Rolle, gjorde et uudsletteligt Indtryk paa mig. Jeg havde faaet nogle meget smukke Kjoler til Rollen, som jo heldigvis havde min egen Alder, og jeg tror nok, at jeg efter min Afmagring saa ud, som jeg skulde. Det var dejligt igen at arbejde paa et stort Teater, og Prøverne forløb til Alles Tilfredshed.

Johs. V. Jensen kom til Premieren, og bag efter var de Rollehavende og flere Honoratiores fra Byen af Direktør Gregaard inviteret til Souper i Odense Teaters Tilskuerfoyer. Taler blev holdt, og Stemningen var dejlig. Jeg havde Johs. V. Jensen til Bords — og saa kunde jeg jo ikke dy mig for at spørge ham, hvorfor han havde ønsket, at netop jeg, som nu i flere Aar ikke havde spillet i København, skulde kreere Hovedrollen i hans første Skuespil. Han svarede: — Jeg saa Dem engang sidde i Hotel Royals Restaurant. De sad alene og spiste Deres Middag. Og jeg sagde til min Kone: Kan Du se, at det er Madame d'Ora, dér sidder? Og jeg har haft Ret, De *spiller* ikke Madame d'Ora — De *er* Madame d'Ora. — —

Jeg svulmede selvfølgelig.

KAJ MUNK OG FRU NEVERGIVEUP

I 1932 spillede jeg som sædvanlig Revu i Nykøbing F., og hele Foraaret og Sommeren havde jeg spekuleret frem og tilbage over, hvad jeg skulde spille paa min Efteraarstourné.

Det gjaldt denne Gang mere end nogensinde om at gribe rigtigt i Lykkeposen.

Saa en Dag i August kommer min udmærkede Forretningsfører, Einar Birch, til mig og siger: Nu ved jeg, hvad vi skal spille til Vinter! Vi skal spille *Ordet* af Kaj Munk. Det har været indleveret til Det kgl. Teater, som har forkastet det, men nu har Betty Nansen læst det og er begyndt at prøve paa det!

— Nuvel, sagde jeg, men *jeg* maa da ogsaa læse det. Hvis jeg nu ikke synes om det eller ikke kan besætte det!

Naa, jeg skrev til Kaj Munk og fik Stykket sendt.

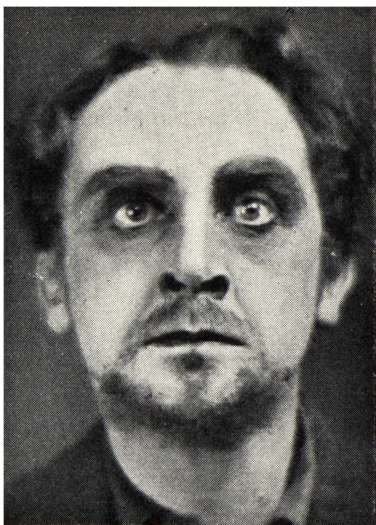
Efter min Mening det skønneste, det bedste Stykke, han har skrevet.

Jeg afventede ikke Betty Nansen-Teatrets Premiére, men købte det omgaaende, engagerede Personale og begyndte Prøverne i September.

Jeg saa naturligvis Premiéren i København, hvor jeg for første Gang traf Munks Hustru, den yndige Lise Munk, som senere, Munk og mig imellem altid blev benævnet *den Yndige* — for det var hun i Ordets bogstavelige Betydning.

Ordet greb Tilskuerne stærkt ved Premiéren hos Betty Nansen og blev en stor og langvarig Succes, takket være Skuespillets Magt over Sindene og Henrik Bentzons effektfulde Spil. Men jeg var ikke tilfreds med Iscenesættelsen.

Det lyder vel helt formasteligt at sige, at jeg mener, *min* Iscenesættelse var bedre end den berømte Frues.

Christen Møller som Johannes
i *Ordet*.

Agnes Thorborg Wieth som Inger
i *Ordet*.

Hun *kendte* nemlig ikke de Mennesker, som Munk havde skildret. Hun vidste ikke, hvorledes de Hjem saa ud, som de færdedes i.

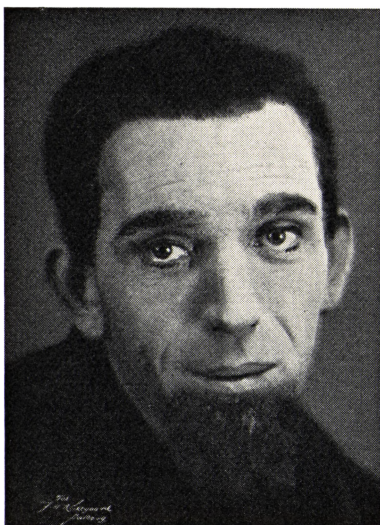
Jeg kendte dem, og jeg havde været i Stuer som Mikkel Borgens og Per Skrædders.

Jeg syntes, at Skuespillet opfordrede til at blive spillet i jydsk Milieu, og jeg søgte at finde Skuespillere, der var født i Jylland. Ikke fordi jeg mente, de skulde tale ravjydsk, men som dog ved deres Maal kunde henvise til det Milieu, Munk havde tænkt sig.

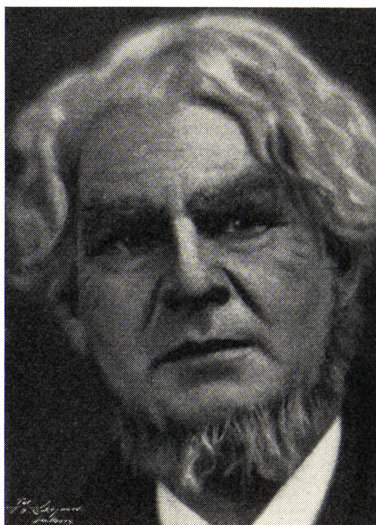
Jeg var saa heldig at finde ægte jyske og udmærkede Skuespillere til tre af Hovedrollerne: Gammel Mikkel Borgen — Johs. Andreasen, født i Sønderjylland, Peter Skrædder — Vagn Kramer, født i Aarhus, og Anders — Preben Irving, født i Struer. De var fortræffelige alle tre.

De øvrige Roller blev spillet af: Christen Møller — Johannes, Fru Thorberg Wieth — Inger, Mogens Brandt — Præsten, Einar Birch — Lægen, Illona Wieselmann — Lille Maren og jeg selv — Kristine, Peters Kone.

Vi gik med stor Kærlighed — ja Andagt — Premiereren i

Vagn Kramer som Per Skræder
i *Ordet*.

Johannes Andresen som Gamle
Mikkel Borgen i *Ordet*.

Møde. Generalprøven blev holdt i Aalborg, og der skete det mærkelige, som Fru Thorberg Wieth aldrig kan glemme, og som vi ofte taler om, naar vi træffer hinanden:

I sidste Akt, hvor Inger ligger i Kisten og alle hendes kære staar sorgbetyngede omkring den, medens Præsten holder sin Tale, begyndte pludselig Budolfi Kirkeklokker at ringe og fortsatte dermed, til Akten var forbi.

Det gjorde et uforglemmeligt Indtryk paa os alle.

Kaj Munk saa min Forestilling i Holstebro. Han kom med *den Yndige* og en Ven, en Nabopræst.

Mine Skuespillere var forventningsfulde — ogsaa lidt benovede — over at skulle forsvare deres Roller overfor Stykkets Digter, men de spillede alle med en Indlevelse og Grebthed som aldrig før.

Efter Forestillingen inviterede Munk mig til Kaffe og Wienerbrød sammen med *den Yndige* og Præstevennen.

I Stuen lige ved Siden af var der dækket koldt Bord som sædvanlig til Skuespillerne.

De skulde passere dér, hvor vi sad.

Jeg har ofte tænkt over, hvad det var for en Trold eller

Ordet af Kaj Munk satte jeg selv iscene. Og spillede selv Kristine. Det var i 1932.

Djævel, der stak i Kaj Munk den Aften.

Til mig sagde han: De var den bedste. Ikke et Ord om Iscenesættelsen. Ikke et Ord om de andre. Intet! Og jeg var for stolt til at spørge. Han lod som ingenting ... spiste Wienerbrød og talte om andet.

Efterhaanden kom Skuespillerne og gik ind i den anden Stue. Jeg husker, at mit Hjerte blødte, da Andresen glad gik hen mod Munk for at ville hilse paa ham, og Munk, nikkede venligt, slog ud med Haanden, hvorpaa Andresen, desorienteret og flov, gik ind til Kammeraterne, som alle havde faaet det samme: Et venligt Nik!

Jeg haabede, at Munk, da han skulde køre hjem, vilde gaa ind til dem og takke dem for Aftenen. Men nej, ikke et Ord til de skuffede Mennesker. Hvad gik der dog af ham? Var det, fordi de ventede Venlighed og Ros? Vilde han ikke tvinges?

Og dog ved jeg, at han senere til andre har sagt, at han syntes, min Forestilling var rigtigere end Betty Nansens.

Det var den ogsaa! Den var mere ægte.

Jeg ser selv meget kritisk paa mine Forestillinger, men denne var jeg stolt af.

Beviset for, at Munk syntes om min Fremførelse af *Ordet*, ses bedst af, at jeg i de efterfølgende Sæsoner blev den foretrukne til at spille hans Stykker.

Dog kunde han ikke glemme, at jeg refuserede at spille hans *De Udvalgte*, som jeg købte — ulæst — inden Premièren paa Det kgl. Teater.

Paa et Brev, jeg engang sendte ham, svarede han mig:

Vedersø, 27. Aug. 1934.

Kære Fru Gerda.

Tak for Deres Brev, hvori De meddeler mig, at De gerne vil ud med et lødigt Skuespil — og specielt med et af mig. Det træffer sig saa heldigt, at De har et af mig paa Haanden, tilmed mit lødigste. Ovenikøbet har De betalt Garantisummen for det.

Med venlig Hilsen.

Deres hengivne

Kaj Munk.

Han hentyder hermed til *De Udvalgte*. Men jeg delte ikke hans Mening om Stykket og opførte det aldrig.

Saa foreslog jeg ham, at han skulde spille Hamlets Rolle i hans moderniserede Fortolkning af Tragedien.

Jeg havde tænkt mig at opføre det i en meget moderne Form. Kun med Draperier og Lysvirkninger og med en Elitebesætning — og et skjult Orkester, der skulde ledsage Teksten paa passende Steder.

Jeg modtog følgende Svar:

Vedersø, 30/8 34.

Kære Fru Gerda! Smuk og fin Idé. — Støder kun paa en Vanskelighed, men den er ogsaa afgørende: Jeg kan ikke spille Rollen (savner Fysikken).

Med venlig Hilsen

Deres hengivne Kaj Munk.

Som Aarene gik, kom jeg til at spille næsten alle hans Stykker. Og de bragte mig ikke alene Ære, men de fik ogsaa min synkende Skude paa næsten ret Køl.

Baade *Han sidder ved Smeltediglen* med Albert Luther og *Diktatorinden* med Liva Weel og *Egelykke* med Karl Gustav Ahlefeldt, Agis Winding, Ellen Malberg og Albert Luther blev store pekuniære Successer.

Men Aarene bragte mig mere endnu: Kaj Munks Ven-skab. Han talte ustandseligt om *den velsignede Amme* i *Faderen*, som han saa mig spille paa Betty Nansen-Teatret, da han var ung Student.

Og hans gode Følelser for mig stammer sikkert fra det Indtryk, jeg dengang gjorde paa ham i den Rolle.

Kaj Munk var beskeden.

Dog — med Rette ikke beskeden i Bevidstheden om sit eget Værd som Digter og Stor-Aand — men i sine Vaner, i sin ydre Fremtræden.

Hvor fordrede han dog lidt for sig selv af Livets Goder! Den eneste Luksus, han tillod sig selv, var, da han i Krigsaarene købte den lille Gaard ude paa Heden, hvor hverken Breve eller Aviser kunde naa ham, og hvor han havde *Fred*. — Og Ro til at samle sine stormende Tanker og søge ind til sin Gud.

Og trofast var han som faa overfor dem, han holdt af.

I flere Aar — ogsaa efter at han var blevet berømt — boede han, naar han var i København, hos sin gamle Værtinde i Larslejstræde, dér, hvor han havde haft sit Hjem i de unge Aar, da han studerede i København. Hun var med til alle hans Premièrer, og det var til hende, han og *den Yndige* tog hjem for at drøfte Aftenens Indtryk.

Det er ofte blevet sagt, at Munk var pengegrisk, at han aldrig skrev en Linie — det være sig i Dagblade eller andetsteds — uden at gøre sig betalt.

Hvorfor skulde han ikke have sin Vare betalt, ligesom alle andre? Selv om det „kun“ var *Aandens* Vare, han falbød.

Pengegrisk.

Hvad ved Hoben om, hvor de Penge, han tjente, gik hen? Og han tjente til Tider *mange* Penge.

Hvor meget gav han ikke de Fattige i Sognet.

Jeg talte engang med en af hans Venner, en Købmand i Ulfborg. Han fortalte om Munks Hjælpsomhed og Godgørenhed. Han havde netop lige fornylig haft lange Samtaler med Munk, der havde faaet Breve fra en, ham ubekendt, Mand, som bad om en stor Sum Penge — saa stor, at Munk nærede Betænkelse ved at sende ham den. Og i sin Vaande gik han til sin Ven, Købmanden, og bad om Raad.

Denne fraraadede ham at sende saa stor en Sum til en Mand, som ingen vidste noget om.

— Men hvis det nu er sandt, hvad han skriver, hvis de Penge nu virkelig kan *hjælpe* ham? Og jeg *har* dem jo! blev Munk ved at sige.

— Og tror De, Fru Gerda, sluttede Købmanden, at han fik Ro i sin Sjæl, før han fik Pengene sendt af Sted? Nej!

Og Ansvarret for *den Yndige* og de Børn, han havde sat i Verden, følte han stærkt.

Er det da ikke *rosværdigt*, at han sankede i Lade til dem — for hvis han skulde blive kaldt bort, før Tid var?

Og han *blev* kaldt bort, før Tid var. Hvor lykkelige maa vi ikke føle os, vi, som har været med til at tjene Penge til dem, han elskede.

Ja — hvor han elskede dem.

I de første Aar, inden Børneflokken voksede til, var Yrsa, den Førstefødte, hans Øjsten.

Hun fulgte med ham overalt. Paa Rejser, paa Jagt, paa hans daglige Gang til Kirken, overalt.

Jeg husker, jeg engang traf ham paa Færgen. Han saa forfærdelig ud, næsten ukendelig. Næsebenet var brækket (hans pæne Næse, som nu — for altid — var deform).

Han fortalte, at han var kørt galt med sin Bil. Han beklagede sig ikke over sine Skrammer, men blev ved med at sige: Tænk for en Lykke, at Yrsa ikke var med!

Da *Sejren* gik paa Folketeatret, rejste jeg over til Vedersø for at tale om Rollebesætningen, som han vilde være med til at bestemme.

Vi blev enige om, at jeg skulde forsøge paa at samle et Personale med Anna Borg og Liebmann som Hovedkræfter.

Nedenstaaende Brev fortæller, hvorfor jeg ikke kom til at opføre *Sejren*.

Kære Pastor Munk!

Rigtig mange Tak for Deres og *Den Yndiges* hjertelige Gæstfrihed. Det var godt at være hos Dem. *Sejren* har selvfølgelig ikke været ude af mine Tanker.

Maa jeg fortælle Dem om mine Foreteelser.

At *Liebmann* ikke vil tage mod et Engagement giver mit Haab om at opføre *Sejren* Dødsstødet.

Adam Poulsen har jeg talt med. Kan afgjort ikke. Forgiftning i det ene Ben. (*Liebmann* siger, det er Aareknuder).

Anna Borg kan kun efter 15. Marts.

Ellen Malberg kan ikke „af private Grunde.“

Olaf Fønss kan absolut ikke o. s. fr.

Som De vil se, kan jeg ikke give Skuespillet den Rollebesætning, det fortjener, og jeg imødekommer sikkert Deres Ønske ved ikke at spille det.

Efter indgaaende Drøftelser med min Forretningsfører, Einar Birch, vil jeg derimod spørge Dem, om jeg kan faa *Ordet* i denne Sæson. Han mener, at der er Sangbund for en Genopførelse. Hvad siger De til det?

Endnu engang Tak for Samvær, Natteløgis og megen Godhed. — Og saa — naturligvis mange kærlige Hilsner til — De ved hvem. — Hun var saa kær i sin Ro — i sit Hjem.

Deres hengivne
Gerda Christophersen.

Munks Svar lyder saaledes:

Vedersø, ³/₅ 1937.

Kære Fru Gerda!

Tak for Besøget. De var kær at have. Nej, De har Ret. Altfor mange Knuder (blot ikke Aare). Hvorfor skal ogsaa gamle Liebmann rejse rundt og fryse i Januar?

Rejs De hellere med *Ordet*.

Det kunde blive interessant.

De har min fulde Velsignelse dertil.

Venligste Hilsner fra os alle.

Deres hengivne
Kaj Munk.

Det var ikke helt nemt at komme til at spille *Han sidder ved Smeltediglen*, idet andre Provinsteaterdirektører var kommet mig i Forkøbet med Anmodning om at spille det. Og naar jeg ikke straks havde henvendt mig til Munk dengang, var det, fordi jeg ikke ejede de 500 Kr., som var den af ham fordrede Garantium, og jeg i det hele taget ikke havde Penge til at komme i Gang med.

Saa sidder jeg en Dag og spiser til Middag hos mine gamle Venner Mary og Lorentz Rasmussen i Odense, og saa henkaster jeg saadan i Samtalens Løb: Du, Lorentz, er Du bange for at laane mig 3000 Kr.? Saa kan jeg nemlig komme i Gang med *Smeltediglen* af Kaj Munk

Lorentz strøg sit Overskæg og sagde: Det kan der vel ikke være noget i Vejen for — det kan vi ordne i Morgen hos min Sagfører.

Og vi fik Sagen Ordnet paa den Maade, at Lorentz skulde have det halve af mit Overskud for *hele* Sæsonen. (Det er den bedste Forretning, Lorentz Rasmussen nogensinde har gjort i sit Liv — for senere paa Sæsonen, da *Smeltediglen* var færdig, spillede jeg *Diktatorinden* med Liva Weel).

Naa — jeg skrev saa til Munk om at købe *Smeltediglen*, men fik at vide, at andre havde henvendt sig før mig.

Jeg blev dybt skuffet, og naar Kvinder bliver skuffede, bliver de næsten altid vrede.

Jeg husker ikke, hvad jeg derefter skrev til Munk, men hans Svar viser, at helt blid har jeg vist ikke været:

Vedersø, ²¹/₄ 38.

Kære, gode Gerda Christophersen!

Engang imellem bruger De en Tone mellem Linierne overfor mig, som om De ikke helt stolede paa mine gode Følelser for Dem.

Jeg vil dog erindre Dem om, at der er ingen Teaterdirektør i Verden, der i den Grad har refuseret mig som De.*) Og alligevel er jeg en Engel imod Dem.

Det er fordi, der er noget ved Dem, jeg respekterer — foruden den velsignede gamle Amme i *Faderen*, der altid rinder mig i Hu. Men selvfølgelig skulde De have født mindst to Børn. Altsaa, Kære Fru Gerda, jeg fortsætter med at holde mere af Dem, end De gør af mig og giver Dem hermed Retten til *Han sidder ved Smeltediglen* i Sæsonen 1938—39 for al Danmark undtagen de 4 største Byer i Landet. Jeg har faaet 500 Kr. i Garantium. Jeg skal have 10 % af Spilleindtægten. Jeg skal have Robert Schmidt som betroet Mand hos Dem. Og kan De bruge Skuespiller X, Nicolajvej 11², København F, til Biskop Bengel, ser jeg det gerne. Opgørelsen og Penge sendes hver Tirsdag, saalænge Stykket opføres. Jeg skal endnu i Dag give Ordet til min Sagfører.

Og saa ønsker jeg Dem Fiasco og Underskud paa Stykket, og at De maa tale til Menneskenes Hjerter med det.

Deres meget hengivne

Kaj Munk.

Et Par Dage efter sendte han mig den udførlige Kontrakt. Han begyndte med et Rim:

*) Der kom den igen om *De Udvalgte*.

Kæreste Fru Gerda.

*Den ene skal De beholde,
den anden skal jeg ha',
naar De derneden under
har prentet Deres Ja.*

Og bliv saa i Sommerens Løb helt straalende, lille Frue, saa De og jeg igen, mellem faldende Blade, kan holde en god Prædiken til Provinsens Folk, saasom vi gjorde det med *Ordet*.

Mange Hilsner fra den Yndige, der er dobbelt yndig efter i Søndags at have skænket mig min tredie Søn.

Deres hengivne
Kaj Munk.

Jeg besatte *Smeltediglen* med de Skuespillere, jeg syntes bedst egnede sig til Rollerne.

Albert Luther spillede Professor Mensch. De andre to Hovedroller spilledes af Ebba Wieth og Peter Nielsen.

Men jeg mente ikke at kunne imødekomme Munks Ønske med Hensyn til Biskop Bengels Rolle. Den fik Aage Foss, som syntes mig at passe bedre til den.

Hvor det lignede Munks Hjertensgodhed at give mig den udførlige Adresse, hvor jeg skulde finde den Skuespiller, som rimeligvis havde anmodet Munk om at maatte spille Rollen.

Jeg fik baade Gade, Husnummer, Etage og F (under København) at vide.

Smeltediglen blev en overordentlig stor Succes. Og Lorentz Rasmussen, som havde „vovet Trøjen“ fik tilsendt sine 3000 Kr. 14 Dage efter Premièren.

(Jeg fortæller ikke, hvad han yderligere fik efter Sæsonen).

Saa fik jeg Brev fra Munk med Bøn om, at jeg en Dag vilde komme og spille for hans Sognebørn i Vedersø Forsamlingshus. Og jeg indvilligede selvfølgelig straks.

Det var et meget lille Forsamlingshus. Og en meget primitiv Scene.

Skuespillerne gjorde sig i Stand i Kulisserne. Men det gik, som det skulde.

Vi spillede ved højlys Dag, og Publikum, der mest bestod af ældre Folk, var spændt og interesseret.

Munk gik rundt og trykkede dem alle i Haanden. Yrsa sad paa første Række.

Før „Tæppet“ blev trukket fra, holdt han en Tale og forklarede Meningen med Stykket. Og han gjorde det samme i hver Mellemtid.

Mon Skuespillerne nogensinde har spillet bedre end den Dag?

Inden Forestillingen var vi med Munk ovre at se hans Kirke. Hvor var den smuk — lille, men ren i Arkitekturen. Man følte sig højtidsfuld stemt i det Rum.

Derimod har jeg aldrig syntes om Vedersø Præstegaard. En graa, haard Bygning, ganske uden for det Begreb jeg fra Barn (og Hostrup) forbandt med en hyggelig Præstegaard, omgivet af en idyllisk Have.

Jeg tænkte jo ikke paa, at jeg befandt mig i Vestjylland med den golde Jord og den vide Udsigt. Ja, *den* var der nok af.

Fra den store Have saa man udover Fjorde og Enge og et Øde, som for mig ikke rummede nogen Tiltrækning.

Men inde i Stuerne — uden komfortable Lænestole — med tilfældige Møbler, købt rundt omkring, var der alligevel Hygge, fordi det var et *Hjem*.

Et Hjem, der belærte Een om, at Magelighed og Blødsødenhed ikke altid er Form for Velvære. Varmt var der, og Blomster i alle Vaser, og *den Yndige* lyste op med sit gode, alvorlige Smil.

Naa, efter Forestillingen var vi alle inviteret til Middag i Præstegaarden.

I Spisestuen var der dækket ved to lange Borde. Og aldeles vidunderlig Mad fik vi. Og Rødvin.

Munk sad for Enden af det ene Bord, jeg for Enden af det andet.

Munk holdt Tale for mig.

Jeg ønskede, han havde holdt Tale for mine Skuespillere, for *de* havde fortjent det.

Sent paa Aftenen kørte vi til den næste By.

Smeltediglen blev jo overalt den store Begivenhed i dansk Teater. Og vi glædede os til at vise Sønderjylland den smukke Forestilling.

Vi skulde begynde dernede i Sønderborg, hvor alt forlængst var udsolgt, da jeg modtog en Skrivelse fra Justitsministeriet, hvori man henstillede til mig ikke at opføre *Smeltediglen* i Sønderjylland.

Jeg fulgte naturligvis Henstillingen, idet jeg gik ud fra, at hvis jeg *ikke* gjorde det, vilde Henstillingen blive efterfulgt af et Forbud.

Men Munk havde svært ved at forstaa og tilgive min „Mangel paa Mod“.

I Nytaarsgave 1937 havde jeg faaet *Pilatus* med en meget smuk Dedikation af Lise og Kaj Munk. Og jeg var begejstret for det skønne Digterværk. Og Ønsket om at spille det som Friluftskomedi om Sommeren pinte mig Dag og Nat.

Jeg havde lange Samtaler med Beskow, som jeg mente, vilde være den bedste til Iscenesættelsen. Og til sidst mente vi at have fundet en Rollebesætning og en Iscenesættelse, som vi mente vilde tiltale Munk.

Hans Svar lød:

Vedersø, 15/2 39.

Kære Fru Gerda Christophersen!

De har lønnet mig yderst slet ved at tage større Hensyn til Hr. Steincke, end til Hr. Munk.

Hvad kan det nytte, han skriver Dem Bevillinger, hvis jeg ikke skriver Dem Stykker, der gør disse Bevillinger noget værd? —

De har lønnet mig yderst slet, og De faar aldrig Lov til at spille noget Stykke af mig mere.

Hermed har De min Tilladelse til i Sommeren 1939 at spille *Pilatus* over hele Danmark undtagen Storkøbenhavn, forudsat at jeg kan billige den kunstneriske Besætning.

Deres hengivne
Kaj Munk.

Hvor har Munk moret sig, da han skrev det Brev!
Jeg kan tænke mig, at han maaske fra sin Hybel oven-

paa, dér hvor alt det skriftlige fra ham foregik, er gaaet ned til *den Yndige*, og med sit muntre, godlidende Smil har sagt, medens han lagde Brevet ned til den Bunke, der skulde af Sted:

— Nu kan Du tro, jeg har givet Mor Gerda en Forskrækkelse.

Dette Brev er karakteristisk for Munk: Hans Selvhævdelse og hans gode Hjerte.

Naar jeg alligevel ikke kom til at spille *Pilatus* som Friluftsforestilling, skyldes det, at jeg ikke havde Penge nok til at risikere dette Foretagende, og ikke mente at kunne forsvare at laane Penge dertil.

Min Forretningsfører, Einar Birch, som selv havde den største Lyst til og Interesse for en Friluftstourné, skjulte ikke for mig, at Risikoen ved denne var tifold større end en Teaterforestilling.

— Sæt, sagde han, at vi, saasnart vi starter, kommer ind i en Regnvejrperiode.

Jeg indsaa, at han havde Ret i sin Advarsel, og for første Gang svigtede Modet mig.

Det kan maaske synes mærkeligt, at jeg efter Sæsoner som den med *Smeltingen* og *Diktatorinden* ikke havde Driftskapital nok til en stor, men risikabel Gestus. Men jeg mærkede jo aldrig, at jeg tjente Penge.

Pengene gik til at betale Gæld med fra de foregaaende Sæsoner og først nu — efter mit 70ende Aar — føler jeg Velværet ved at have Penge mellem Hænder.

En Foraarsdag besøgte Kaj Munk mig i mit Hjem paa Rosenlund.

Rosenlund, som jeg altid har syntes ligner en Præstegaard.

Han stod ved Havedøren og saa ud i den gamle Have, som var uden Zir og Pynt, men som vel netop derfor rummede den umiddelbare Poesi, som vi begge elskede.

Saa vendte han sig pludselig om mod mig og sagde:

— Fru Gerda, nu skal De faa Deres Husvært til at lægge Centralvarme ind, og saa skal De *aldrig* flytte herfra.

Ak, han kendte ikke min Husvært! (Og jeg selv lærte

ham da forresten først rigtig at kende, da jeg havde boet der i 23 Aar!).

Inden Munk rejste, skrev han følgende Digt i Rosenlunds Fremmedbog:

Til Gerda Christophersen.
Kunstnerinden og Mennesket.

En Dag i April 1936.

*Er Bogens Blade ved at skrives ud?
Nej, endnu er der et Dusin tilbage.
Og saa — hvad saa? Jeg har det Haab til Gud,
at i den store Bog foruden Mage
skal Deres Navn, som smukt i denne mindes,
en Gang med endnu større Skønhed findes.*

Kaj Munk.

En Aften, vi var sammen i Betty Nansen-Teatret, sagde jeg til ham:

— Ved De hvad, Pastor Munk, jeg vilde gruelig gerne, at De engang skrev et *Lystspil*.

— Saadan et har jeg da liggende.

— Men Gud, saa kom da med det, Mand.

Han lo og gentog: — Saa kom da med det, Mand.

Og han kom da virkelig nogen Tid efter ud med det paa Rosenlund! Og han læste det højt for mig.

Det foregik paa Regensen og var et Ungdomsværk af ham.

Jeg ser ham gaa frem og tilbage i den store Havestue, gestikulerende og illustrerende hver Figur. Han var ingen daarlig Skuespiller.

Men Lystspillet — frasen enkelte Glimt af hans Genialitet, og nogle kønne lyriske Vers — skuffede mig. Jeg bad om at maatte forelægge det for Robert Schmidt, hvilket blev bevilget.

Robert og jeg gennemgik det meget omhyggeligt, men var enige om, at hverken Munk eller jeg var tjent med en Opførelse.

Det var svært for mig at skrive dette til Munk. Jeg havde

jo *bedt* om det Lystspil. Og jeg overtalte den kloge Robert Schmidt til at skrive det til ham.

Og saa modtog jeg nogen Tid efter følgende Brev fra Kaj Munk:

p. t. Aarhus, ¹⁰/₅ 1936.

Kære Frue!

Jeg har faaet et smukt Brev fra Schmidt. Han anser det for hensigtsmæssigst at lade Studenterkomedien fare. Jeg tror, han har Ret.

Saa gør vi det, ikke?

Med endnu en Tak for de smukke Timer paa Rosenlund.

Deres hengivne
Kaj Munk.

Jeg stod for Genoptagelsen af min store *Succes Ordet* af Kaj Munk.

Saa kom den 9. April. Rutebilen stod paa Jarmers Plads (Mødeafgangsstedet for alle mine Tourneer) med hele Personalet, der nu skulde køre ud med *Ordet*.

Da drønedede pludselig mange fremmede Flyvemaskiner over Byen. Som fremmede truende Fugle fløj de lavt hen over vore Hoveder. Hvad var det? Ingen turde røre sig. Saa til Telefonen: Tyskerne staar paa Amalienborg. Efter den første Lammelse skyndte hver sig til sit. Tourneen var opløst.

Som sædvanlig var jeg personlig aldeles pengeløs. Jeg telefonerede til mit mangeaarige Faktotum: Min kære „Risse“, som passede mit Hus paa Rosenlund (hun var ogsaa min Chauffør baade paa Tourneer, og naar jeg var hjemme). Men paa *Ordets* Tourné skulde hun jo ikke med, for der var nemlig Plads nok til mig i Rutebilen den Gang. Jeg telefonerede altsaa: Kom straks og hent mig med Bilen. Tyskerne er her. Hun kom og hentede mig, og jeg var atter i mit Hjem, mit fredfyldte Rosenlund.

Den næste Dag sagde Risse ganske stille: — Hvad med Bageren? Det er 35 Kr. Og Brugsforeningen — dér har jeg ikke betalt siden forrige Maaned. — Ja, hvad med Bageren? Jeg havde jo haabet alt af *Ordets* Tourné. Jeg spekulerede lidt. Laane Penge til privat Brug uden Udsigt

til at kunne betale dem tilbage, kunde jeg ikke faa mig til.
— Tag Bilen frem — vi skal til København. — Nej, hvad skal vi dog derind efter nu igen? Det forfærdentlige Sted!
— Skynd Dig blot.

Og jeg ind i mit Soveværelse, fandt alle mine Guldarmbaand, Ringe m. m. og vi suste med hele Herligheden ind til Dragsted i Bredgade.

Dragsted saa paa det, gik ind i Baglokalet, fik det vejjet og maalt og kom igen.

— Her er for 500 Kr., sagde han.

— Godt, svarede jeg, og følte mig saa rig som nogen-sinde.

Af alle de Ting, jeg solgte, Gaver fra Venner og Beundrere gennem et langt Liv, var der een Ting, som det gjorde mig ondt at skille mig af med: Bedstefar H. P. Holst's Forlovelsesring, men den var paa 24 Karat Guld!

Da jeg kom hjem — hvilken Lettelse at kunne ringe og sige: — Vær venlig, send mig en Regning paa, hvad jeg skylder.

Og hvad saa? — *que faire?* Det daglige Brød skulde jeg og Risse jo have. Jeg vidste virkelig ikke mine levende Raad. Saa en Dag kom Godsejer Rougs Kone paa Besøg: — Hvorfor læser De ikke op i Lynge Kro. Hun havde en Aften for et Par Aar siden hørt mig læse *Ordet* i mit Hjem, og jeg maa vist have gjort det godt, for hun talte senere ofte om det.

Dér kom der altsaa en Idé, og da jeg aldrig har været langt fra Tanke til Handling, fik jeg en Oplæsning af *Ordet* i Stand paa Lynge Kro, efter at have indhentet Munks Tilladelse.

Hans Svar lød:

Vedersø, Valdemarsdagen 1940.

Kære, gode Fru Gerda!

Tak for Deres lange Brev med Glæder og Fortrædeligheder.

Det er ligegodt saadan et Brev, der varmer en Smule i disse isnende Tider. — Naturligvis har De ikke Lov til at læse „Ordet“ op, og skal De give mig Procenter for at gøre det o. s. v. o. s. v.

Læs De løs, og gid mange Bagere maa faa deres Regninger betalte.

Ak! Kom man til Nykøbing F. endnu engang og traf Dem dernede, og sad ved Deres Side, og Aftenen var skøn og fuld af Fred som før! — Jeg er ved at miste min Forstand over den djævelske Nødvendighed af med saa korte Mellemrum at sende Europas fejre Ungdom gennem Kødhakkemaskinen.

Men jo værre ad Helvede til Jorden tér sig, jo mere ser jeg dog, at Himlen er saa blaa og ren, at deroppe kan Gud være.

Og naar De og jeg engang har faaet vore Øjne brystne, lad os haabe det Under, *Ordet* handler om, maa ske os, saa at da ser vi endelig klart nok til at kunne se ham.

Her fra Troens Klippe i Fortvivlelsens Sø sendes alle gode Hilsner til den Gode fra den Yndige og hendes hengivne

Kaj Munk.

Tage Hertel blev telefonisk kaldt til for at være Billetkasserer paa Kroen. —

Annoncer kom i de Hillerød-Aviser, og Oplæsningen fandt Sted for et faatalligt Publikum, mest af unge Landbokarle og Piger, der aabenbart havde ventet en anden Slags Oplæsning, for som Akterne i Skuespillet skred frem, skred ogsaa adskillige af de landlige Tilhørere ud i Kroen til værdigere Forlystelser.

Men 45 Kr. netto fik jeg da ud af det, og det bedste ved det hele var, at der var Anmeldere fra Hillerød, og de gav en straalende Kritik af Oplæsningen, skrev at Folk stod sig selv i Vejen, hvis de ikke greb Lejligheden til at overvære en *saadan* Kunstydelse o. s. v. og dette resulterede i, at jeg fik flere Opfordringer fra Foreninger om en Oplæsning. Jeg var blandt andet baade i Hillerød og Hundested, og hvert Sted tjente jeg 150 Kr. Og saa stred jeg da Tiden igennem, til min Revy skulde begynde i Nykøbing.

I Vinteren 1940 var det en forfærdelig Kulde med Sne og Is, som forhindrede Folk i at gaa i Teatret, og os i at komme rettidig til Byerne.

Paa et vistnok temmelig mismodigt Brev til Munk fik jeg følgende Svar:

Vedersø, 19/2 40.

Kære Fru Gerda Christophersen.

Tak for Deres Brev, som jo var godt, men Indhold skidt.

Berlingske Aften har jeg ikke set. Vi holder den. Men faar den aldrig. — Danmark er gaaet itu.

Ja, Kære, at lade sig interviewe er at ærgre sig. Den kender jeg nok. Jeg er slemt ked af det med *Ordet*. For Deres Skyld, for Deres flinke Skuespilleres, for Folk, der trænger til at se det, og for min egen, der heller ikke godt har Raad til, i denne Fortvivlelsens Vinter at undvære den Opmuntring og de Penge. — Sønderjylland skal have Penge, min Gaard skal have Penge og alle Folk skal have Penge.

Nok med den Pengesnak. — Men nu, kære Fru Gerda, af Sted med Dem over det islagte Storebælt og bliv saa foreløbig paa Hovedlandet. Her er Plads til at røre sig. Her er da Plads til at lave noget.

Deres hengivne
Kaj Munk og *Yndige*.

Vinteren faar Ende engang, og saa synger Stær og Lærke og alle Vorherres Kunstnere, som om den aldrig havde været, men *vi* skal synges, mens den *er*.

Vi korresponderede jævnligt i flere Aar. I de senere Aars Breve gav han mig forskellige Navne til Øverskrift. Oftest kaldte han mig sin Kære Fru never-give-up — men somme-tider ogsaa Fru Agressiv eller Fru Altidopigen, og undertiden Fru Altid-paa-vagt, alt eftersom Indholdet var i mine Breve.

Mange Breve har jeg fra ham, og mange af Konvolutterne bærer mærkelige Udskrifter.

Naar han skrev til Rosenlund, skrev han altid kun:

*Vor Frue
paa Rosenlund,
Lynge St.*

Men den mærkeligste Konvolut modtog jeg dog en Gang, jeg boede paa Hotel Kongen af Danmark i København.

Den havde følgende Adresse:

*Min kære
Fru Gerda Christophersen
(altid og især nu oplagt)
Teaterdirektør
Hotel Kongen af Danmark
København K.*

Som Svar paa et Brev, jeg engang sendte ham fra Rosenlund, fik jeg følgende Digt:

Vedersø, ¹¹/₈ 41.

*Ak, kæreste Fru Gerda
et Brev fra Rosenlund
kan brat forvandle Hverda'
til ret en festlig Stund,
la'r skønne Minder stige
i en bevæget Aand
om, da vi Danmarks Rige
erobret Haand i Haand
og give Længsel efter
trods Skam og Kval i Bryst
at spænde alle Kræfter
til ny og ædel Dyst,
at vække Fædrelandet
til Spring paa Gravens Bred
og tordne sit Forbandet
mod Øderne af Fred.
Skal vi to atter mødes
til Kamp for fælles Sag
og Hjerterne oplødes
paa Ofrets store Dag?*

Deres hengivne
Kaj Munk.

Hans Nytaarsbrev 1942:

Godeste Fru Gerda Christophersen.

*Det var flinkt og sødt af Dem at være med til at ønske os
Glædelig Jul. — Tak.*

*Yrsa kom skarlagensfri hjem til Juleaften efter 4 Ugers
Epidemihus. — Glade var alle. —*

*Robert Schmidt, Ak! her gaar man og tror, Folk kan leve
evigt, og saa er de borte. Min kære, kære Robert Schmidt.*

*Ja, det er længe siden, De og jeg fyldte Provinsens Teatre.
Det kommer ikke igen.*

Glædeligt Nytdar, kære, fra hele Sylten her.

Deres hengivne
Kaj Munk.

Da jeg skulde begynde Prøverne paa *Egelykke*, fik jeg dette Brev:

Vedersø, ²⁰/₈ 40.

Kære Fru Altid-op-igen!

De 500 Kr. som Garantium for *Egelykke* har den *Yndige* modtaget og allerede brugt.

Tak for dem.

Det glæder mig meget med Luther og Ellen og Gustav.

Quod felix faustumque sit!

Danmark trængte til noget, og Trækvinden siger til mig: Fru Gerda har været Dem en god Kone, Munk!

Saa endnu en Tur over Sundet for mig (jeg har endnu ingen Vildand skudt i Aar).

Med Haandslag fra os alle.

Deres hengivne
Kaj Munk.

Det, Munk skriver om Vildanden, hentyder til mange Samtaler og Disputer, jeg havde med ham. Jeg elsker Dyr, og jeg syntes, hans Jagtglæde stred mod hans kærlige Natur.

Engang i 1941 spurgte nogle Venner mig, hvorfor jeg ikke havde søgt at faa Tagea Brandts Legat. Jeg svarede, at det kunde man ikke søge. Enten fik man det, eller man fik det ikke.

— Men hvorfor har De saa ikke faaet det?

— Fordi den fine Anerkendelse er forbeholdt Det kgl. Teaters Skuespillerinder.

— De har jo været ved Det kgl. Teater.

— Jamen, jeg var der kun i 6 Aar. 3 Aar som Elev og 3 Aar som Skuespillerinde, og saavidt jeg ved, staar der i Testamentet, at man skal have *betydet* noget for Det kgl. Teater, og det har jeg jo ikke. Og desuden er Legatet givet til en Studierejse — og synes I ikke, jeg er lidt for gammel til at studere?

— Men Liva fik det jo, og hun har jo kun gæstereret 14 Gange paa Det kgl. Teater! Og Sigrid Neiiendam, som fik det i Fjor, er jo ældre end De.

— Aa, det er vel svært at finde Kunstnerinder, der opfylder *alle* de Betingelser, der knytter sig til Legatet.

— Hvem træffer Bestemmelse for, hvem der skal have Legatet.

— Det er en Sagfører. Ovenikøbet en Højesteretssagfører — saa finere kan det skam ikke være.

Naa, at mine Venner ikke lod sig nøje med den Besked, de fik af mig, fik jeg senere at vide, da hele Svikmøllen var sat i Gang.

Jeg var meget rørt over alle deres Anstrengelser og meget lykkelig, da jeg fik en Afskrift af Andragendet tilsendt og deri saa de nærmere Anbefalinger fra saa mange betydelige Mænd.

Og der blev jo kastet en Brand i min Sjæl, for det kunde jo være — ikkesandt — at der blev givet Dispensation for Vedtægterne, ligesom den Gang med Liva — ikke?

Men Højesteretssagføreren var af en anden Mening. — Jeg fik ikke Legatet.

Andragendet havde følgende Ordlyd:

Til Bestyrelsen for Tagea Brandts Legat.

Vi undertegnede tillader os herved at henlede den ærede Bestyrelse for Tagea Brandts Legat's Opmærksomhed paa Skuespillerinde og Teaterdirektør, Fru Gerda Christophersen, der efter vor Mening er en scenisk Kunstnerinde af en saadan Betydning, at hun maa være værdig til at komme i Betragtning ved Uddeling af Legatet.

Fru Gerda Christophersen er udgaaet fra Det kgl. Teaters dramatiske Elevskole med paafølgende Engagement ved Teatret, hvor Fruen foruden de lovbefalede 3 Debut'er udførte flere forskellige Roller. Efter disse 6 Aar ved Det kgl. Teater indtog Fru Gerda Christophersen en førende Stilling ved Privatteatrene i København baade paa Casino Teatret, Dagmar-teatret og Betty Nansen Teatret. Men sin største Indsats har Fruen dog ydet som Skuespillerinde og Tournéleder i Provinserne, og det var formentlig navnlig for dette Kulturarbejde, Fruen i 1929 belønnedes med Medaillen Ingenio et Arti, og fra 1940 med Statstilskud til Driften af sit Teater i Provinserne.

Kun faa Kvinder har vist en saadan Arbejdsevne og samtidig aldrig slaet af paa sine kunstneriske Idealer — ofte under meget vanskelige Forhold.

Vi formener derfor, at hun maa anses for at være værdig til at indtræde i den Række af udmærkede Kvinder, der har faaet Del i Tagea Brandts Legat, og at en Tildeling af dette til

hende vil være en fortjenstfuld Paaskønnelse af den Livsgering og det Arbejde i Kunstens Interesse, hun har udført baade som Skuespillerinde og Teaterleder og ikke mindst som Sceneinstruktør og Vejleder for nye Skuespillere og Skuespillerinder, hvoraf hun har ført mange talentfulde og begavede Kræfter frem til at yde værdifuld Kunst og indtage betydningsfulde Pladser i den dramatiske Kunst i Danmark. Fru Gerda Christophersen er stadig udøvende Skuespillerinde og har ogsaa i de senere Aar udført betydelige Roller i sit Teaters Repertoire.

Olaf Fønss.

Skuespiller

Formand for Dansk Skuespillerforbund

Holger Gabrielsen.

Sceneinstruktør

og Skuespiller ved Det kgl. Teater

Robert Hove.

Kontorchef i Justitsministeriet

Formand for Udvalget ang. Privat-
teatrenes Forhold

E. Teilmann Jørgensen.

Overretssagfører

Medlem af Teaterraadet

P. Korsgaard.

Civilingeniør

Folketingsmand

Thorvald Larsen.

Teaterdirektør

Formand for Teaterdirektørforeningen

Svend Methling.

Sceneinstruktør

Jacob Normann.

Censor, Dr. phil.

Frederik Poulsen.

Museumsdirektør, Dr. phil.

J. Ravn-Jensen.

Adm. Direktør for „Koda“

Thorkild Roose.

Sceneinstruktør

og Skuespiller ved Det kgl. Teater

Otto Rung.

Forfatter

Formand for Danske Dramatikeres
Forbund

H. L. Thomsen.

Formand for Teaterraadet

Vi tillader os at tilføje, at Forfatteren, Pastor Kaj Munk i nærværende Anledning har givet følgende Udtalelse om Fru Gerda Christophersen:

„Jeg kender kun faa danske Kvinder, jeg vilde regne for saa værdig til et stort og ærefuldt Legat. Hendes varme Kunstnersind, lige lykkelig for den glade Revu som for den dybe Alvor, hendes Vaagenhed, Mod og Utrættelighed, endelig den Rolle, hun har spillet for at delagtiggøre Danmark uden for København, os herude, i det bedste af Teatrets Kunst — ær og glæd hende, inden det er for sent.

Vedersø Pgd. i Oktober 1941

sign. Kaj Munk.

Kodas Direktør, Forfatteren Ravn Jonsen havde ønsket at afgive en supplerende Udtalelse.

Den lød saaledes:

Internationalt Forbund til Beskyttelse
af Kompositionsrettigheder i
Danmark (Koda)

København, d. 21/11 1941.
Kronprinsessegade 26

Til Bestyrelsen for Tagea Brandts Legat.

Samtidig med at jeg med den største Glæde er med til med mit Navns Underskrift at henlede den ærede Bestyrelses Opmærksomhed paa Fru Gerda Christophersen, vil jeg gerne omtale den store Indsats, hun gjorde med sin Teatertourné i Sønderjylland umiddelbart efter Genforeningen. Hun blev af Staten udvalgt som den første danske Teaterdirektør, der fik Lov til i Sønderjylland at vise dansk Skuespillerkunst i den smukkeste Skikkelse. Hendes Forestilling „Elverhøj“ blev gennemført af et Elite-Personale i en Skikkelse, som vort nationale Teater ikke kunde have gjort bedre. Jeg tillader mig at fremføre dette, da jeg havde den forretningsmæssige Ledelse af Genforeningstourneen, hvis Gennemførelse hører til mit Livs smukkeste Minder. Jeg er overbevist om, at der rundt omkring i Sønderjylland sidder Mennesker, der med Erindringens Glæde vil modtage Budskabet om, at Fru Gerda er blevet hædret som en af de betydeligste Kvinder inden for det danske Samfund for Tiden.

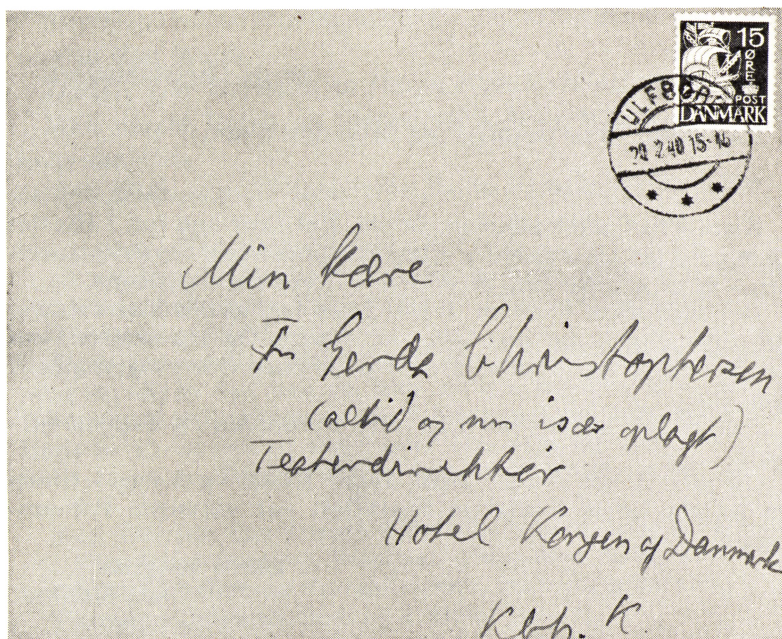
Med særdeles Højagtelse
sign. J. Ravn Jonsen.

Jeg fik ikke Tagea Brandt's Legat, og skuffet blev jeg ikke. Men paa den anden Side: Desavoueringen ramte jo ikke alene mig, men ogsaa alle de udmærkede Mennesker, der sagde god for mig.

Jeg skrev til Kaj Munk.

Kære Kaj Munk!

Jeg kunde tænke mig, at Tagea Brandt fra sin Himmel vil holde en Tale til Højesteretssagfører Shaw — sigende noget lignende som: Hør nu min gode Shaw! Naar de ypperste Mænd med Kaj Munk i Spidsen siger god for Gerda Chri-

Konvolut med Udskrift fra Kaj Munk.

stophersen, saa skal De ikke sidde disse Mænds Dom overhørig! Er De med paa den?

Ser De, kære Pastor Munk, jeg vil ikke skjule, at jeg gerne vilde have haft den *Anerkendelse*. Pengene kan det være ligemeget med, for dem kunde jeg jo ikke faa Brug for.

Naar Verden engang kommer i Lave, saa man atter kan rejse ud i den, saa er jeg vel død eller sidder i Rullestol. Næ, jeg maa vente med at se Gotland og Visby, til jeg engang faar det at se fra oven: I Fugleperspektiv.

Men det *harmer* mig, at I, i jeres Godhed og Estime for mig har haft Ulejlighed for min Skyld.

At min kære Karin Nellemose er blevet hædret, har voldt mig Glæde. Hun har ydet saa megen dejlig Kunst, at Udmærkelsen er mere end velfortjent.

Paa'en igen!

Min Tourné gaar med Besvær, Sne, Is og Sygdom blandt Personalet, men for fulde Huse siden 29. Januar og fortsætter til Paaske.

Det er *Smilets Land* med skøn Musik af Lehar. Men hele Landet venter paa et Stykke fra *Dem*. Jeg haaber, alt staar vel til hos Dem?

Kys den *Yndige* fra mig, og tag mange Hilsner selv fra Deres hengivne

Gerda Christophersen.

Paa dette Brev modtog jeg følgende Svar:

Vedersø, ^{13/3} 42.

Kære Fru Christophersen, Gerda. Det skar mig lidt i Hjertero-
den, da jeg i Ringkøbing Amts Dagblad læste om Forbigaael-
sen. Jeg er ganske enig med Dem i Deres Betragtninger.

Det maa være Dem en Trøst, kære De, at det kun er dem,
der *duer* noget, der kan blive forbigaaet. Og jeg kender Dem
jo og ved, at saa skutter De Dem og gaar videre og er stærk
som før.

Alle vi her længes inderlig efter Fremtiden og Dagens Ger-
ning.

Og alle vi her sender Dem under Knæk og Isslag i Grene
og Aarets første forsigtige Stærefløjt vor varmeste Foraars-
hilsen.

Deres hengivne
Kaj Munk.

Paa et Brev jeg i 1942 skrev til Kaj Munk, om jeg maatte
spille *Pilatus* paa *Tourné*, fik jeg følgende Svar:

Vedersø, ^{19/1} 42.

Allerkæreste Frue!

Pilatus kan ikke spilles paa Privatscene. Udelukket.

Men Tak at De vilde. De straalende udholdende.

Alle her hilser Dem med Haandtryk.

Deres hengivne
Kaj Munk.

Vi var altsaa nu naaet til 1942. Og som sædvanlig det
store Spørgsmaal:

Hvad skal jeg spille?

Jeg drøftede Spørgsmaalet med Holger Gabrielsen en
Dag, han var hjemme hos mig:

— Du bør spille *Døden* af Kaj Munk. Det er sublimt.

— Jamen, det er jo kun én Akt.

— Saa bed ham skrive 2 Enaktere til.

Jeg var ikke sen til at følge Gabriels Idé. Og jeg skal love
for, at der kom Skriveri igang mellem Munk og mig.

Det resulterede i, at jeg kom til at tournere med 3 Enaktere af Kaj Munk.

Døden, Der brænder en Ild og Den Kærlighed.

Men meget Papir og meget Blæk blev brugt, inden jeg kom saa vidt.

Den 27'de Juni 1942 skriver Munk til mig fra Vedersø:

Kære Fru Gerda Christophersen!

De er dog et forskrækkeligt Menneske! Midt som jeg har saa travlt med andre Ting, kommer De og bringer mig Deres. — Hør nu her, Farlige!

Jeg *har* skrevet en lille Ting til Dem, en lille privat Trekant-spøg — skrev den paa en Dag, straks jeg fik Deres forrige Brev. Nu skal den skrives om 5 Gange — saa skal jeg spørge Hans Brix, om den er noget værd, saa skal jeg igen (hvis han ikke siger: na, Farfar) skrive den om 5 Gange, og saa kan De faa den.

Men, Elskede, den kræver 3 Personer, og at disse 3 Personer er: Tiemroth, Østø og Besekow. Hvis ikke disse kan faaes baade til Richelieu og Farcesketchen, maa vi opgive det.

Tusinde Hilsner til Dem og Lolland fra

Deres altid hengivne
og endnu mere travle
nej, altid mest hengivne

Kaj Munk.

Revuen! Skvat og Bræk! — Jeg spytter. Marcel*) skal være u-ung. Spil ham selv.

Naa, jeg kunde desværre kun delvis opfylde hans Bestemmelser for Rollebesætningen, men han gav sig alligevel.

Besekow satte i Scene og spillede med, og Henny Krause, Anna Henriques, Christen Møller og Axel Bang spillede de vigtigste andre Roller.

I *Døden*, det bedste fra Munks Side, spillede Anna Henriques og Henny Krause aldeles fortræffeligt, og Christen Møller spillede Richelieu med stor Hengivelse og Kraft.

Men i Farcespøgen, som Munk kaldte den 3die Enakter, havde Censor set sig nødsaget til at stryge saa meget, at der slet ingen Mening blev i Spøgen — saa den faldt til Jorden.

*) En Tjener hos Richelieu.

Det var Synd for Munk.
Enakteren: *Der brænder en Ild* var oprindeligt et Skuespil i flere Akter.
Jeg fik det sammentrængte Manuskript sendt.
Munk skriver til mig derom:

Vedersø, midt i Vinterens Hjerte.

Os elskelige Frue!

Var Manuskriptet vel!

Det er 1. Akt af et Skuespil i 9 Akter. Professor Hans Brix sagde til mig for ca. 8 Aar siden, at 1. Akten kunde udmærket gaa alene. Med den rette kildske Pige i Hovedrollen og den rette Richelieu kunde det blive en elegant lille Anretning.

Og den kan jo godt staa sammen med *Døden* som et Udtryk for Vingefanget af mit Talent.

Gør som De vil, allergodeste, det siger

Deres meget hengivne

Kaj Munk.

Hilsen fra Alle. Sjøv var det jo, om De fik Urpremière paa noget af mig.

Premieren, og hele Tourneen, blev ikke det, vi havde haabet. — Anmeldelserne var strenge.

Man krævede jo altid det overordentlige af Munk. Og det kan ikke nytte at sige andet: *Den Kærlighed* var svag og yderligere næsten uforstaaelig paa Grund af Censors Strygninger.

Jeg sendte ikke Munk Pressens Udtalelser efter Premieren, hvor kun Skuespillerne og Opsætning blev rost, men fik saa følgende Brev fra Munk:

Vedersø, ¹²/₉ 42.

Kære elskede Fru Gerda.

Nu er jeg vred paa Dem.

Jeg gør Dem den fantastiske Ære at give Dem en Urpremière (se det rimer næsten) — jeg har et Hulens Mas med at gennemføre det — og saa hører jeg ikke et Ord fra Dem efter Slagets Gang. Jeg ved overhovedet intet, før nu for $\frac{1}{2}$ Time siden, Nakskov-Tidende kom ind ad min Dør.

Ikke, at De skulde sende mig Anmeldelser, dem ved De, jeg ikke besværer min Hjerne med. Men hvordan gik Aftenen? Hvordan var Stemningen o. s. v.

Dyrebareste, hvis „Tidende“ har Ret i, at sidste Stykke, der dog virkelig har en Idé, hvis Titel maaske burde have været: *Jo, nu har vi Raad til Børn, for nu er vi fattige*, faldt plat til Jorden, beder jeg Dem indtrængende:

I. stryg i det saa meget som muligt og

II. *begynd med det.*

Derefter *Døden* og derefter *Der brænder en Ild.*

Deres altid hengivne

Kaj Munk.

Den 29. Oktober skriver han:

Kære Fru Gerda Christophersen!

Det gik ikke med den Tourné, som det skulde — Vanskelighederne var for store.

Men jeg vilde jo gerne have tilsendt et Program med Skuespillernes Adresse tilskrevet. Jeg har lovet de flinke Folk en Gave, og den skal de faa.

Deres altid hengivne

Kaj Munk.

Jeg havde glædet mig til selv at overrække Skuespillerne Gaven. Det slog altsaa fejl.

Munks sidste Breve var triste.

Selv havde jeg haft den store Sorg at miste mine to bedste Veninder, Emilie Doberck og Anna Demant, som havde fulgt mig gennem Livet, og jeg skrev et Brev af mit sorgfulde Sind til Munk og fik følgende Svar:

Vedersø, 20/7 43.

Elskede Fru Gerda Christophersen!

De skriver til mig om Sygdom og Død — hvad tror De ikke, en Præst daglig har for Øje? Forleden kiggede jeg ind til en ung Mand sidst i Tyverne, Husmand, gift, 2 Børn, han laa og kravlede paa 4 og væltede sig som et anskudt Dyr af Smerter paa den bare Jord — var løbet ud af sin Seng.

Kære, kære Veninde, den Aand, Satan, har faaet forfærdende Magt over vor Klode.

Lad os ty ind til Gud, gemme os ind hos Krigeren Kristus. Vor Gud han er saa fast en Borg, han kan os vel bevare.

Vor stakkels forkrympede Jord — der hvælver sig dog en straalende Himmel over den.

Med Kys fra os alle her.

Deres hengivne

Kaj Munk.

Og saa kom der et lille henrivende „Gækkebrev“ med en nyplukket Vintergæk i:

Kære Fru Nevergiveup!
En lille Kollega kommer og ønsker: „Glædeligt Foraar“
fra Deres hengivne

... ..

Et Sted i Jylland, 24/2 1943.

Det var det sidste haabefulde Brev, jeg fik fra ham.

Og jeg, som saa hans vilde Ridt, hvor han bestandig slog sin Pande til Blods mod den urokelige Mur, jeg kunde ikke faa mig selv til at bønfalde ham om at holde inde. Jeg vidste jo ogsaa, det vilde være omsonst.

Men jeg sagde til *den Yndige*:

— Kan *De* ikke faa Deres Mand til at holde inde?

— Maaske, svarede hun, men jeg vil ikke!

— Jamen, tænker han da ikke paa Dem og sine 5 Børn?

— Jo, han tænker meget paa os — men vi kommer i anden Række — Danmark først. Og man har ikke Lov til at dræbe Idealismen i et Menneske.

Saadan er *hun*.

Nu, ved at erindre hendes skønne Ord, kommer mig i Hu en anden Gang, jeg traf hende, da hun ventede sit femte Barn.

Jeg saa paa hende og løftede en manende Finger i Vejret: — Næ, hvad er det, lille *Yndige*, nu igen.

Hun svarede med et glad Smil: — Ja, naar nu Kaj holder saa meget af Børn? Og skalkagtig tilføjede hun: — De ved jo nok, Fru Gerda, at der hører 4 til et Kuld og 6 til en Flok.

ALT I VERDEN KOMMER MAN OVER

NAAR jeg i over 55 Arbejdsaar har kunnet bevare min Arbejdskraft og usvækkede Arbejdslyst, skyldes det naturligvis i første Instans mit, fra sunde Forældre, nedarvede gode Helbred, men ogsaa den Lykke, at jeg aldrig har følt Trang til at stimulere mig af nogen Art. Spiritus og Vin gjorde mig søvnig, naar andre blev glade.

Og saa det, at jeg har hørt til de lykkelige Kvinder, der kun kan føle Erotik i Forbindelse med *Kærlighed*. Hvor jeg beklager de Kvinder, der føler erotisk Betagelse overfor Mænd, som de ikke elsker, og som de maaske endda foragter. Hvor skamfulde maa de ikke føle sig, naar „Ballet er forbi“.

Min første Kærlighed! Jeg var 19 Aar -- han 39 -- velbegavet, talentfuld. Jeg tilbad ham. Han kæmpede et Aar for at vinde mig, og da jeg omsider -- overvunden -- opgav Kampen, hvor lykkelig, hvor stolt følte jeg mig da ikke over at være hans.

Og -- et Aarstid efter -- da alt var forbi -- hvor fortvivlet, forraadt, fornedret følte jeg mig da!

Mange Aar efter -- jeg var da Primadonna paa Casino -- sad jeg ved hans Sygeseng paa Kommunehospitalet. Han havde ønsket at se mig, dødsmerket som han var.

-- Jeg har været ond imod Dig, sagde han.

-- Det maa Du ikke tænke paa nu, svarede jeg og klappe hans voksgule Haand, der laa paa Sengetæppet: For jeg har jo klaret mig godt.

-- Ja, Du har klaret Dig ... godt!

Saa vendte han sit Blik fra mig og lukkede Øjnene. Jeg rejste mig -- og gik.

Jeg skulde maaske have sagt andet ... og mere?

MÆRKEDAGE

Af Mærkedage har jeg jo haft ikke saa faa i mit Liv. Hermed mener jeg „runde“ Fødselsdage og Jubilæer. Tænk, at man virkelig sidder her lyslevende og saa godt som helt rask og siger: — Jeg har haft 3 Jubilæer: 25 Aars — 40 Aars og 50 Aars! Og af runde Fødselsdage synes jeg, at jeg maa regne 4.

Hvor husker jeg min 40 Aars Fødselsdag! Jeg boede dengang i Lille Strandstræde og havde Far og Mor, mine Søstre og Nærmeste til Middag. Far rejste sig op — smuk og hvidhaaret og glad — slog paa sit Glas og saa stolt hen paa sin førstefødte, og han talte saa smukt til og om mig for tilsidst at ønske mig til Lykke med min 40 Aars Fødselsdag. Medens han talte, saa jeg pludselig i stigende Grad mit kommende Liv foran mig, og tilslut under: Hun skal leve! brast jeg i Graad, og uretfærdigt, ukærligt, udbrød jeg: Ja, det er ogsaa noget at ønske mig til Lykke med, at jeg bliver 40 Aar! Jeg tror ikke, nogen forstod mit lidenskabelige Udbrud. Jeg stod jo paa Højden af min Karriere, var Primadonna paa Casino og i Kulminationen af min Ydeevne. Men det var, ligesom jeg i et Glimt — pludselig — saa de næste 10 Aar for mig: Kamp, Nedadgaaen og Forsagelse. Ja, kunde jeg finde den! Og hvad saa? Flere udmærkede Skuespillerinder er jo som Gamle endt i Sufflørkassen. Ak, det var en sørgelig Fødselsdag, og dér sad rundt omkring Bordet alle mine kære, der var kommet for at have det festligt og hyggeligt! Jeg var en styg en.

Saa kom mit 25 Aars Jubilæum.

Jeg boede dengang lige overfor Marmorkirken paa Frederikspladsen. Jeg var engageret ved Dagmarteatret. Endnu følte jeg mig ung — ikke helt ung ganske vist, men

Til mit 25 Aars Skuespillerjubilæum den 16. August 1914 skænkede Direktør Holger Hofman ved Dagmar-teatret mig den dejligste Gave: Magda's Rolle i Hermann Sudermann's *Hjemmet*. Forestillingen fandt Sted nogle Dage senere under megen Paaskønnelse baade fra Publikum og Presse.

dog ung nok til at glædes, til at føle mig taknemlig for, at det første Spand af min Kunstnerbane fra en beskeden overset Førstetid var forløbet i stigende Skala opad.

Og jeg, som aldrig har været særlig religiøs, (og nu slet ikke er det), jeg følte pludselig Trang til at være alene i et fredfyldt Rum og se tilbage paa de 25 Aar. Om Morgen-
nen gik jeg over i Marmorkirken og satte mig i det store, tomme Rum og tænkte tilbage paa min Barndom, min Ungdoms Drømme og Forhaabninger, der alle var blevet overtrufne. Takkede jeg et Forsyn i mine Tanker? Det er mig ikke bevidst nu. Men den Morgen, den Dag, var jeg *ikke* modløs, følte mig ikke *fortabt* som paa min 40 Aars Fødselsdag, for Blomster og Telegrammer og Gaver var jo allerede begyndt at strømme ind, da jeg gik hjemmefra, og Holger Hofman havde jo givet mig den dejligste Gave: Magdas Rolle i Sudermanns *Hjemmet* som Jubilæumsforestilling. Jeg kunde jo sagtens! Dagen forløb paa festlig almindelig Jubilæumsvis. Min Jubilæumsforestilling fandt Sted nogle Dage senere under megen Paaskønnelse baade fra Publikum og Presse. Det var den 16. August 1914. Men hvorlænge var „Abraham i Paris“! Den senere Sæson bød mig kun daarlige Opgaver, som jeg slet ikke kunde gøre mig gældende i. Jeg, som var vant til de store Roller, maatte nu spille, f. Eks. Husholdersken i *Pygmalion*, (hvor Ellen Rindom spillede Hovedrollen aldeles mageløst) og mange andre Smaaroller. Desuden syntes jeg ikke, at jeg blev behandlet godt af hverken Instruktøren (Hr. Egill Rostrup) eller af Direktøren.

Jeg var ikke vant til at behandles med Nonchalance. Paa Casino, hvor jeg kom fra, var jeg en Autoritet, man *talte* med, drøftede Meninger med, og dette ikke blot, mens jeg var Teatrets Direktør (1912—1914), men ogsaa medens jeg var menig Skuespillerinde ved Teatret. Jeg betød noget dér. Men i Jernbanegade var jeg et Stykke Inventar, der lige akkurat taaltes, og som skulde rette sig blindt efter Ordre. Kampen var begyndt! Den, jeg frygtede: en Menig langt nede i Rækkerne! Nej, det egnede jeg mig ikke til at være, og saa gik jeg en Dag til Hofman og sagde, at jeg ikke vilde

fortsætte mere end denne Sæson. Han smilte sit satiriske Smil og sagde de klassiske Ord: Nej, De har sikkert Ret Frøken Christophersen. Jeg tror ikke, „De passer i Ensemblet“! Og saa gik jeg. Men jeg følte, at jeg havde Marskalstaven i mit Tornyster.

I 1915 om Efteraaret fik jeg Tournébevilling og „begyndte for mig selv“ med *Den skønne Helene*, og siden har jeg bestemt Farten selv med Undtagelse af de to seks Maaneders Engament hos Betty Nansen.

Saa kom min 50 Aars Fødselsdag.

Jeg havde været Tournéleder i nogle Aar. Det var puku-nært gaaet sløjt. Jeg var flyttet fra Marmorpladsen til en noget billigere Lejlighed i Fredericiagade. Det var i Stuen, hvor jeg havde den Glæde at se Hans Majestæt Kongen ride forbi hver Morgen. Han saa ikke mig, for jeg stod halvt paaklædt bag et Gardin, men jeg nejede alligevel hver Gang. Som sagt — Fødselsdagsgilde havde jeg ikke Raad til at holde, men mange huskede mig. Den første Hilsen fik jeg om Morgenen, da min Slægtning, Erna Schrøder, og Holger Ferlov kom og overrakte mig et blomsteromvundet langt Kosterkaft, der var stukket igennem en Mængde W. C.-Papirruller. Under Spøg og Latter antydede de, at nu skulde jeg ikke mere hænge Papirposer eller Bagerpapir op ude paa et vist Sted. Op ad Formiddagen kom den store Overraskelse: En Deputation med min Ungdomsveninde, Malerinden Bertha Dorph, og min nu afdøde Ven, Dr. Brummerstedt, som Overbringere af en Gave fra Venner: En Check paa 3000 Kr. til en Udenlandsrejse. Givernes Navne stod skrevet under en smuk Adresse. Jeg var overvældet og rørt til Taarer. Senere fik jeg at vide, at mine Venner havde paatænkt at ville forære mig et Gulvtæppe, men saa havde min Veninde, den praktiske Charlotte Haslund sagt: — Vi maa meget hellere give hende Pengene, for *dem* trænger hun til! Men det var jo saa kært af dem, at de ikke vilde saare mig, derfor skrev de i Adressen: Til en Udenlandsrejse.

Naa, der myldrede flere Gratulanter ind i Løbet af Dagen, og til dem alle sagde jeg: — Jeg har en stor

Flæskesteg, kom og spis med i Aften! Og vi blev efterhaanden mange. Der var dækket op i alle Stuer, og Flæskestegen slog til, efterfulgt af mange Pandekager.

Jeg ser endnu min kære afdøde Ven, Professor Frederik Weis, staa i Døren mellem Dagligstuen og Soveværelset og holde Festtale for mig, saa kærlig og rosende, at den bragte Taarer frem i mine Øjne og Skamrødme paa mine Kinder.

Den 16. August 1929 fejrede jeg mit 40 Aars Jubilæum. Jeg spillede Revu i Nykøbing F. Jeg vidste, at paa den samme Dato fejrede Skuespillerforeningen sit 50 Aars Jubilæum. Det var et pudsigt Træf. Og jeg, som havde været Medlem af Foreningen i alle de 40 Aar — fra min Debut paa Casino samme Dato: 16. August 1889 — tog imod dens Indbydelse til en Reception i det gamle Hofteater, i den sikre Forventning, at man ogsaa vilde huske *mit* Jubilæum og sige mig et Par pæne Ord ved Festen. Men nej! Jeg blev godt flov. Ingen huskede mig. Ingen talte til mig. Jo, Sigrid Neiiendam talte lidt om gamle Dage paa Elevskolen. Jeg husker, at hun blandt andet sagde: — Der var aldrig noget Vrøvl med dig. Men ellers! Kun et Par ligegyldige Nik. Jeg var glemt, gemt bort i — *Provinsen!* Og da jeg havde hørt alle Talerne, listede jeg ud lige saa ubemærket, som jeg var kommet. Ærlig talt følte jeg mig som en vaad Hund, og jeg rejste tilbage til Provinsen, hvor jeg hørte til, og hvor man elskede mig.

Men saa kom min 60 Aars Fødselsdag — og Oprejsningen!

Om Formiddagen sad jeg i Hotel Kong Frederiks Restaurant sammen med Nancy Nathansen, da en Tjener meddelte mig, at en Herre ønskede at tale med mig ude i Vestibulen. Der stod en pæn, ældre Herre og overrakte mig en lille Pakke med en ærbødig Lykønskning til Fødselsdagen. Jeg sagde mange Tak, tog imod Pakken, og saa gik han. Da jeg kom ind til Nancy Nathansen, sagde hun: — Lad os dog lige se, hvad det er! Jeg aabnede, og se ... dér skinnede Ingenio et Artimedailen i Guld imod mig og i Dannebrogshaand med en lille Sikkerhedsnaal, lige til at hæfte paa Barmen. Det var Fødselsdagsgave fra Kon-

Til mit 50 Aars Jubilæum som Skuespillerinde, den 16. August 1939, indbød jeg til Fest — i Kostalden paa Rosenlund.

gen. Hvor var jeg dog lykkelig! Hvor var det smukt af ham. Jeg tror, at fra det Øjeblik fik jeg min Selvfølelse tilbage. For det *vidste* jeg jo: Jeg havde fortjent den. Jeg fik den, fordi *jeg havde fortjent den*. Jeg rankede mig. Jeg var stolt og *meget lykkelig*, og jeg lovede mig selv, at jeg altid vilde gøre mit yderste, for at vise mig værdig til den Hæder, Landets Konge havde vist mig.

Om Aftenen var jeg af mange Venner og Kammerater fra gamle Dage indbudt til Souper i Lille Trianon. Jeg havde Albrecht Schmidt til Bords. Han talte smukt om vor Ungdom paa Elevskolen og om vort Hjem hos Far og Mor paa Jægerhuset i Frederiksdal. Mange Taler, mange smukke Ord blev sagt mig. Jeg selv talte. Ingenio et Arti straaledede paa mit Bryst. Stemningen var smuk og munter. Til sidst dansede Reenberg og jeg Enkevalsen. Det var en dejlig Aften. Og saa skidt med, at Skuespillerforeningen ikke kendte og ænsede mit 40 Aars Jubilæum! Gud, hvor var det ligegyldigt nu!

Der gik ti Aar, og saa kom mit 50 Aars Jubilæum. Var

mit 40 Aars Jubilæum forløbet i Ligegyldighed og Ubemærkethed, saa vilde jeg selv holde mit Jubilæum med Manér. Ikke noget med S sammenskudsgilde og den Slags. Jeg havde paa Munks Venskab i den forløbne Sæson spillet *Smeltdiglen* og *Diktatorinden*, som havde indbragt mig ikke alene Ære, men ogsaa Penge, saa nu havde jeg Raad til at indbyde til Fest. Nu indbød *jeg* til Fest — ude i Kostalden paa Rosenlund. Gud, hvor var det morsomt. Jeg regerede med Tømrere, som lavede det lange Bord. Der var saa bredt fra Krybbe til Krybbe, at der maatte laves en Grøft midt i, og den blev fyldt med Roser og Grønt. Jeg hersede med Elektrikere, der installerede elektriske Projektører. Jeg lejede Stole, Dækketøj og Service i København, for at alt skulde være stilfuldt og *ens*.

En Gartner fra Slangerup omvandt alle Søjler og Vinduer i Kostalden med Egeløv og Vinranker. Min Nevø, Billedhuggeren Ib Schmedes, hjalp mig med at dekorere de hvidkalkede Vægge med store farverige Plakater fra mine Tourneer. Et Kabarettæppe blev hængt skærmende op for den nederste Ende af Kostalden, hvorfra Serveringen foregik.

Min Teatermaler, Elvin Gay, havde malet to store Billeder, forestillende Casino og Aarhus Teater, der paa hver Side af Endevæggen flankerede et Maleri i Legemsstørrelse af mig selv fra *Damen i Rødt*.

Gæsterne, 56 i Tal, blev afhentet af Rutebiler i København og befordret hjem igen, et Hold Kl. 1½ og et Hold Kl. 5 Morgen. Maden kom fra Davidsen. Cocktails blev indtaget i Hovedbygningen, hvorefter vi vandrede i Procession over Gaarden til Kostald-Festsalen, jeg med Vicepræsident Hove og Korsgaard under Armen.

Hvilken Fest, hvilken Stemning! Og ikke alene for mig, ogsaa for alle mine Gæster vil den Aften være uforglemmelig.

Og saa blev jeg 70. Den nationale Stemning i Danmark indbød ikke til Fest, og dog ønskede Slægt og Venner at være sammen med mig paa denne Dag og inviterede mig til en hyggelig Aften hos Davidsen.

Johannes Føns holdt Tale for mig, — Min Ven, Overretssagfører Grünwald var kommet fra Aalborg. Vi var en Snes af mine nærmeste, som ønskede mig alt godt. — Jeg ønskede dem alle det samme.

Jeg vil ikke skjule, at jeg ønsker at komme til at holde flere runde Fødselsdage endnu, og at alt maa være godt.

Mit Ønske er blevet opfyldt. Endnu et Ønske, som venlige Aander har bønhørt.

Min 75 Aars Fødselsdag!

Selv er jeg lidt imponeret deraf, 75, medens det Hele gaar strygende for mig, og mine Skuespillere farer det mørke og vanskelige Land igennem og høster Bifald, spredter Glæde, Musik og Lys om sig i store og de fjerneste smaa Teatre i Danmark.

Selv sidder jeg endnu og dirigerer Værket, men som altid glimrende hjulpet.

Jo, jeg er lidt imponeret og uendelig glad. Dertil skulde saa komme, at mine Venner vilde feste for mig d. 1. Marts — paa Dagen. — Jeg syntes ikke, at det var Tid til at feste i Ordets egentlige Forstand, i Ungdommens og tidligere Glæders Forstand. — Men under private Former at være sammen med gode Venner, jo, det vilde jeg gerne paa min 75 Aars Fødselsdag. Og saa blev der dannet en Komité, som der altid skal, en hurtigt arbejdende Komité, som bød paa Frokost hos Davidsen, ligesom for 5 Aar siden. — Det blæste en haard Orkan den 1. Marts. Foraaret vilde ligesom melde sig efter vor sørgelige Vinter, den 6'te under Krigens haarde Lov.

Jeg maa udtrykke min Taknemlighed over, hvor smukt alting var.

Den hyggelige Gæstestue var fyldt til sidste Plads, og da jeg Kl. 1 kom kørende, blev jeg af Direktør Lauritz Ritzau modtaget med Blomster og ved hans Arm ført ind til Bords, hvor alle Gæsterne, alle Venner stod ved deres Pladser og klappede.

Hvor var det festligt og hjerteligt, da jeg saa ud over alle disse venlige og glade Ansigter. — —

Straks tog Festens Toastmaster, min Ven Helge Wanberg,

som i Krigens senere Aar har haft hjemme i Danmark, Ordet, bød Velkommen og sagde mig, at mange andre vilde have været med, men at Gæstestuen ikke kunde rumme mere end 65. Her, sagde han, er da samlet Repræsentanter for alle „Stænder“, Politiken og Diplomatiets, Videnskaben og Kunsten, Juraen og Teknikken, Pressen og Literaturen, der vilde takke og hilse mig, men først og fremmest Teatret, Teaterdirektører, Skuespillere — i et fornemt Udvalg, først og sidst vilde Kunstnerne hylde mig! Og saa fulgte en Frokost, om hvilken man tør sige, at der fra Køkken og Kælder og den rare Komité var gjort alt, for at vi kunde være samlet i festlig Kreds.

Taler afløste Taler og hvilke Taler?

Tør en 75-aarig ikke godt bruge nogle af disse smukke Ord? — Jeg vover det.

Hovedtalen blev holdt af Henry Hellssen.

Fru Gerda Christophersen! Mine Damer og Herrer!

Paa en stormfuld Dag passerer De en Milepæl i Deres stormfulde Liv. — De fylder 75 Aar. — Det vilde ikke være i Overensstemmelse med Deres Temperament, hvis Dagen foreløb i Magsvejr. Det store Foraar er ved at bryde ind over Danmark. De betragter Døgnets Hændelser med Efteraarets vidende Smil. — Venner og Beundrere af Deres Personlighed, Fru Gerda, har ønsket paa Fødselsdagen at tilbringe nogle Timer i Deres Selskab. Vi er Dem taknemmelige, fordi De har givet os Lov dertil. I denne appelsinfattige Tid er det faldet i min Turban at sige Dem Tak ... baade fordi De sidder iblandt os og for, hvad vi ellers skylder Dem. Det er ikke lidt. — Gode Feer flokkedes om Deres Vugge i Operasanger Christophersens Hjem og skænkede Dem, blandt mange herlige Gaver, et festligt Sind. De var et Teaterbarn og fik straks fra Fødselen en Rolle at spille. De har til denne Dag spillet den godt. Deres sceniske Karrieres største og vigtigste Opgave blev at være ... Gerda Christophersen. Det er hverken som Den skønne Helene eller som Fru Dulaska, De vil gaa over i Teaterhistorien. Det er som — Gerda Christophersen — et af de mest karakterfulde, morsomme og ejendommelige Menne-sker i Christian d. X's Danmark. En Type! Mange af Deres drastiske Udtalelser vil leve videre, blive gentaget fra Slægt til Slægt.

Ja, der vil danne sig Myter omkring Deres Person som om-

kring Deres store Forgængerinder, die Neuberin i Leipzig og Madame Montansier i Paris.

Det er for et Teatermenneske ikke morsomt at blive gammel, men De er i hvert Fald blevet gammel med Manér. De har overhovedet i alt fulgt Leonora Christines Eksempel og gjort Tingene med Manér. De lod Dem føde i et Hjem, hvor man havde H. C. Andersen og Guldalderens Rester til daglig Omgang. De stod paa Det kgl. Teaters Scene med Fru Phister og Schram. De endte som Ven af Kaj Munk. — Og han var ikke ødsel med Venskab. — Usynligt hænger paa Deres Bryst ved Siden af Medaillen Ingenio et Arti dette Udmærkelsestegn: Ven med Kaj Munk!

I alt, hvad De foretog Dem, sporede man Deres festlige Sind. Der findes i vort Land store Kunstnerinder, der — ligesom Renaissancens borgagtige Paladser — vender en streng Facade ud ad og forbeholder Søjlerne og Buernes Rigdom for de alt for faa, der faar Lov til at slippe indenfor. Hos Dem, Fru Gerda, stod Portalerne paa vid Gab, og De hejste over Paladsets Tinder alle de Vimpler og Flag, De kunde overkomme. Derfor blev De ogsaa den ideelle Operetteprimadonna, derfor kom De til at staa som Levendegørelsen af en hel Epoke: De smægtende Valses. I Uvirkelighedens Verden, hvor der kun drikkes Champagne, og hvor alle Elskere er Fyrster eller i det mindste Grever af Luxembourg, og hvor man gaar i Kjole fra Morgenstunden . . . der blev De Dronning. — Ingen har sat Fantasien heftigere i Sving end De, naar De i anden Akts tragiske Finale brød sammen i Hulken og Paillettyll.

Men De var ikke blot smuk og attraaværdig, De havde ogsaa en god Forstand! Dertil kommer en klippefast Tro paa Deres Evners Rækkevidde og en fast Overbevisning om, at De med Rette beklædte Primadonnatronen. Jeg mindes vort første Sammenstød. Som 22-aarig ung Entusiast og glødende Beundrer af Deres Kunst havde jeg af vor fælles afdøde Ven, Otto Jacobsen, faaet den Opgave tildelt at iscenesætte Taifun med en Provinstourné for Øje. De spillede en parisisk Kokotte. Med den 22-aariges rige Erfaring meddelte jeg Dem, hvordan en Kokotte følte og gebærdede sig. Prøverne blev holdt i en Good Templarloge paa Frederiksberg. De hørte ikke efter. De sagde højt:

— Lad ham tale, det lille, unge Menneske ... jeg gør nu, hvad der passer mig. For jeg er storartet.

En anden af mine Erindringer viser, at De overfor Bifald altid forbliver nøgtern, og at De hader Nedladenhed, smaa venlige Klap paa Skulderen. Sammen med Tage Hertel overværede jeg en Generalprøve paa en af Deres Tournéforestillin-

ger. Vi havde sat os langt tilbage i Teatret. Selv herskede De over Scene og Tilskuersplads fra første Række. Maaske klapede jeg lidt for voldsomt og med lidt for højt løftede Hænder; thi pludselig skar Deres Stemme gennem Salen:

— Saa, saa, lille Hellssen . . . nu kan det være nok! Overdriv ikke!

Men — kære Fru Gerda — mest elsker vi Dem, mest beundrer vi Dem for Deres Tapperhed, Deres ukuelige Mod. I de voldsomme Storme, *De* som Teaterleder har været ude for, vilde de fleste i Deres Sted have søgt Læ i Sufflørkassen eller i Skuespillerforeningens Stiftelse ude paa Bispebjerg. Anderledes med Dem! De følte, at De havde et Navn at forsvare . . . hvad andre Mennesker mente, var Dem i og for sig ligegyldigt, vigtigt var kun, at De aldrig svigtede Deres egen Tro paa Kaldet. — Deres Selvrespekt forbød Dem at knække sammen. Netop denne Vilje til Livet imponerede Kaj Munk og gjorde ham til Deres Forbundsfælle. Han døbte Dem Fru Never-give-up. Noget sandere er ikke sagt om Dem. Hele Deres Tilværelse har været adlet gennem dette: De gav aldrig op!

Kronet af Samtidens Beundring, kranset af Venner staar De, Fru Gerda Christophersen, paa Deres 75 Aars Fødselsdag midt i Livet, ukuet, frisk af Sind, frodig i Tanken. En Type! Et Vartegn! Der er Mennesker, som man paa deres Hædersdag takker for, hvad de har været. Dem takker vi, fordi De *er*. I Foraarsdagens vilde Stormvejr vajer Deres brogede Flag højt over dansk Teater. Der er Flænger i det, men det vil ikke blive strøget!

Længe leve Fru Gerda Christophersen!

Mesterligt formet, synes jeg, smukt og varmt følt.

Saa tog Bodil Ipsen Ordet. Hvor hendes sølvklare Stemme, der er som hele den danske Skueplads Stemme, hvor den dog lød myndigt og klart. Indholdet af disse saa skønt sammenføjede Ord var blot altfor smukt til mig, og bevægede mig dybt.

Men alle Talerne bevægede mig.

Teaterenthusiasten og Teatervennen, hvem vi Teaterfolk har meget at takke for, Folketingsmand Korsgaards muntre og anerkendende Tale (fra Statsmagten og Folkemagten sagde Helge Wamberg) — „fra mit Hjerte og Provinsen, som jeg repræsenterer“, sagde Korsgaard. —

Johannes Fønss djærve og venlige Hilsen med Minder fra Aarhus-Dagene, da han som stor teatertosset Skoledreng i

tidlige Aftentimer stod udenfor mit oplyste Vindue og fortabte sig i Undren over, at der oppe boede „den Skønne“. (ak Johs., du er og forbliver en Strik), og hvorledes han paa lumskelig Vis skaffede sig Penge for at gaa i Teatret, naar jeg spillede.

— Og videre Ravn Jonsen, der mindedes de store Dage i Sønderjylland i „det lykkelige Aar“.

Thorvald Larsen, som erindrede Tourneerne og min suveræne Vilje til at ordne alt — (ja naturligvis) og alle (hvad der selvfølgelig ikke er helt rigtigt). I alt Fald gav han mig Skylden for, at han skulde forlove og gifte sig med Ingeborg Skov, som sad smilende lige over for mig ved Bordet. Den Skyld tager jeg gerne paa mig.

Thorvald Larsens Tale:

Mit første Møde med Gerda Christophersen fandt Sted paa Hotel „Royal“ i Aarhus. Jeg havde startet som Direktør med et Par Tourneer og mødte efter Tilsigelse. Fru Gerda tronedede ved sit Skrivebord med en paa skraa siddende Hat, hvis Dimensioner krævede Sale og Fløjdøre.

— Forretningsdame her, sagde Fru Gerda og anviste mig allernaadigst Plads paa Supplikantstolen ved Siden af Skrivebordet.

Fru Gerda havde tænkt sig at spalte sin Tourné og tilbød mig at være Forretningsfører for den ene. Jeg svarede, at jeg havde tænkt mig at fortsætte med min egen Tourné.

— Det har De ikke Raad til at blive ved med. Navnlig ikke med det Repertoire.

— Næh, det er muligt, men alligevel . . .

Derefter blev vi gode Kolleger og senere Venner.

Engang var Otto Jacobsen og Gerda blevet dødelig Uvenner. Saa mødtes vi alle til et Møde i Provinsteaterdirektørforeningen. Gerda kom og „bankede paa“ paa Ottos Skulder med en Fingerkno. Nogle Sekunder kæmpede Krænkelsen med Nysgerrigheden, men naturligvis sejrede Nysgerrigheden, og Otto rejste sig reserveret.

— Synes Du ikke, det er paa Tide, at vi bliver gode Venner igen? sagde Gerda.

— Jo, svarede Otto, og jeg er glad for, at Du kommer til mig, da Du er den ældste.

Senere da jeg var kommet til Odense, var det Gerdas Tur til at blive vred paa mig, fordi jeg havde engageret hendes

Komiker, der gerne vilde „ligge fast“. Først fik jeg et 8 Siders harmdirrende Brev, hvorefter jeg blev lagt paa Is et Stykke Tid, indtil Gerda en Dag holdt sit Indtog paa mit Kontor, hvis Stole øjeblikkelig blev occuperet af en kæmpemæssig Taske, en dito Muffe, en mikroskopisk Hund og et Par Galoschestøvler.

— Ja, jeg er stadig gal paa Dem, sagde Gerda, men jeg skal have noget at vide, saa det kan jo ikke nytte noget længere.

En anden Gang kom Gerda til mig og sagde:

— Jeg synes, De skulde gifte Dem med Ingeborg Skov; hun er en dannet Dame og en god Skuespillerinde, og dem er der ikke for mange af herude. I passer sammen, ogsaa i Størrelse. Men jeg har sagt til hende, at det ikke kan blive til noget, hvis hun ikke holder af Dem, for De er for god til at blive gjort Grin med. — Ogsaa dette Foretagende førte Fru Gerda til stedsevarende Succes.

Med langt større Berettigelse end Flyttemanden „Adam“ kan ogsaa Fru Gerda avertere: Gerda ordner alt!

— — —
I Odense mødtes Gerda og jeg i vor Beundring for Kaj Munk og hans Digtværk *Ordet*, som Gerda havde givet saa smuk en Udførelse paa Tourné, hvorfor det faldt naturligt at bede Gerda sætte Odense Teaters Forestilling i Scene. Dejlige Prøvedage med et lykkeligt Resultat.

Hvor omfattende Fru Gerdas Vingefang er, viste hun i den næste Forestilling, som Madame satte i Scene paa Odense Teater. Det var Operetten *Geisha*. Vi havde sammen anskaffet et stort, kostbart Udstyr. End ikke i det fjerne Østen har man samtidig set saa mange Chrysantherer og blomstrende Kirsebærtræer, røde Broer, Halvmaaner og Stjerner som hos os. Ingen Stormogul har baaret saa meget Guld og saa mange ædle Stene som vores menige Thehuskonkubiner for slet ikke at tale om Solisterne. Selvfølgelig satte vi begge mange Penge til paa den flotte Forestilling, Fru Gerda paa Tourné, jeg i Odense, men vi fortrød intet, da vi senere sad sammen og slikkede Saarene. —

Kære Gerda. For godt Samarbejde, for mange gode Teaterminder, for Venskab gennem Aarene bringer jeg dig Ingeborgs og min varmeste Tak. Teaterdirektørforeningen kipper med Flaget, sænker Kaarden for dit Kunstnersind, dit varme Hjerte og dit gyldenblonde Lune. Vi tilsiger dig som tilforn vor Beundring, Hengivenhed og Taknemmelighed, og vi bekræfter vore Følelser og bede alle hjælpe os dermed ved at raabe et tre Gange trefoldigt Hurra for Gerda.

Min Fætter, Direktør Oscar Tuxen, talte for Familien, og sagde mig hjertelige Ord. Mindedes Ungdommens herlige Dage i Frederiksdal, hvor Far kørte i Selvejervogn med en lille Nordbak, og hvor Mor var den søde og gode Værtinde. — Det var smukt af ham at erindre disse lykkelige Ungdomsaar.

Jeg glædede mig over, at mine Søstre Kamma og Paula kunde deltage i Festen, men desværre maatte jeg undvære min yngste Søster Sigrid, der ikke var rask.

Endnu en smuk Røst fra mine unge Skuespilleres Kreds. Fru Vera Huhs talte paa velformede Vers. Min smukke „Glade Enke“ fra min sidste Tourné med det uødødelige Værk, er selv, Gudskelov, ikke nogen „Enke“, men en sød Hustru og Mor. Hun glædede mig meget med sin Hilsen:

Kære Fru Gerda!

Der er sagt og skrevet saa mangt og saa meget om Fru Gerdas Triumfer og Fortrin og Dyder.

Ogsaa jeg har i Ærbødighed i Støvet mig nejtet og slutter mig til al den Virak, De nyder.

Da jeg saa Fru Gerda for første Gang, jeg skulde synge for Dem den skønne Viljasang, da syntes jeg, at Deres Blik var baade strengt og koldt, saa min Stemme den rysted' lidt, da det høje „H“ jeg holdt.

Men saa begyndte Prøverne, jeg lærte Dem at kende, jeg lærte at beundre Deres skarpe Blik derhenne,

en lille falsk Betoning, en forkert Mimik, en Bevægelse, som ikke passed' helt til ens Replik,

straks var Fru Gerda over en; De hørte, saa det straks. Ja, havde blot dansk Teater mange fler' af Deres Slags.

Jeg lærte ogsaa hurtigt at se det muntre Blik, som lured' i Øjets Kroge, hver Gang „Skældud“ vi fik.

Det dejlige lune Blik, som fortalte om Forstaaelse og Vid, som var parat til Latter og til Smil til hver en Tid.

Der var engang, jeg syntes, det maatte være svært at blive gammel, naar Ungdomspoesien bare synes En lidt vammel,

men naar jeg sidder her og ser paa Deres smukke, hvide Haar, paa Deres stolte Holdning, saa er det li'som, jeg forstaar,

at hvis man vil, saa kan man blive ved at være ung, saa bliver Alder smuk, og langtfra, langtfra tung.

Jeg takker Dem, Fru Gerda, for hvad De har mig lært. At blive Deres Ven var mig meget, meget kært.

Tak, Fru Gerda, og hjertelig til Lykke.

Ogsaa to andre talentfulde Skuespillere, Kjerulff-Schmidt og Olaf Ussing, tog Ordet i Erindring om glade Tournédage før i Tiden.

Hvor er det tilfredsstillende for mig at saa mange Medlemmer af mine Tourneer fortsætter i Københavns og Provinsens faste Scener, anerkendte, afholdte, med et stort Publikum, alle de Unge i stadig Udvikling, de ældre forlængst fastslaaede. — Det er min største Glæde som Teaterdirektør og Instruktør.

Poul Gregaard oplæste en versificeret Hilsen fra den Tourné, der netop paa min Fødselsdag, trods alle Tidens forfærdende Trafik- og andre Vanskeligheder (forleden brændte alle deres Kostumer og Dekorationer), opholdt sig i en jydsk By. — Hvor smukt formede de ikke deres Lykønskning, som de fremsendte med en smuk Gave.

Stolt som en Dronning — suveræn i Kunstens Rige —
staar De i Dag for os som et Symbol
paa Scenens Krav, som lyder: „Aldrig svige“,
hvad end du faar af Skæbnens Regn og Sol!
Trods Livets Haardhed, Kunstens mange Kampe,
trods hvide Haar og Præg af Tidens Tand,
staar om Dem, som belyst af Scenens Rampe,
et Skær af Deres Ungdoms lyse Land!
Vi hilser Dem, ønsker Dem til Lykke,
og fletter Dem i dyb Ærbødighed
en Krans af Hjerters Tak, der som et Smykke
skal pryde Dem, til Livets Sol gaar ned!

Jeg fik senere at vide, at Povl Vøldike havde forfattet det smukke Digt. Gregaard knyttede sin personlige Hilsen hertil.

Sluttelig vil jeg fra denne vellykkede Frokost nævne Poul Sabroes „Den Gyldenblondes“ straalende Causeri. Hvilken glimrende Evne til at gribe Øjeblikket og i en vittig og altid harmløs Form at krystallisere Begivenheder og Situationer for de af Latter daanende Tilhørere!

Selv fik jeg Ordet for at takke. Jeg skal ikke referere min Tale, den ligesom staar i alt det foregaaende. Den var et kort Overblik over mit Liv, min Virksomhed, den var en varm Tak!

Ved min 75 Aars Fødselsdag den 1. Marts 1945.

Kunde jeg ønske mig en gladere, en mere gyldenblond Afslutning paa min gamle Fødselsdag end de mange Venners hjertelige Latterkaskader, som altid vil klinge i mit Øre over en aandfuld Danskers Vid.

Oplæsningen af Telegrammer havde Redaktør Svend Kragh-Jacobsen paataget sig, og saa kom det store Øjeblik, da han med høj Røst oplæste Telegrammet, hvori Kongen og Dronningen ønskede mig til Lykke. Alle rejste sig og vore Tanker gik til Amalienborg i Kærlighed og Taknemlighed.

Helge Wamberg havde Ret, da han afsluttede Festen med at sige, at Vennerne fra vidt forskellige Kredse havde vist, at de altid huskede mig og værdsatte mig, og at dette havde været Formaalet med Sammenkomsten.

Bordet kunde hæves.

Udenfor stormede den danske Blæst endnu voldsommere, end da vi kom.

Stormede den virkelig Foraaret nærmere og en ny og lykkeligere Tid ind?

Ja, man har jo dog hørt om, at Folk oplever at blive 80, uden at være hverken syge eller senile, og tænk, om jeg blev 100 Aar — og fik Kaffe af Ministeriet! Men alle mine kære skal i saa Fald ogsaa blive gamle. Jeg vil gerne leve længe — meget længe — hvis jeg da er rask. Men hvis jeg skal sidde alene tilbage, saa vil jeg bede om at dø. —

Roller jeg har spillet fra 1889-1943:

Casino.

1889—1890.

Faldgruben: Gervaise. (Debut
16/s 1889). Senere i samme
Skuespil: Virginie.
Fint Besøg: Anna.
Nervøse Koner: Grevinde
Ponchecard.
Jorden rundt i 80 Dage: Nemea.

1902—1903.

Theaterdirektøren: Prima-
donnaen.
En fix Kammerjomfru: Helen
Griselles.
Fa'ers Kone: En Demimonde.
Wienerblod: Grevinden.
Madame sans Gêne: Dronning
Caroline af Neapel.

1903—1904.

Fangen paa Zenda: Antoinette.
En Hemmelighed, som alle véd:
Fru Jouvenel.
To Byer: En Tricoteuse.
Tambourmajorens Datter:
Claudine (Titelrollen).

1904—1905.

De smaa Landstrygere:
Zephyrine.
En Moders Kærlighed: Riquette.
Excellencens Børn: General-
inden.
Kalifen paa Eventyr: Frøken
Latour.

1905—1906.

Dukken: Fru Hilarius.
Den smukke Parfume-
handlerske: Rosalinde.
Guldkalven.
Orpheus i Underverdenen:
Diana.
Magdalene: Madam Blomquist.
Børsbaronen.
Prinsessen og det halve Konge-
rige: Fru Kabbeleje.
En Forlovelse ved Lygteskin:
Forpagterenken.
Iduns Æbler: Freia.
Theaterbanditterne.

1906—1907.

Den glade Enke: Valencienne.
Senere Hannah Glawari.
De flotte Dreng: „Prinsessen“.
Geisha: O Mimosa San.
Anders Tikøb: Abekattemadam-
men.
Amatørtyven: Mrs. Vidal.

1907—1908.

Pak: Mathilde Strøm.
Dronningen af Monmartre:
Sirène de Jouffrou (Titelrollen).
Aladdin: En Sangerinde.
Miss Hellyett: Manuëla.
Valsedrømme: Prinsesse Helene.

1908—1909.

Snehvide: Den onde Dronning.
Min egen Dreng.
Manden med de tre Koner: Lori.
Alexander den Store: Bera.
Fem Søstre: Stella.
H. C. Andersens Eventyr:
Madam Andersen.
Flagermusen: Rosalinde.
Hotel Frihavnen.
Fastelavnsgildet.

1909—1910.

Den fraskilte Kone: Jana.
Prins Incognito: Lise Luydi.
Lykkebarnet: Prinsessen.
De blanke Facader: Thora
Strand.
De tre Musketerer: Mylady.
Gøngehøvdingen: Kulsoen.
Een Maanedes simpelt Fængsel:
Fru de la Hire.
Kampen for Tilværelsen: Maria
Antonia.

1910—1911.

Efteraarsmanøvrer: Baronesse
Risa.

1911—1912.

Portnerens Datter: Madam
Lassen.
Menneskebørn: Tante Malle.

1912—1913.

Den skønne Helene: Titelrollen.
Corneilles Klokker: Serpolette.
Den skønne Galathea: Titel-
rollen.

Dukkebarnet: Rosalilla.
Hertugen af Sachsen: Marke-
tendersken.
Dybbøl: Kommandérsergentens
Frue.

1913—1914.

Damen i Rødt: Lady Pearle
(Titelrollen).
Barn i Kirke: Fru Farina.
Som i Ungdommens Vaar: Ango-
stura.

1890—93: *Det kongelige Teaters Elevskole.*
Det kongelige Teater.

Pernilles korte Frøkenstand: Leonora (Debut $\frac{3}{12}$ 1894).
En Kone der springer ud af Vinduet: Gabrielle (2. Debut).
Samfundets Støtter: Dina Dorph (3. Debut).
Ved Bosperus: Nadischa.
John Gabriel Borkman: Stuepigen.

Tourné med min Fader 1894.

Faust: Margrethe, senere:
Martha.
Monsieur Alphonse: Barnet.
Postillonen i Lonjumeau: Made-
laine.
Frits og Lise: Lise.
Hun skal debutere: Datteren.
Et Uhyre: Fruen.
Farinelli: Dronningen.

Albert Helsingreens Tourneer 1897—1900.

Fa'rs Kone: Titelrollen.	Flagermusen: Adele.
En lille Hex: Titelrollen.	Fromont jun. og Riesler sen.: Sidonie.
Den nye Magdalene: Mercy Mer- rich.	Den kære Svigermama: Gerda.
Miss Hellyett: Titelrollen.	Den forvandlede Brudgom: Per- nille.
Konge for en Time: Zerlina.	De to Forældreløse: Henriette.
Herren ser dine Veje: Chon- chon.	Nitouche: Titelrollen.
Hexefløjten: Carolino.	Geisha: Mimosa San.
Landmandsliv: Frida.	Den sidste Nat: Amélie.
Et Vaisenhusbarn: Jane Eyre.	Abekatten: Margrethe.
Genboerne: Rikke.	En Dag ved Hoffet: Wicky.
Familien Jensen: Kathinka.	Kean: Helene.
De Nygifte: Mathilde.	Eventyr paa Fodrejsen: Laura.
En Spurv i Tranedans: Mine Tokkerup.	Den skønne Galathea: Titel- rollen.

Aarhus Teater.

1900—1901.

Prinsessen paa Ærten (Teatrets Aabningsforestilling): Prin- sesse Ilse.
Nej: Sophie.
En Tilstaaelse: Astrid.
Redaktionssekretæren: Gustava
César Girodot's Testamente: Hortence.
Wuthorn: Inga.
Capriciosa (Anden Juledags- forestilling): Mariane. Senere den sorte Frue (Fru Nothington).
En Bryllupsdag: Marie. Den hvide Handske: Anna Kramer.
Frøken Nitouche: Titelrollen.
Tordenskjold: Miss Harriet Richmond.
Mer end Perler og Guld: Grethe.
Søstre: Ellen Alsing.
Maria Magdalene: Clara.

1901—1902.

Mester og Lærling: Charlotte Lupin.
For Alvor: Henriette.
Kabale og Kærlighed: Lady Mil- ford.
Mikadoen: Jum-Jum.
Elverhøj (Anden Juledagsfore- stilling): Elisabeth Munk. Senere: Mor Karen.
Agnes Jordan: Titelrollen.
Den forbudne Frugt: Paola.
Sherlock Holmes: Lissa Larabel.
Røverne: Fragoletto.
Fru Mimi: Nicoline.
Francillon (Afskedsforestilling) Titelrollen.

1911—1912.

Madame sans Gêne: Titelrollen (som Gæst).
Corneilles Klokker: Serpolette (som Gæst).
Frøken Nitouche: Titelrollen (som Gæst).

Dagmar-teatret.

1910—1911. Pygmalion: Mrs. Pearce.
Samson: Marquisen. Hjemmet: Magda (25 Aars
Frk. Venus: Titelrollen. Jubilæum).
Miquette og hendes Mo'er:
1914—1915. Moderen.
Hvad man taler om: Tante Malle.

Betty Nansen Teatret.

1917—1918. 1918—1919.
Hedda Gabler: Tante Julie. Kærlighed til Næsten.
Aftenstjernen: Værtinden. Fru Dulskas Moral: Fru Dulska.
Zoologi: Søsteren.
Faderen: Ammen.

Scenisk Samfund.

Dage af vort Liv: Moderen.

Gæstespil paa Odense Teater.

Madame d'Ora: Titelrollen.

Fjelstrups Tourné i Oslo.

Rubicon: Svigermoderen.
Erik Ejegods Pilgrimsfærd: Hortence Wendt.

Scala — Gæstespil.

Valsedrømme: Hofmesterinden.
Cirkusprinsessen: Hotelværtinden.

Gæstespil i Oslo.

Orfeus i Underverdenen: Eurydice.

Gæstespil paa Folketeatret.

De smaa Lam: Alice (1897).

Gæstespil i Helsingfors.

Dollarprinsessen: Titelrollen.
Den skønne Galathea: Titelrollen.

Gæstespil i Gøteborg.

Den skønne Galathea.

Friluftskomedie.

Elverhøj: Mor Karen (Dyrehaven).
En Skærsommernatsdrøm: Hippolita (Dyrehaven).
Hagbarth og Signe: Dronning Bera.

Som Gæst paa Otto Jacobsens Tourné 1912.

Taifun: Helene Laroche.

Egne Tournéeer 1915—1945.

Peter den Store: Generalinden.	Den sidste Rejse: Moderen.
Nu gaar det løs: Baronessen.	Spøgelsestoget: Miss Burne.
I Danmark: Møster Trine.	Lady Frederich: Titelrollen.
Den forvandlede Brudgom: Te- rentsia.	Flagermusen: Rosalinde.
Abekatten: Frøkenen.	Valsedrømme: Hofmesterinden.
Cirkusprinsessen: Hotel- værtinden.	Dollarprinsessen: Miss Thomp- son.
Styrmand Karlsens Flammer: Sydhavsdrø- ningen.	Bagermadammen: Titelrollen.
Flamme: Moderen.	Landsoldaten: Fruen og Stine (paa samme Aften).
Thérèse Raquin: Gamle Fru Ra- quin.	Grevinde Maritza: Hertuginde.
No-no-nanette: Negerkvinden.	Czardasfyrstinden: Fyrstinden.
Skipper Clement: Hustruen.	Patsy: Moderen.
Bedre Folks Børn: Moderen.	Grevinde Danner: Madam Ras- mussen.
Et Vaisenhusbarn: Mrs. Reed.	Cocktail: Eliza Twedie.
Magdalene: Moderen og Madam Blomkvist (paa samme Aften).	Ordet: Kirstine.
Faust: Martha.	Et Dukkehjem: Den gamle Barnepige.

Fra jeg begyndte min Virksomhed
i Provinsen i 1915, har jeg spillet følgende
Stykker:

Skuespil:

Anne Maries Giftermaal.	Det 3die Skud.
Den grønne Elevator.	Købt og betalt.
Greven af Ravnsborg.	Kvinderne paa Niskavuori.
Fyrst Lazarus.	Frk. Julie (Berthe Quistgaard — Sigfred Johansen som Gæster).
Trolden i Æsken.	Kiki.
Kærlighedens Krumspring (Else Skouboe som Gæst).	Første Violin.
Den lille Rødhætte.	Kokotteskolen.
De Usynlige.	Jorden rundt i 80 Dage.
Den javanesiske Krukke (Svend Bille som Gæst).	De 3 Musketerer.
Abekatten.	Skipper Clement.
Madame.	Fra Kap til Kronborg.
Lad os skilles (Else Skouboe som Gæst).	Landsoldaten.
Fru Dulskas Moral.	Kaptain Grants Børn.
Lille Rose Marie (Gæster Ellen og Svend Aggerholm).	Styrmand Karlsens Flammer.
Den sidste Rejse.	London i Lygteskær.
Spøgelsetoget.	Patzy.
Lady Frederich.	Grevinde Danner (Liva Weel som Gæst).
Brødrene Østermans Huskors.	Cocktail.
Mr. Wu.	Peter den Store.
Nøddebo Præstegaard.	Nu gaar det løs.
Min egen Dreng.	I Danmark.
Danmarks Hansen.	Flamme.
En Børsbaron.	Therese Raquin.
Kameliadamen.	Bedre Folks Børn.
Cigaretpigen.	Den forvandlede Brudgom.
	Et Dukkehjem (Else Skouboe som Gæst).

Elverhøj.
Faust.
Hjemmet.
Dunungen.
Ordet.
Smeltediglen.
Diktatorinden (Liva Weel som
Gæst).
Den Kærlighed.
Magdalene.
Den fortabte Søn.
Præster.
Fred paa Jord.
Klovnen.

Den erotiske Hamstrer.
Et Vaisenhusbarn.
Tordenskjolds Tøs.
Frøkenklostret.
Portnerens Datter.
Høfeber (Karen Caspersen som
Gæst).
Fem Søstre.
Gold er den Jord.
Tyven (Ellen Rindom som
Gæst).
Romantik (Ellen Rindom som
Gæst).

Operetter:

Skønne Helene.
Orpheus i Underverdenen.
Corneilles Klokker.
Jomfruburet.
Bajaderen.
Dollarprinsessen.
Cirkusprinsessen.
Czardasfyrstinden.
Grevinde Maritza.
Smilets Land.
Greven af Luxemburg.
Madic.
Molboerne.
No, no Nanette.
Foraar i Heidelberg.

Carmen.
Katja.
Naar jeg bliver rig og lykkelig.
Champagnegaloppen.
Valsedrømme.
Nitouche.
Filmens Dronning.
Geisha.
Skaal Gipsy!
Orloff.
Flagermusen.
Phi — Phi.
Bagermadammen.
Den glade Enke.
Sommer i Tyrol.

Mine Maj-Gæstespil paa Aarhus Teater omfattede nedenstaaende Repertoire:

1918. Frk. Nitouche.
Flagermusen.
Kameliadamen.
Fru Dulska's Moral.	1925. Katja.
Czardasfyrstinden.
London i Lygteskær.
Frk. Nitouche.
1919. Faderen.
Kærlighed til Næsten.
Fru Dulska's Moral.
Dollarprinsessen.
Md. Sherry.	1926. Landsoldaten.
Bajaderen.
Grevinde Maritza.
Molboerne.
1920. Romantik.
Den erotiske Hamster.
Kvartet.	1927. Spøgelsestoget.
Valsedrømme.
1921. Portnerens Datter.
Kiki.
Lady Friederick.
Den grønne Elevator.	1928. Dollarprinsessen.
Cirkusprinsessen.
Bajaderen.
1922. Den Javanesiske Dukke.
Flamme.
Mr. Wu.
Balletforestilling (Elna
Jørgen-Jensen og John
Andersen).	1929. Styrmand Karlsens Flam-
mer.
Valsedrømme.
1923. Bajaderen.
Som i Ungdommens Vaar.	1930. Tordenskjolds Tøs.
Styrmand Karlsens Flam-
mer.
Klovnen.
Frk. Nitouche.
1924. Jordan rundt i 80 Dage.
Bajaderen.
Madie.	1931. Jordan rundt i 80 Dage.
Geisha.
	1932. Elverhøj.
Fra Kap til Kronborg.

Tidligere udkom:
MEMOIRER
1919
(Udsolgt)

